

KARYS

1966

LAPKRITYS - NOVEMBER

Nr. 9

1966

Nr. 9 (1426)

KARYS

Redaktorius —	Dail. literatūros dalį redaguoja —	Balys Brazdžionis —
Zigmas Raulinaitis	Vincas Jonikas	Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Administratorius —	Atskirus skyrius redaguoja:	Bronius Balčiūnas — Karinės žinios
Leonas Bileris	P. Petrušaitis — Tremties Trimitas	Leidžia —
Redaktoriaus pavaduotojas —	E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje	L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius
Jonas Rūtenis		

TURINYS

A. Plenys — Ats. karin. kursų laidos vainikas Žuvusiems už Laisvę — viršelis	
P. Dirks — Lietuvos kario deklaracija	257
K. Ališauskas — Siekiame atsiimti Vilnių	258
S. Baipšys — Lakūno ltn. P. Kvietinsko žuvimas	262
Z. Raulinaitis — Starkadas	265
P. Gudelis — Atsargiau su mitais	269
B. B. — Vietkongo partizanai	271
Tremties Trimitas	274
Šaulė Tremtyje	278
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	280
Karinės Žinios	282
K r o n i k a	284

ATSTOVAI: Baltimore	M. ŠIMKUS	Los Angeles	O. ŽADVYDAS
Chicago	A. REKLAITIS	Philadelphia ..	A. IMPOLÉNAS
Cleveland	L. LEKNICKAS	Australija	V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE	Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius	AUSTRALIJOJE:
Boston, Mass. — "Baltic Florists"	Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"	A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė, J. Virpša, Kareckas, Edv. Stangenbergas.	Waterbury, Conn. — V. Vaitkus	P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.
Detroit, Mich. — V. Perminas ir S. Malinauskas	KANADOJE:	L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firlé So. Australia
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis	Hamilton, Ont. — Z. Orvidas	VENEZUELOJE:
Kenosha, Wis. — B. Juška	Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius	Kun. A. Perkumas, SDB
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas	Montreal, Que. — "Parish Library"	Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas
Newark, N.J. — Kazys Trečiokas	ANGLIJOJE:	
	"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey	

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

KARYS

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1426)

LAPKRITIS - NOVEMBER

1966

LIETUVOS KARIO DEKLARACIJA

Buvusios Lietuvos kariuomenės karys, susikaupęs lapkričio 23 dieną, šiais 1966 Visagalio ir 25-siais Tautos sukilimo metais, maldauja Visagalio laisvės savo pavergtai Tėvynei Lietuvai, skelbdamas viso pasaulio lietuviams šią deklaraciją: Esu gyvas ludininkas 25 metų lietuvių tautos Kryžiaus kelio. Šis kelias nuklotas Lietuvos kryžių griuvėsiais ir Rūpintojėlių skeveldromis. Lietuva pavergta, nors dar visai nesunaikyta, ir vis kankinama. Jokia jėga niekad neišplėš iš lietuvių širdies meilės savajai Tėvynei. Kreipiuosi į kiekvieną lietuvių:

1. Didžiuojusi būdamas garbingos ir nemirštančios lietuvių tautos vaikas ir buvęs Jos karys. Galybių Visagalis leido tapti lietuviu ir išpaudė mano širdin lietuvių ženkli. Tėvynės meilė yra atspindys dieviškosios meilės. Su didele pagarba lenkiu galvą prieš savo brolių, Sibiro ir kalėjimų kankinių, karių ir partizanų, tėvų ir motinų kapus. Kviečiu visus lietuvių tautos vaikus į besąlyginę kovą už pavergtosios Lietuvos laisvę.

2. Tenelieka nė vienos progos neišnaudotos kovai prieš lietuvių tautos didžiausią priešą — bolševikinį komunizmą.

3. Tenebūna nė vienos valstybės ir tautos, kuri nežinotų apie Lietuvos kančias ir Jos kovą už laisvę.

4. Tenelieka nė vieno lietuvių vaiko, kuris nesimelstų savo protėvių kalba.

5. Tenelieka nė vieno lietuvių, kurio širdis neatsivertų pavergtųjų brolių ir sesių kančiai ir kurio rankos nedirbtų jų laisvei.

Kario širdis atvira visiems broliams ir sesėms lietuviams, mano kelias aiškus, mano pasiryžimas tvirtas, nes mano tikslas ne tik ryškus, bet ir šventas: **L a i s v a L i e t u v a !**

Povilas Dirkis

SIEKIAME ATSIIMTI VILNIŲ

KAZYS ALIŠAUSKAS

Kovo mėnesio pradžioje Lietuvos vyriausybė gavo žinių iš Vilniaus ir kitų bolševikų užimtų sričių, kad jų užimtose vietose viešpatuoja netvarka: bolševikų kariuomenės dalyse dažnai įvyksta sukilimai, mobilizuoti rusai nenori kariauti, juntama stoka maisto ir būtino reikalingumo prekių, gyventojai nepatenkinti rusų bolševikų įvesta tvarka. Jų nepasitenkinimas nuolat didėja ir gyventojai laukia ateinant lietuvių, gi drausmė bolševikų kariuomenėje ir tvarka gyventojų tarpe palaikoma tik griežtomis priemonėmis.

Lenkai, kovo mėn. 3 d. užėmę Gardiną, telkė vis daugiau jėgų Gardino apylinkėje ir slinko į rytus. Spėjama buvo, kad lenkai kesinasi užimti Vilnių. Tokioms sąlygoms esant, Lietuvos vyriausybė, pasitarusi su karo vadovybe, nusprendė atgauti Vilnių vykdant puolimą. Šis uždavinys buvo pavestas vykdyti atskiros brigados vadui karin. St. Nastopkai. Mūsų kariuomenės pajėgumas tuo metu buvo mažas, tačiau nuspręsta buvo puolimą vykdyti.

Operacijos tikslas — pulti Vilniaus kryptimi ir puolimui pasisėkus Vilnių užimti. Veiksmams vykdyti buvo sudarytos dvi rinktinės: dešinioji iš Alytaus įgulos ir kairioji iš Kauno įgulos.

Dešiniąją — pietinę sudarė 1 pėst. pulko 1, 2, 6, ir 7 kuopos, 8 sunk. kulkosvaidžiai, raitųjų žvalgų būrys (apie 30 raitelių) ir artilerijos būrys — 2 pabūklai — karin. M. Pečiulionio vadovybėje. Rinktinėi uždavinys: iš Alytaus pulti priešą kryptimi Daugai, Valkininkai, Vilnius. Rinktinėi vadovavo 1 pėst. pulko vadas karin. K. Ladiga.

Kairiąją — šiaurinę rinktinę sudarė 2 pėst. pulko I batalionas ir atskiras Vilniaus batalionas. 2 p. p. I batalionui vadovavo karin. J. Butkus. Jis turėjo savo valdžioje 1, 2, 3 kuopas, 1 kulk. kuopą, raitųjų žvalgų būrį, ryšių dalinėlį ir artilerijos būrį iš 2 pabūklų, karin. Uoginto vadovybėje. Atskirą Vilniaus batalioną, karin. K. Škirpos vadovaujama, sudarė: 1, 2, 3, 4 kuopos, sunk. kulk. kuopa, ryšių ir ūkio daliniai. Prie bataliono buvo laikinai priskirtas pėsčiųjų husarų 2-as eskadronas. Rinktinės vadu buvo paskirtas 2 pėst. pulko I bataliono vadas karin. J.

Butkus. Uždavinys: susitelkti Žiežmariuose ir pulti Žasliai, Vievis, Vilniaus kryptimi.

Puolimo pradžia nebuvo tiksliai nustatyta, palikta rinktinių vadams spręsti savo nuožiūra pagal vietoje patirtas aplinkybes.

Pas rusus bolševikus, jėgų sudėtyje, šiame ruože nuo vasario mėn. didesnių pasikeitimų neįvyko. Jie gavo papildymų žmonių, ginklų ir šaudmenų. Daugai, Varėna, Valkininkai kryptį į Vilnių saugojo Pskovo divizijos 3 ir 4 šl. pulkai. Pagrindinę poziciją jie laikė užėmę riboje: Nėdingė, Daugai, Pivašiūnai, Dusmenys, Onuškis, Žasliai, Vievis, Lentvaris, Vilnius ir Aukštadvaris; Trakai, Vilnius kryptį saugojo tos pat Pskovo divizijos 5, 6 ir 7 šl. pulkai. Didžiama bolševikų jėgų buvo sutelkta prie pagrindinių kelių, einančių į Vilnių.

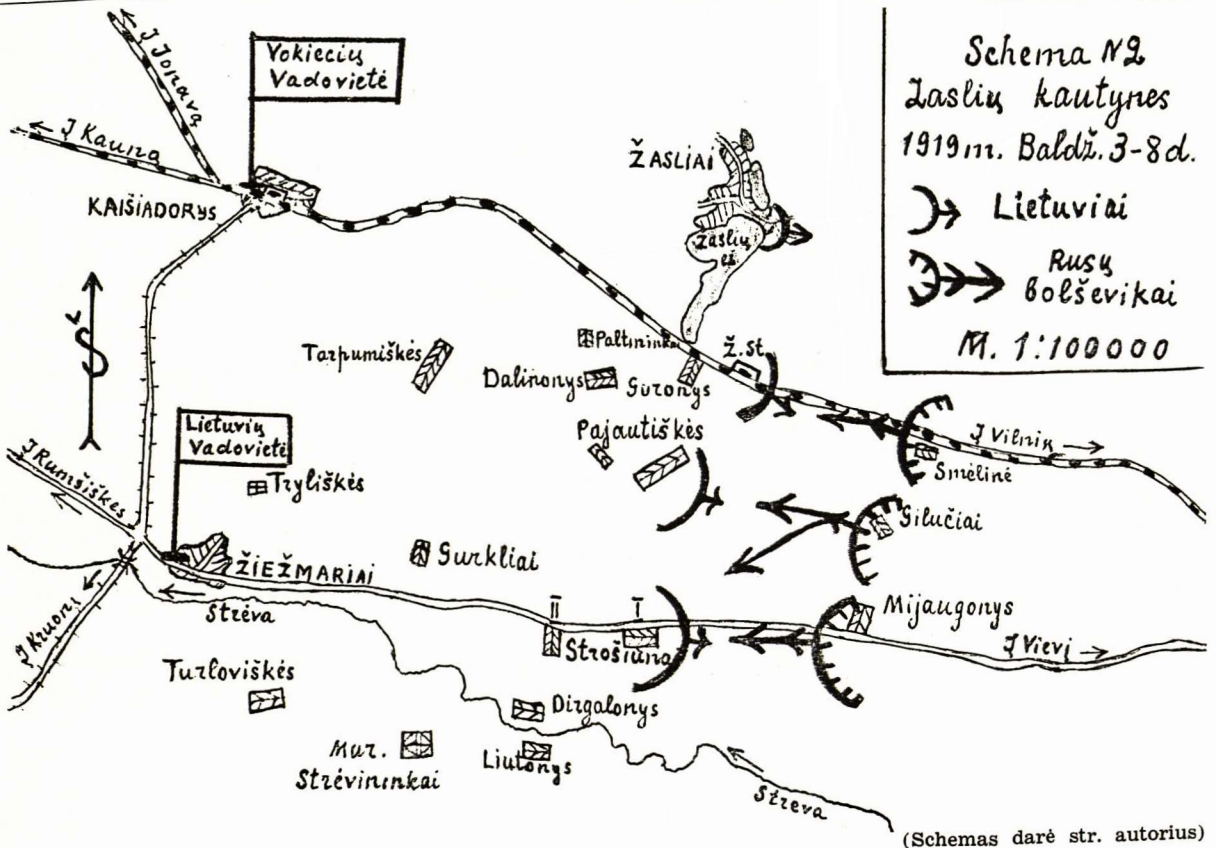
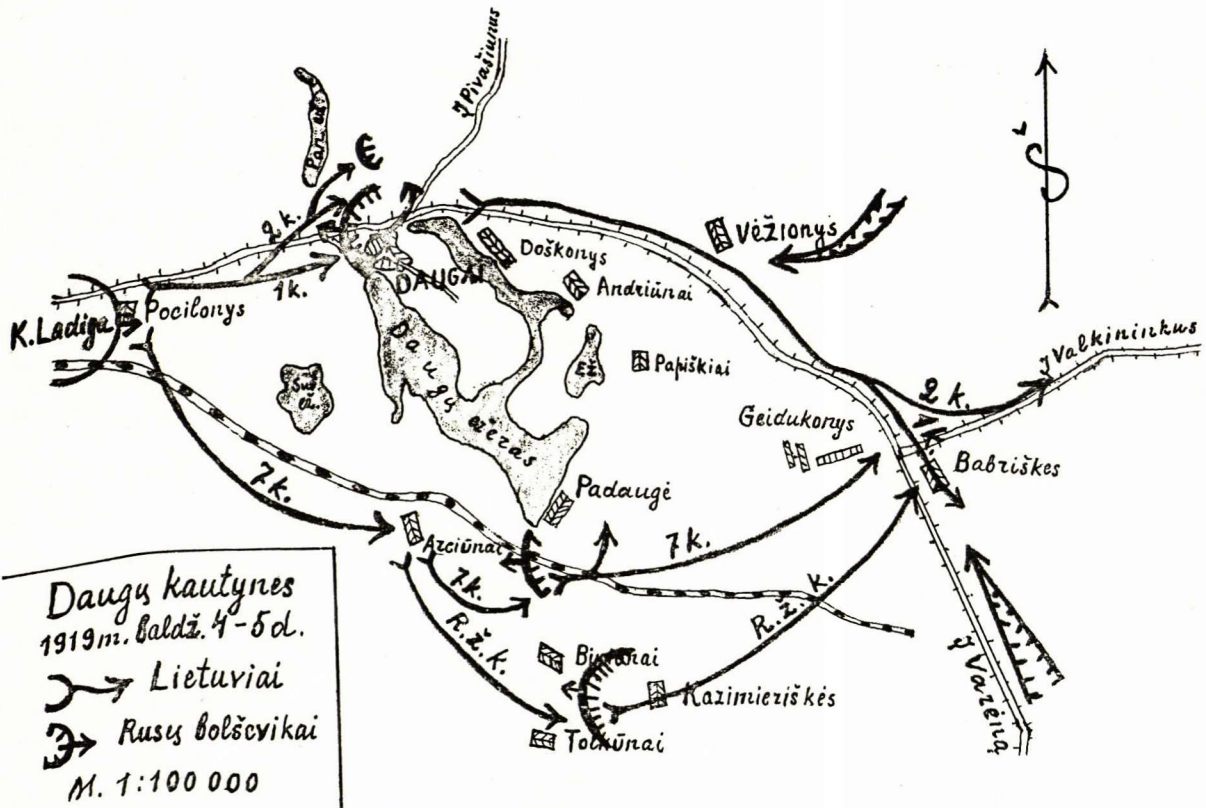
Dešniosios - pietinės rinktinės veiksmi. Balandžio 3 d. vidurinę rinktinę pradėjo žygi iš Alytaus, plentu Daugų kryptimi. Prie Pocilonių kaimo (5 km į vakarus nuo Daugų) rinktinė buvo perskirta į dvi voras: pagrindinę ir šalutinę.

Šalutinę vorą sudarė 7 kuopa su 2 sunk. kulk. ir raitųjų žvalgų komanda. Uždavinys: žygiuoti pietų vakarų kryptimi į Arciūnų kaimą, iš kur, balandžio 4 d. ryte, raitųjų žvalgų komandai žvalgyti kryptimi: Beniūnai - Kazimieriškės, tikslu išaiškinti ir nustatyti priešų laikomas pozicijas; 7 kuopai pulti Daugų ežero pietine puse ir išeiti į Gaidukonių kaimo ribą.¹

Pagrindinė kairioji vora turėjo pulti Daugų miestelį ir toliau — plentu, Varėnos kryptimi. Balandžio 4 d. auštant prasidėjo puolimas.

Pagrindinės voros pirmame skaidinyje puolė 1 ir 2 kuopos, kiekviena sustiprinta 2 sunk. kulkosv., 6 kuopa liko atsargoje. 1 kuopa puolė Daugų miestelio kryptimi pietinėje plento pusėje, 2 kuopa — pagal plentą. 1 kuopa, priartėjusi prie Daugų kapų, buvo sutikta priešų ugnies. Kuopai sutelkus ugnį į priešų pozicijas ir pradėjus pulti, priešas pakriko ir pasitraukė. Tokiu būdu kuopa be nuostolių išėjo per rytinį Daugų pakraštį į plento ir Pivašiūnų vieškelio kryžkelę.

2 kuopos puolimas buvo priešų sulaukymas. Tik 1 kuopai išėjus į plentą ir tuo pačiu į prie-

(Schemas darė str. autorius)

šo užnugarį, bolševikai pradėjo skubiai trauktis. Kuopų puolimą sėkmingai rėmė artilerijos būrys. Balandžio 4 d. 5 val. 30 min. Daugų miestelis buvo užimtas.¹

Iš Daugų vora buvo nukreipta plentu Bobriškių kaimo kryptimi. 1 kuopa užėmė Bobriškių kaimą ir pradėjo tvirtintis užimtose pozicijose. 2 kuopa perkirto plentą Bobriškiai - Valkininkai ir kiek pažygiavusi pirmyn, sustojo. Vakarop kuopos gavo įsakymą pasitraukti Daugų link. Nakvojo užėmė pozicijas į rytus nuo Daugų.¹

Šalutinės - dešinės voros raitųjų žvalgų komanda auštant pradėjo žvalgymą bendra Beniūnai - Kzimieriškės kryptimi, kur, susidūrus su priešu ir neįsiveldama į kautynes, jį sekė. Nustačiusi priešo laikomas pozicijas, po vidudienio, komanda grįžo į Arciūnus.

Puolimas 7 kuopos, kuri turėjo nugalėti į pietus nuo geležinkelio ir ežero esančią lygią, šlapią ir didelę pievą, priešą buvo sulaikytas. Po ilgesnių kautynių, priešas pasitraukė ir kuopa išėjo į pietų rytus nuo Padaugės kaimo, kur pas gyventojus buvo patirta, kad kaime stovėjo bolševikų kuopa. Iš čia raitųjų žvalgų komanda buvo pasiūsta žvalgyti Bobriškių kryptimi. Pavaikarėje komanda prie Bobriškių susidūrė su priešu, kuris jau vėl buvo Bobriškius užėmęs. Komanda išbuvo prie Bobriškių kaimo pietinės pusės iki balandžio 5 d. ryto, iš kur auštant pasitraukė ir grįžo prie pulko.¹

Tuo metu 7 kuopa kautynių tvarkoje perėjo pro Gaidukonių kaimą ir sutemoje išėjo į plentą prie Bobriškių kaimo. Žvalgyba susekė, kad aplink Bobriškių kaimą stovi bolševikų sargybos. Nesiveldama į kautynes, kuopa pasitraukė plentu Daugų link.

Puolančios rinktinės sparnai buvo neapsaugoti, priešas turėjo žymiai didesnes jėgas. Priešas puolė Vėžionių (apie 5 km. į rytus nuo Daugų) kaimo kryptimi, grasindamas puolančios voros kairiajam sparnui, tad balandžio 5 d. rinktinėi buvo įsakyta pasitraukti ir grįžti į Alytų. Traukiantis 6 ir 7 kuopos buvo paliktos priedangoje Papiškių ir Vėžionių kaimų riboje. Rinktinė nekliudoma grįžo į Alytų naktį iš balandžio 5 d. į 6 d. Nuostoliai buvo nedideli: 1 dingęs be žinios ir keletas sužeistų.

Kairiosios — šiaurės rinktinės veiksmai. 2 pėst. pulko I batalionas iš A. Panemunės išvyko kovo 30 d. temstant. Sąlygos žygiui nebuvo palankios, oras buvo šaltas ir drėgnas. Pasiekus Rumšiškės batalionas sustojo poilsiui. Žiežmarius batalionas pasiekė kovo 31 d. ir ten apsinakvojo. Žygio metu batalionas pasipildė savanoriais iš tų apylinkių, pro kurias žygiavo. Keletas savanorių buvo iš Vilniaus krašto, Valkininkų apylinkės, tuo metu bolševikų užimtose. Ba-

talionas liko miestelyje iki nakties iš kovo 31 d. į balandžio 1 d.

Rusų bolševikai buvo įsitvirtinę riboje: Strošiūnai, Pajautiškės, Guronys, Žaslių geležinkelio stotis ir Žaslių miestelis. Bataliono vadas karin. J. Butkus gerai žinojo, kad priešas turi daug didesnes jėgas. Tikėdamasis, kad priešas nežino apie bataliono atvykimą į Žiežmarius, nusprendė išnaudoti netikėtumą ir nelaukiant pulti priešą. Tikrovė, gi, parodė, kad priešas laukė puolimo.

Nakties metu iš kovo 31 d. į balandžio 1 d. batalionas išsidėstė išeities riboje: Gurkliai-Tarpumiškės, prieš bolševikų užimtas pozicijas. Balandžio 1 d. 4 val. ryto batalionas pradėjo puolimą. 3 kuopai buvo duotas uždavinys pulti ir užimti Strošiūnų kaimą, 2 kuopai užimti Pajautiškes ir 1 kuopai užimti Guronis ir Žaslių geležinkelio stotį. Kulkosvaidžių kuopai buvo įsakyta palaikyti 3 kuopos puolimą į Strošiūnų kaimą, raitųjų žvalgų komandai — saugoti bataliono dešinįjį sparną. Žaslių miestelis nebuvo puolamas. Kairinį bataliono sparną saugojo vokiečiai, kurie liko stovėti vietoje, bet žadėjo neleisti bolševikams apeiti bataliono sparną.

Bataliono puolimas buvo sutiktas prieš stipria ir gerai organizuota ugnimi. Po stipraus susišaudymo kuopos pasitraukė į išeities ribos pozicijas. Nuostoliai — keletas sužeistų. Nauda iš šio puolimo buvo tik ta, kad buvo tiksliai sužinota priešų jėgų išdėstymas pozicijoje. Balandžio 2 d. batalionas stovėjo vietoje Gurkliai - Tarpumiškės riboje.

Atskiras Vilniaus batalionas kovo 31 d. išvyko iš Kauno, Žaliojo kalno kareivinių. Batalionas buvo paskubomis organizuojamas ir paskubomis paruoštas žygiui. Jame buvo apie 600 kovotojų, dauguma dėvėjo nuosavais rūbais, buvo neapmokyti, tačiau geros nuotaikos. Išvykimo iš Kauno diena pasitaikė labai bjauri, snigo ir lijo, kelias buvo klampus, tad batalionas žygiavo lėtai ir tik balandžio 2 d. atvyko į Žiežmarius. Susitikę batalionų vadai karin. J. Butkus ir karin. K. Škirpa nusprendė balandžio 3 d. pakartoti puolimą. Puolimo tikslas liko tas pat, t. y. išmušti bolševikus iš Strošiūnų - Žaslių ribos ir jei aplinkybės leis, pulti Vievio - Vilniaus kryptimi.

Nakties metu į balandžio 3 d. buvo išdėstytos jėgos išeities riboje Gurkliai - Tarpumiškės ir duoti kuopoms uždaviniai.

2 p. p. I batalionui įsakyta pulti ta pačia tvarka ir kryptimi, kaip ir per pirmąjį puolimą balandžio 1 d. Uždaviniai kuopoms liko tie patys, kuopos liko sustiprintos sunk. kulkosvaidžiais.

Atskiram Vilniaus batalionui buvo duotas uždavinys: vienai sustiprintai kuopai užimti Žaslių miestelį, apeinant iš kairės; viena kuopa palikta atsargoje Žiezmaruose; likusios (2 ir 4) buvo nukreiptos Žaslių geležinkelio stoties kryptimi.

Jėgų dauguma buvo nukreipta į Žaslių geležinkelio stotį ir į Strošiūnų kaimą.

Artilerijai buvo duotas uždavinys šaudyti vieškelius Žiezmariai - Vievis prie Strošiūnų kaimo ir Žasliai-Vievis, telkiant ugnį prie Žaslių geležinkelio stoties, kad trukdytų priešui sutelkti daugiau jėgų pagrindinėje pozicijoje rinktinės puolimo metu.

Puolimas prasidėjo balandžio 3 d. švintant apie 4 val. Bolševikai kautynių pradžioje, turėdami daugiau jėgų ir geras pozicijas, kietai laikėsi. Kautynės tęsėsi keletą valandų. Didžiausį pasipriešinimą priešas pareiškė prie Strošiūnų ir Pajautiškės kaimų. Pavakarėje, užėmus Dalinonis ir Guronis, priešas buvo priverstas trauktis iš Strošiūnų ir Pajautiškės kaimų. Žaslių geležinkelio stotis buvo užimta naktį. Balandžio 4 anksti rytą buvo užimtas Žaslių miestelis. Tačiau priešas nebuvo sumuštas, jo eilėse nebuvo pastebėta pakrikimo žymių, todėl sekančią dieną nuo puolimo buvo atsakyta. Buvo įsakyta ištvirtinti riboje: Strošiūnai, Pajautiškės, Žaslių geležinkelio stotis ir Žaslių miestelis.

Balandžio 4-7 d. nieko ypatingo neįvyko. Įvyko tik žvalgų susirėmimai su priešų sargybmis. Balandžio 7 d. vakare buvo gauta žinių ir pastebėtas bolševikų pasirošimas puolimui. Rinktinė pasirošė gintis, budėjimas pozicijose buvo sustiprintas, rezervinės kuopos buvo išpėtos būti pasirošusioms, tačiau naktis praėjo ramiai.

Balandžio 8 d. anksti rytą skaitlingi bolševikų daliniai pasirodė priekyje mūsų pozicijų ir pradėjo puolimą. Ypatingai stiprų spaudimą bolševikai vykdė į Strošiūnų kaimą ir Žaslių geležinkelio stotį. Strošiūnų kaimą ir Žaslių geležinkelio stotį, šiuos du mūsų pozicijos pagrindinius mazgus, skyrė miškas, išraižytas grioviais ir kalnagubriais. Vienas nuo kito jie buvo apie 6 km. Nors tarpai buvo saugomi ir ginami, tačiau ugnies ryšio nebuvo įmanoma sudaryti. Buvo daug laisvų tarpeklių. Ryšiai veikė blogai, tačiau kuopų vadai veikė savarankiškai, reikšdami daug iniciatyvos. Reikalui esant pasitraukdavo, arba puldavo priešą.

Rinktinės vadas karin. J. Butkus buvo susirūpinęs savo dešinio sparno apsauga. Vienai atskiro Vilniaus bataliono kuopai jis pavedė savo dešiniojo sparno apsaugą ir įsakė išžvalgyti Dirgalonių, Liutonių kaimus ir jų apylinkes. Žvalgymo metu priešas tose apylinkėse nebuvo suras-

tas, tačiau kuopa buvo laikinai palikta sparno apsaugoje.

Stiprų spaudimą bolševikai išvystė į Strošiūnų kaimų pozicijas, kur gynėsi 2 pėst. pulko 3 kuopa. Kuopa buvo priversta iš Strošiūnų I pasitraukti. 3 kuopos vadas, prie augštumos 154,4 surinko savo besitraukiančius kareivius, juos sutvarkė ir padrasino. Tuo metu pagalbon atvyko atskiro Vilniaus bataliono 2 kuopa. Priešas buvo kontratakuotas ir durtuvų kautynėse priverstas pasitraukti į Mijaugonių kaimą. 3 kuopa vėl užėmė savo senąsias pozicijas. Kiek vėliau į šį barą atvyko ir atskiro bataliono 4 kuopa.

3 kuopai užėmus senąsias pozicijas prie Strošiūnų kaimo, bolševikai pradėjo puolimą šiaurėje nuo Strošiūnų kaimo. Šis bolševikų puolimas buvo atremtas atskiro Vilniaus bataliono 2 ir 4 kuopų ir taiklia artilerijos ugnimi į priešų ugniavietes. Pavakarėje bolševikai nustojo puolę ir pasitraukė visame bare. Temstant apie 18 val. kautynės nurimo.

Apie kautynių eigą telefonu buvo nuolatos pranešinėjama į Kauną Vyriausiajam štabui. Rinktinėi sustiprinti iš A. Panemunės paskubomis buvo pasiūsta 2 pėst. pulko 9 kuopa. Kuopa, pasiekusi Rumšiškės, buvo gražinta, nes paaiškėjo, kad kautynės fronte aprimo.

Balandžio 9 d. rinktinė liko stovėti užimtoje pozicijose, tvirtinosi ir akyliai sekė priešą.

Sąryšyje su šiomis kautynėmis, t. y. bendru lietuvių kariuomenės puolimu prie Daugų ir Žaslių, Vilniaus kryptimi, bolševikų Maskvos vyriausybė padarė intervenciją Vokietijos vyriausybei Berlyne. Vokietijos vyriausybė 1919 m. sausio 18 d. su Maskvos vyriausybe buvo pasirašiusios sutartį dėl laisvo pasitraukimo vokiečių kariuomenės iš Ukrainos. Buvo nustatyta demarkacijos linija, kuri Lietuvoje ėjo: Daugai, Stakliškės, Kaišiadorys ir 10 kilometrų į rytus nuo geležinkelio linijos: Kaišiadorys, Jonava, Kėdainiai. Vokiečiai šios linijos laikėsi, bet bolševikai ją dažnai peržengdavo. Bolševikų vyriausybė priekaištavo Vokietijos vyriausybei, kad Lietuvos kariuomenė po vokiečių dalinių priedanga puola bolševikų kariuomenės dalis. Vokietijos vyriausybė pranešdama apie tuos priekaištus Lietuvos vyriausybei, pageidavo tinkamo to klausimo sprendimo. Lietuvos vyriausybė nusprendė perduoti šio baro Strošiūnai - Žasliai apsaugą vokiečiams, o savo dalinius atitraukti.

Balandžio 9-10 d. vokiečių kariuomenės daliniai užėmė barą: Strošiūnai, Pajautiškiai, Žaslių geležinkelio stotis, Žasliai. Baras buvo perduotas be incidentų. Abu mūsų batalionai pasitraukė.

Atskiras Vilniaus batalionas pasitraukė į Mūro Strėvininkai, Gurkliai, Tarpumiškės, Tryliš-

LAKŪNO LTN. PRANO KVIETINSKO ŽUVIMAS

S. BAIPŠYS

Mėginsiu šiek tiek pataisyti bei papildyti J. Žilio atsiminimų: "Dvylika metų Lietuvos karinės tarnybos" dalį, kur kalbama apie lakūno ltn. Kvietinsko žuvimą ir Aviacijos viršininko išvedžiojimus apie lėktuvo stiprybę.

Mano tikslas taisant bei papildant lakūno Kvietinsko žuvimo aprašymą nėra koks noras iškelti autoriaus kol. Juozo, nedarašymą, ar praleidimą, bet daugiausia, noras iškelti visas tas sąlygas, kuriose brendo lakūnas, kaip žmogus, besiruošdamas savo specialybei, ypač išryškinti mūsų tada turėtas sąlygas, kuriose ruošėmės savo krašto gynybai; parodyti jauno žmogaus veržimąsi per visokias kliūtis, siekiant užsibrėžto tikslo, visai neatsižvelgiant į visus pavojus, net gyvybei gresiančius.

Tokio veržimosi tipišku pavyzdžiu buvo ltn. lakūnas Kvietinskas. Tam atžymėti, šiame rašinyje noriu pabrėžti bent kelius pavyzdžius, kurie išryškina lakūno Kvietinsko kelią, kario kelią — kelią grubų, pavojingą, atsakomingą, kuriuo ėjo jis, bei jo kolegos, daug už jį vyresni, jo amžiaus ir atėjusieji po jo.

KARO MOKYKLA

Man su lakūnu ltn. Kvietinsku teko daug ir labai daug susidurti nuo pat Karo mokyklos laikų iki jo kapo Kvietiškių parapijoje, netoli Marijampolės. Tokia buvo jo tėvų valia: turėti sūnaus kapą savojoje parapijoje.

kės ribą; 2 pėst. pulko I batalionas, per Žiezmarius pasitraukė į Rumšiškės, kur sustojo poilsiui ir išbuvo iki balandžio 23 d.

Šis Lietuvos kariuomenės iš fronto atitraukimas ir sąlyčio su bolševikais netekimas turėjo neigiamų pasekmių. Balandžio mėn. 17-19 d., kai lenkų kariuomenė puolė Vilnių, lietuviai negalėjo kovoje dalyvauti. Bolševikai, gi, sugebėjo laisvai pasitraukti iš fronto vietų šiaurėn, į Maišiogalą.

Per šias kautynes 2 pėst. p. I batalionas ir Atskiras Vilniaus batalionas turėjo keletą kareivių užmuštų ir keliolika sužeistų.

Bandytas paimti Vilniaus miestą nepavyko. Rusų bolševikų karo vadovybė stipriai saugojo kryptis iš vakarų į Vilnių, nes ji vis dar tikėjosi paimti Kauną ir priėti prie Rytprūsių sienos. Mūsų ir priešų jėgų santykis buvo labai skirtingas

Karo mokykloje buvau jo viršininku, atkeltu iš vyresniojo kurso. Skyrininkais buvo to pat kurso kariūnai V. Abramikas ir Švažas.

Tai buvo antras jaunesnio kurso būrys. Šis būrys kuo tai degė iš vidaus ir jame pasireikšdavo vis koks nors išsiveržimas. Tokio vieno išsiveržimo pasekoje "krito", prieš mane buvęs būrininku, kar. Varanavičius.

Būrininko vieta manęs neviliojo. Bet įsakymas lieka įsakymu. Neatsisakysi. Nei nebandyk. Bet pamėgink neišsilaukyti toje vietoje!

Kai užėmiau kariūno Varanavičiaus vietą, pastebėjau, kad kažkas būryje vyksta, lyg kažkas verda, bręsta...

Kas gi buvo tie vyriausieji judėjimo varikliai? Ogi, kariūnas Kvietinskas, kariūnas Dženkaitis ir keli jų pagalbininkai. Kariūnas Kvietinskas buvo labai geras sportininkas. Tuo laiku, bene, geriausias visoj Karo mokykloje. Lengvo svorio, geros sudėties. Sporto salėje skraidyte skraidė ant visų įrankių, lyg koks paukštis. Čia "saulė" ant turniko, čia "žuvelė" per "kumelę", ant kurios stovėdavo du susikibę kariūnai. Vienu žodžiu, sporto salėje jis buvo pažiba. Pažiba buvo jis ir savo užsispyrimais.

Kai perėmiau būrininko pareigas, perėmiau ir būrio pabaudų knygą, kur buvo surašyta visi "neišejimai" ir "be eilės", ir tai daugiausia ties kar. Kvietinsko pavarde. Nemažai tokių pat atžymėjimų buvo dar ir prie kitos pavardės —

gas priešų naudai: 3 kovai labai silpnai paruošti batalionai prieš priešų 5 šl. pulkus. Lenkai išnaudojo šį mūsų silpnumą ir balandžio 19-21 d. paėmė Vilnių.

Literatūra

1. M. Rėklaitis. Puolimas Daugai - Vilnius kryptimi (rankraštis).
2. Mjr. St. Raštikis. Užžėlusiais bočių keliais. Kaunas, Savanoris 1918-1928 m.
3. St. Juodis. Atsiminimai. Kaunas, Savanoris 1918-1918 m.
4. Gen. št. plk. K. Škirpa. 5-jo pėst. D. L. K. Kęstučio pulko pirmąsias dienas prisimenant. Savanoris 1918-1928 m.
5. H. Songinas. 6 pėst. Pilėnų Kunigaikščio Margio pulko kovos su bolševikais 1919 metais (rankraštis).

kariūno J. Dženkaičio. (Jis žuvo nuo rusų kulkos, mėgindamas sutrukdyti, karo pradžioje, rusų pasitraukimą per Aleksoto tiltą).

Drąsus, su iniciatyva, savim pasitikįs, kariūnas, bet įrašai pabaudų knygoje mirgėte mirgėjo.

Sulig tvarkos, jei jau turi "be eilės", tai ir eik kas antrą parą į tarnybą, ar tai patruliuoti pusę nakties, sargybon ar dieniniu — kuopos būdetojo padėjėju. Taip ir lieki pumigiui pasmerktas, kol išsipirksi iš pabaudų.

Metėsi į akis, kad jie abu, Kvietinskas ir Dženkaitis jaučiasi lyg pertempti, lyg pervargę, kažkas vyksta jų viduje. Nutariau jieškoti išeiities. Tris kartus praleidau nepaskyręs kariūno Kvietinsko į tarnybą be eilės. Paskyriau tik tada, kai atėjo jo normali eilė. Nesistengiau tuo jam parodyti nuolaidų ir nieko neužsiminiau. Jis irgi neparodė, kad yra patenkintas tokia nuolaida, bet koks tai juodas debesys nuslinko nuo jo veido, vėliau ir nuo jo artimiausio, bent tuo metu, draugo, kariūno J. Dženkaičio. Abu įsijungė į darbą ir daugiau nebeiškilo jokio mėginimo pasipriešinti esamai tvarkai.

AUGŠTESNIEJI KARININKŲ KURSAI, AVIACIJOS SKYRIUS

Išėję iš Karo mokyklos su j. ltn. P. Kvietinsku susitikome Augštuosiuose Karininkų kursuose, Aviacijos skyriuje. Tuo metu kursai, mokslo atžvilgiu, buvo gana augšto lygio: 2 metų teoretinis kursas, o vasaromis skraidymo praktika. Vėlesnėms laidoms kursas buvo sutrumpintas, nes aviacija buvo reikalinga greito personalinio papildymo, ypač skraidančio. Paskutinis papildymas buvo padarytas tiesiai iš Karo mokyklos atsiųstais, jau aviacijos uniformoje, karininkais, kurie gavo tik trumpą kursą apie aviaciją, dar Karo mokyklos suole.

Lakūnas ltn. Kvietinskas, kaip jau minėjau, buvo labai geras sportininkas. Teoretinių mokslų jis nelabai mėgo. Be to, pulke, neturint reikalų su matematinėmis formulėmis, jos tikriausiai, aprūdijo. O, tuo tarpu, čia, kursuose, visi uždaviniai, pradedant navigacija ir baigiant motorais, mirkte mirko formulėse. Tur būt todėl jis ir kursas baigė su teoretine pataisa, kurią turėjo išlaikyti nustatytu terminu. Ta pataisa erzino ltn. Kvietinską, bet jis ją išlaikė.

Būdamas sportininkas, jis mėgo skraidyti. Dėl to gabumai skraidymams davė jam teisę pasirinkti piloto specialybę.

Pilotavimo praktiką turėjo atlikti visi kursantai. Tačiau ir nebuvo nei vieno, kuris pačioje pradžioje pasakytų, kad jis nori būti tik žvalgu. Visi veržėsi į pilotus. Daug čia darė ir garbės reikalas, nors žvalgo darbas yra lygiai

atsakingas. Gerokai įgavus skraidymo praktikos ir išryškėjus pilotavimo sugebėjimams, įvykdavo pasiskirstymas specialybėmis. Mūsų laida buvo paskutinė, kuri buvo paruošta abiem specialybėm. O tai buvo svarbu mūsų sąlygose. Jei pilotą pakirto prieš kulipka, žvalgas turėjo parvesti lėktuvą į aerodromą, ar nutupdyti pasirinktoje vietoje. Pilotas, gi, turėjo žinoti ne tik žvalgo darbą, bet, be to, būti geru šauliu, radistu, ypač, jei norėjo tarnauti naikintuvų dalinyje.

Taigi, ltn. Kvietinskas jau buvo perėjęs visas lakūno "stacijas", visoms pareigoms pasiruošęs ir niekas niekad nepastebėjo jo besišalinančio nuo skraidymo pratimų. Atvirkščiai. Jis visada būdavo pasiruošęs kilti.

VIRŠ DEBESŲ

Kaip pavyzdį, čia noriu duoti trumpą epizodėlį, rodantį, kad ltn. Kvietinskas tikrai mėgo erdves.

Buvo tik pirmieji mūsų skraidymo metai. Pradžia savistovių skridimų, kaip paprastai yra, kilti, apsukti pusratį apie aerodromą ir tūpti. Vieną rytą rengiausi kilti. Pastebėjęs ltn. Kvietinskas, kad "maišo" (taip vadinome tą, kas užima tuščią lėktuve sėdynę) dar neturiu, pasiūlė jo vieton. Nesenai buvome pradėję savistovius skridimus. Taip, tada kiekvienas pakilimas buvo kažkas nauja, įdomu, lyg tai būtų kokia pasaka. Bet ir pavojai pradedantiems dantis rodo. Tik ne kol. Kvietinskui.

Instruktorium tuo metu buvo kpt. Jankauskas. Kai pakilau, virš aerodromo buvo saulėta, tik kur ne-kur, apie 600 metrų augštumoje, slinko debesų kalniukai. Staiga dingtelėjo mintis galvon, kad yra proga pasižvalgyti, kas ten, už debesų. Paspaudžiau gazą ir — jau virš jų. Svarbu buvo, kad nepastebėtų kpt. Jankauskas. Uždavinys aiškus: pakilti, apsukti pusratį ir tūpti. Tas vienodumas jau buvo įgrįšęs, dėl to, pasitaikius progai, užsinorėjau pasislėpti nuo instruktoriaus. O kai pamačiau debesis čia pat po savo kojomis, visą mano esybę apėmė kokia tai jėga, begalinis nustebimas, džiaugsmas, noras...

Tuoju veidrodyje pamačiau kol. Praną lygiai taip pat pagautą naujų pojūčių ir jau stačią, mojančią ranka Kauno miesto link. Kaip tik toje pusėje debesys kilo augštyn kalnų pavidalu su slėniais, kalnagūbriais, vis augštyn ir augštyn. O tų kalnų baltumas! Atrodė, kad tas jų baltumas ir juodžiausią žmogaus sielą gali išbaltinti.

Abu su Pranu susijungėme į vieną, pirmą kartą pajustą, gamtos didybės išgyvenimą.

Noras veržtis, kilti, kristi į pūkinius debesis...

Ir taip pradėjau smigti lėktuvu per tuos debesų kalnagūbrius, mestis iš vieno slėnio į kitą, arba daryti ratus išraitytais tų baltųjų kalnų slėniais. Taip ir nepajutome, kaip atsidūrėme tolokai nuo aerodromo. Paskutinis žemės špytelėjimas, pro mažytį plyšį buvo virš Kleboniškių miško, kurį žinojau, kaip pirmąją mano poligoniškojo gyvenimo vietovę.

Dar ne kaip vairolazdė laikėsi rankoje, bet tarp pradedančiųjų daugiausia ir esama didvyrių. Taigi, neriau per debes, su viltimi papulti į Neries vagą ir ja pasiekti aerodromą. Vos neužkliuvo mūsų plaukų, pačiame Neries krante išsišakojusi šimtametė pušis. Net kvapą užtraukė. Laimingai, šiaip taip, šonais išskridome tiesiai pro senąją pušį į Neries vagą. Jei ne ta upės vaga, bet miškas apačioje būt mus pasitikęs, tai medžių šakos taip mudu būtų iššukavusios, kad jokia tyrinėjimo komisija nebūtų mūsų atpažinusi. Niekad jai ir neateitų į galvą baltųjų kalnų gaivališkas pajautimas.

Neries vaga kiek paskridus, debesys pakilo ir pro pirmąjį jų tarpą vėl iškilę virš jų, iš naujo perėjom į azartą, ypač Pranas. Jis stačias išskėstomis rankomis, sulig kiekvienu mano nėrimu per debesų viršūnų, šaukė taip garsiai, net motoro garsą peršaukdamas. O tas man kainavo. Instruktorius kpt. Jankauskas gal būtų nepastebėjęs mūsų nusukimo į šalį, bet, išgirdęs ltn. Kvietinsko balsą, tuoj susigriebė. Ltn. Kvietinskas turėjo ypatingai stiprų ir aštrų balsą, kuris, šiuo atveju, didelio jausmų išsiveržimo pasėkoje, buvo ypatingai galingas.

Jau iš kpt. Jankausko judesių supratau, kad užgriuvo vargas. Taip ir davė 3 dienas neskraidyti. Ką jis būtų davęs, jei būtų visą teisybę sužinojęs? Tikro mūsų maršruto jis net nenujautė. Ir tai buvo mano palaima, kitaip debesų išbaltinta siela, visam savo amžiuo nuo juodo purvo nebūčiau atsiskyres. Vėl atgal dalinin, iš kurio buvau atvykęs, būtų tekę sugrįžti su nebaigos pažymiais.

Tačiau ir trys dienos neskraidyti man daug reiškė. Bijojau savo konkurento ltn. J. Dženkaitio, kad jis neaplenktų manęs, nes grupėje mudu išėjome savistoviais sridimais pirmieji. Man, po 75 skridimų, mjr. Kraucevičius paleido iš ryto, o po pietų — ltn. Dženkaitį. Buvau grupėje vyresnysis, todėl negalėjau atsilikti.

ANTRIEJI SKRAIDYMO METAI

Antraisiais skraidymo metais vėl susidūriau su ltn. Kvietinsku ore virš debesų, bet jau atskiruose lėktuvuose. Abu piloto pareigose. Buvo duotas uždavinys skristi į Palangą. Man buvo paskirtas "Anbo III". Žvalgo pareigos buvo pavestos ltn. Stukui. (Ltn. Stukas į aviaciją atėjo ir Ulonų pulko. Jis buvo taipgi vienas

Buvusiam Lietuvos Kariuomenės Vadui
Generolui STASIUI RAŠTIKIUI, sukaku-
siam 70 metų amžiaus, linkime geros
sveikatos ir ilgiausių metų.

KARIO ŠTABAS

iš geriausių sportininkų. Žuvo lėktuvo katastrogoje, beskraidydamas "Fokeriu", nusileidžiant į aerodromą).

Ltn. Kvietinskas turėjo laikytis prie mano lėktuvo, t. y. skristi rikiuotėje.

Oras Kaune buvo puikiausias. Pilnas saulėtumas. Netoli Raseinių pasirodė pirmieji debesukai. Kiek tolyn, jų vis daugyn. Mudu su ltn. Stuku laikėmės kompasu kurso, virš debesų. Ltn. Kvietinskas skrido iš kairės, bet vis kiek atsilikdamas. Jo lėktuvas buvo "LVG", "Alfoge", kaip mes juos vadindavome. Tai I pasaulinio karo vokiečių gamybos lėktuvas. Pas mus šie lėktuvai buvo vartojami lakūnų treniruotei. Paskutiniu laiku jais vilkdavome ore taikinius, į kuriuos kovos eskadrilės atlikdavo šaudymų pratimus virš Baltijos jūros, ties Palanga.

Tų taikinių vežiojimui, mes trys lakūnai su dviem lėktuvais ir buvome komandiruoti į Palangos aerodromą. — "Alfoge" atsilieka! — šaukia man į ausį ltn. Stukas. Aš sumažinau greitį. Bet niekaip negalėjome prisivilioti ltn. Kvietinsko arčiau. Tuo tarpu debesys vis kilo augštyn o tarpai tarp debesų mažėjo. Tariamės su ltn. Stuku kas daryti — kilti virš debesų ar ner-ti žemyn ir neštis apačioje debesų.

Pakilti virš debesų, atrodė nelabai pavyks, nes menka "Anbuko" motoro jėga nepajėgdavo staigiau kilti, o pakely debesų kalnas gerokai stieptis augštyn. Be to, be specialių prietaisų išlysti per debesis yra neįmanoma, ypač jei debesys baigiasi netoli žemės. O kadangi mudu su ltn. Stuku, kaip tik tą patį ankstyvą pavasarį, jau buvome turėję debesyse pragarišką šoki su "Anbuku", kur po visokių mėginimų iškritome iš 2000 metrų augštumos prie pat Telšių ežero, toje vietoje, kur vėliau buvo pastatyta nauji gimnazijos rūmai. Bet šita istorija taip ir liko tada tarp mudviejų. Neturėjome drąsos pasakyti tikros priežasties savo viršininkams, kodėl ir kaip mudu ten atsidūrėme. Ir kaip čia išaiškinsi viską ir dar apginsi save. Negi prisipažinsi, kad kriste iš debesų iškritai, kada debesų augštis vos 150 metrų nuo žemės! Sakau iškritome, bet taip stebuklingai viskas susidėjo, kad net lėktuvo neaplaužę, nutūpėme tik ką išpurentoje, pavasario sėjai paruoštoje, dirvoje.

(bus daugiau)

STARKADAS

Z. RAULINAITIS

Mirus Frodžiui Taikingajam, kurį laiką danus valdė jo sūnus Fridlevas, o po jo, šio pastarojo sūnus — Frodis. Kai kurie istorikai vadina jį Frodžiu ketvirtuoju (*Frotho IV*), arba Garsiuoju (*hin Froeknae*).

Šio danų valdovo žygiuose, dar vis pasakų ir legendų supamuose, dažnai užkliūva aisčių kraštai. Su juo rišama ir įdomi legenda apie narsuolį, kareivą — vikingą, Starkadą. Jį savo didvyriu savinasi vokiečiai ir danai, tačiau, atrodo, nemažiau teisių į jį galėtume reikšti ir mes. Galimas dalykas, jis yra pats seniausias žinomas mūsų protėvis, kurio vardas išliko iki šių dienų padavimuose, deja, perimtas kitos tautos ir virtęs svetimųjų didvyrių, jų legendose nepaprastai išgarsintu.

Saksas Gramatikas rašo, kad Frodžio (IV) laikais koks tai Starkadas (*Starcatherus*), Storverko (*Storwerki*) sūnus, laivui sudužus, vienišelis išsigelbėjo ir buvo svetingai priimtas karaliaus Frodžio, nes buvęs neįtikėtina gražaus kūno ir dvasios.¹ Saksas rašo: “Tradicijos sako, jog jis gimė šalyje, kuri yra į rytus nuo Švedijos, kurioje plačiai gyvena aisčių ir kitų barbarų tautos”. (*Hunc in ea regione, quae Suetiam ab Oriente complectitur quamque nunc Estonum aliarumque gentium numerosa barbaries latis sedibus tenet, originem duxisse memoriae proditum constat*).² Kraštas gi į rytus nuo Švedijos yra Pabaltijys. *Estonum* čia greičiausiai reiškia aisčių kaip estų kraštą, kuris tais senais laikais dar tebebuvo vadinamas įvairiais savo provinciniais vardais. Tą patvirtina dar ir tas faktas, kad Saksas Gramatikas savo istorijoje niekur nemini Prūsų vardo, kuris jo laikais jau buvo beveik išstūmęs Aisčių vardą Pabaltijui žymėti.

Yra šaltinis, nurodantis kitokią Starkado kilmę, tačiau istorikai mano, jog Saksas Gramatikas yra patikimesnis.

Kad Starkadas nėra vien tik pasakų ir legendų tvarinys, liudija dar ir kiti šaltiniai. Juose pasakojama, jog Fridlevas, Frodžio tėvas, savo valstybę norėdamas apsaugoti, apie save buvo sutelkęs žymiausių kareivų būrį. Jiems jis buvęs labai dosnus. Jų tarpe buvęs ir ką tik iš kelionių po Italiją, Rusiją ir Vengriją sugrįžęs, milžinas Starkadas (*Starkardus*), įgijęs nemirštamą garbę savais žygiais. Perėmęs tėvo sostą, Frodis perėmė ir tuos kareivas su Starkadu

priekyje (*Angrimur saga*).³ Dar kitas šaltinis patvirtina, kad Starkadas (*Sterkatherus*), Storverko sūnus, atvyko į Daniją Frodžiui Garsiam valdant (*Chron. Erics Regis — SRD I-153*, arba *Ann. Ryenses*, ir dar pridėda: “...qui interfecit Wisinum gladiatorem apud Ryciam et Tanaem gygantem apud Bizantium, et in Polonia Wasael pugilem et in Saxonia Hamam pugilem”).⁴

Stojęs Frodžio tarnybon, Starkadas netruko pasižymėti. Jam karalius davė laivą ir pavedė saugoti Danų pajūrį nuo piratų puldinėjimų.¹ Saksas sako, kad Starkadas buvęs nepaprastai narsus ir garsas apie jį nenustojo sklisti dar ir jo paties laikais.

Prieš pakliūdamas Frodžio tarnybon, Starkadas buvo garsaus vikingų vado Hakio pavaldinys. Hakio vadovybėje, su būriu vikingų, jis siautė ir plėšė Baltijos jūroje ir Atlanto pakrantėse. Pagarsėjęs Hakio tarnyboje, jis dar daugiau iškilo Frodžio laikais ir vėliau. Saksas Gramatikas randa reikalą pažymėti, kad “pasakiški gandai net apie jo gimimą pagimdę pasakas, kurios prieštarauja protui ir yra tiesiog neįtikėtinos”. Sakoma, jog Starkadas yra kilęs iš milžinų ir gimęs buvęs nežmoniškos išvaizdos, turėjęs net keletą rankų. Tik dievas Toras sutvarkęs jo pavidalą, išlupęs nereikalingas rankas ir suteikęs jam žmonišką išvaizdą. Jis buvęs dievų, ypač Odino, mėgiamas, todėl ir gyvenęs tris kartus ilgesnį gyvenimą už paprasto mirtingo žmogaus. Ne tik ilgesnį amžių jam suteikė Odinas, bet dar apdovanojo jį poeto gabumais. Saksas ir Snorė, abu, laiko Starkadą istoriniu skaldū. Skaldų sąrašas *Skaldatal* prasideda šiais žodžiais: “Senis *Starkadas* buvo skaldas. Jo eilėraščiai yra seniausi žinomi. Jis eiliavo apie Danų karalius”.³

Tarnaudamas įvairiems Švedijos, Danijos ir Norvegijos karaliams ir nepriklausomiems vikingų — varingų “jūrų karaliams”, Starkadas dalyvavo daugybėje žygių. Žygiai “nuo Konstantinopolio iki Dublino ir nuo Hamburgo iki Baltosios jūros” nuvedavo jį į įvairius kraštus, tarp kitų, į Rusiją, Lenkiją, o taip pat ir į jo gimtąjį Aisčių kraštą.

Slavų valdovo Vinų vadovybėje jam kartą teko malšinti sukilimą Rytuose. Ten teko kovoti ir sumušti rytiečių, o taip pat ir kuršių, sembų ir žiemgalių kariuomenes (*Post haec Star-*

*catherus ad inhibendam Orientalium defectio-
nem una cum Wino Sclavorum principe delega-
tur. Qui simul adversum Curetum, Semborum,
Samgalorum omniumque postremo Orientalium
exercitus proeliati claras late victorias edidere).*²

Iš šitos žinutės aiškėja, jog orientalai — rytiečiai nėra slavai. Šiuo terminu čia Saksas, greičiausiai, apima visas aisčių kiltis, atskirai pažymėdamas tik kuršius, sembus ir žiemgalius.

Šitą karą mini, panašiai aisčių kiltis rūšiuoja ir jas rytiečiais vadina ir kitas danų istorikas Petras Olaus: *Starcatherus cum Wino principe Slavorum mittitur a Frothone contra orientales populos, jam regi Danorum sub tributo servientes, nunc autem rebellare volentes, ut in fide contineret, aut ad juga revocaret, qui pugnauerunt contra Curetes, quorum natio extat in Livonia, et contra Sembos i. e. Pruscos et contra Semigallos i. e. Tracias, et postremo contra omnes orientales preliati sunt, et claras victorias longe lateque reportabant.* (Chronic reg. Danorum, Langebek, SRD. I, 92).⁴ Čia minimus trakus, Daukantas vadina lietuviais.

Starkadui su danų kariuomene kovojant prieš Rytų tautas, saksai pasiryžo išnaudoti pro-

gą ir numesti danų jungą. Jie to nebūtų drįsę daryti, jei Starkadas būtų buvęs namuose (*Illud tamen fieri in absentia Starcatheri consulebant, cujus fortitudinem metuebant... Petri Olai, SRD I*).⁴ Pasilikusį savo karalijoje Frodį jie išūliai iššaukė stoti dvikovèn, arba atleisti juos nuo pavaldumo. Kol Frodis galvojo ir tarėsi, kokį duoti saksams atsakymą, grįžo ir Starkadas iš sėkmingo karo žygio. Jis tuojau pareiškė saksams, jog karaliui nedera kautis su koku ten prastuoliu ir pats jo vieton stojo prieš saksų milžiną Hamą, kurį jis dvikovėje vienu smūgiu nudėjo. Taip saksai ir vėl pasiliko danų valdžioje.

Kartu su varingu, danu Boemonu, Starkadas įvykdė karo žygį prieš rusinų valdovą *Flocco*, kurį nugalėjo ir grįžo su dideliu grobiu. Žygį teko vykdyti per Kuršą, kur vietiniai gyven-tojai darė jiems įvairių kliūčių. Taip, vienu atveju, jie primėtę aštrių katursmaigalių vinių. Tačiau tas danų nesustabdė. Starkado patariami, jie prie padų prisitvirtino medines kaladėles ir taip perėjo tas kliūtis, žygiuodami miškais į krašto gilumą.

Toki ir panašūs žygiai per Baltijos tautų plotus, greičiausiai, vykdavę Dauguvos upe irklinais laivais. Tai vienur, tai kitur, puolikai turėdavę prasiveržti jėga. Kaikurie istorikai mano, jog šitie žygiai tai vėlesniųjų laikų (IX a.) varingų kovos su suomių, slavų ir aisčių kilmis tik priskirti anksčiau gyvenusiam Starkadui.³

Teko Starkadui kovoti ir su saksais, kurių jis ypatingai nekenė. Kartodama *Annales Ryenses* žinią, Petro Olao kronika sako, jog Starkadas "yra buvęs atkaklus teutonų priešas; jis juos niekindavęs įvairiais būdais: surišęs keturis ar šešis saksus krūvon, jis pasidarydavęs sau sė-

Ginklus ir mantą susikrovęs ant pečių, Starkadas keliauja iš Švedijos į Daniją.

dynę, ant kurios atsisėdęs ir atlikdavęs gamtinius reikalus; ir dar kitų garsių žygdarbių jis yra įvykdes”.⁴

Tačiau nevisada Starkadui sekdavęsi, nevisada jis išeidavęs nugalėtoju. Yra žinutė, einanti per keletą kronikų, kad jis karaliui Sivaldui valdant, kartą pabėgo iš mūšio lauko (*Tum erat Sivaldus Rex, cujus tempore Starcatherus a proelio fugit*). Įvykis turėjęs būti nepaprastas, nes kartojamas eilėje danų kronikų. Bravalo gi mūšyje jį kitas milžinas žiauriai sužeidė.

Savo žygdarbius pats Starkadas išvardino ir apdainavo “Priešmirtinėje Giesmėje”. Jis paseno ir nebetiko daugiau nei karo žygiams, nei kareivos tarnybei karaliaus palydovų tarpe. Ramiai gyventi, be žygdarbių, jam nusibodo. Pagaliau, nenorėdamas sužlugdyti savo garbės ir garso ilga ir neveiklia senatve, o ypač paprasčia mirtimi lovoje, Starkadas nutarė, jog atėjo jam laikas baigti gyvenimą ir žūti nuo kito karžygio rankos. Bet, kas gi senį, lazdomis pasiramščiuojantį ir vos paeinantį, žudys?

Pasikabinęs ant kaklo aukso maišelį, Starkadas išeina jieškoti savo žudiko, kuriam kartu su Starkado galva, tektų ir auksas. Lazdomis atsirėmusį senį kareivą pastebi Hateras. Kada tai Starkadas buvo nukovęs jo tėvą. Sutiktajam senis deklamuoja savo “Priešmirtinę Giesmę”, apie senatvės vargus ir buvusius karo žygius. Nuo pat gimimo jam buvę lemta kariauti, su ginklu rankoje nuolat budėti, braidyti kraujuje, be poilsio gyventi karinėse stovyklose. O, štai, dabar jis paseno garbingai nežuvenus kovoje. Starkadas sako: “Nuolat neapkenčiau taikos, pasenau po Marso vėliavom, mano gyvybė būdavo nuolatiniame pavojuje, nepažinau aš baimės...”¹

Deklamuodamas, Starkadas išvardina savo žymiausius žygdarbius, priskaitydamas jų keturiolika. Vienas iš tų žygdarbių buvęs žygis prieš kuršius: “Toks stiprus buvo mano rankos smūgis. Ar ne? Kai aš pirmasis pamokiau mediniais padais žengti Kuršių pajūriu ir takais pribarsyttais nesuskaitomų smailių vinių; kai atsidūręs prieš lauką, prisėta geležinių kablių, paruošiau medinių batų (klumpių?) apsaugą kojoms, kad nepažeistos galėtų žengti...” (*... Quid, quando Curetum litus et innumera crustratum cuspide callem primus ligniferis docui decurrere plan-tis?*)⁴

Kitų žygdarbių tarpe, po Hamos dvikovėje nukovimo, Starkadas didžiuojasi žygiu prieš aisčius: ... “tada, kartu su Flebako sūnumi Vinu (slavų valdovu) numalšinau kuršius ir kitas kiltis Aisčiuose mintančias, stojau kovon taip

pat prieš žiemgalių tautą ir prieš telemarkiečius...” (*Mox cum Wino duce Flebacce nato obtrivi Kurios vel quas alit Estia gentes, et populos Semgalla, tuos. Post haec Thelemarchos aggressu...*)²

Čia *Estia* yra aiškiai minima kaip kraštas, kuriame gyvena kuršiai ir kiti, taigi aisčiai, bet ne estai. Kas tik patvirtina ankstesnį tvirtinimą, kad *Estia* ar *Estonia* šiuo atveju yra vadinamas Aisčių kraštas.

Keršydamas už savo geradarių danų karaliaus Frodžio nužudymą, jis nužudo (kitose versijose tai atlieka pats karaliaus sūnus) Svertingo sūnus. Tos pačios puotos metu, paniekinęs puikius ir prašmatnius užsieninius — teutoniškus valgius, Starkadas valgo, pagal senuosius ir garbingus papročius, tik paprastą valgį. Jis neliesdavo skanėstų, nes buvo prieš pilvo garbinimą. Starkadas labai supyko pastebėjęs, jo nuomone, nepaprastą išpaikumą, kai ant stalo buvo pateikta valgiui, negana kad virta, bet dar net pakepinta, mėsa.

Vienas iš pavojingiausių jo žygdarbių buvo si dvikovė prieš devynis kareivas. Kai jo paklausė, gal jis pageidautų kautis su jais iš eilės, po vieną, Starkadas atrėžęs: “Kai mane puola šunų gauja, aš juos nuveju visus iš karto, o ne po vieną”. Toje kovoje su devyniais kareivomis, jis juos visus nudeda, tačiau ir pats žiauriai nukenčia. Sužeistas į 17 vietų, rankomis prilaikydamas, kad neiškristų iš sužeisto pilvo, vidurius, ir nebegalėdamas paeiti, Starkadas sėdi atsirėmęs nugara į akmenį. Praeiviai siūlo jam pagalbą, norėdami aprišti jo žaizdas. Jis, tačiau, atmets mokesčių rinkėjo pagalbą, dar iškolidamas jį už nevertingą užsiėmimą. Kitas, vergė vedęs, taip pat pasirodo esąs nevertas pagelbininkas. Nepriima jis ir tarnaitės pagalbos, nes ji žemo gimimo. Tačiau kai pro šalį pravažiuoja vežimas, kuriame sėdintis jaunas ūkio darbininkas pasiūlo perrišti žaizdas, Starkadas sutinka. Jį Starkadas pagiria už jo kilnų pašaukimą: “... toki žmonės pragyvenimo jieško garbingai, savo pačių darbu, nejieškodami jokio pelno, o tik tai, ką patys savo kaktos prakaitu užsidirba”. Jo nuomone, gyvenimas kaime yra vertingesnis už bet kokius turtus, nes sveikiausi darbo vaisiai kyla ir uždera viduriniojo luomo globoje, pusiaukelyje tarp puikybės ir neturto. Čia Starkadas kalba lyg jis būtų koks lietuvis ūkininkas!

Kitas žymus Starkado žygis buvęs prieš Visiną (*Wisinnus*), gyvenusį kur tai Rusioje, ant augšto kalno, ar uolos. Kalnas vadinosi *Anafjal*. Jis Visiną nugalėjo ir nužudė.

Hermannas spėja, kad *Anafial*, tarp kitų reikšmių, gali reikšti ir lietuvių mitologijos stiklinį kalną, esantį pakeliui į mirusiųjų pasaulį (*Anapilis*).³

Daugiausia, tačiau, Starkadas pasižymėjo Bravalos mūšyje, garsiausiame senosios Skandinavijos VIII a. mūšyje, kuriame dalyvavę ir aisčiai. „Bravalos trofejų tarpe mano narsios rankos spindinti garbė liks visiems laikams neužmirštama“, tokiais žodžiais baigia Starkadas savo giesmę.¹

Išklausęs Starkado „Priešmirtinės Giesmės“ žygius Hateras, aišku, atpažino garsųjį karžygį ir savo tėvo žudiką. Tada jis jau nedvejojdamas sutinka su Starkado prašymu, paima jo kardą (vardu *Scum*) ir senajam karžygiui nukerta galvą. Nušokusi nuo sprando kareivos galva dar dantimis įsikanda į velėną, tuo parodydama mirštančiojo didvyrio smarkumą ir žiaurumą. Nukirtęs Starkado galvą, Hateras palaidoja ją ten pat. Ta vieta Danijoje tada buvo vadinama *Roeling*.

Germanų ir skandinavų epuose ir legendose didvyriai, karžygiai, paprastai, yra jauni ir gražūs vyrai. Starkadas, tuo tarpu, yra visai kitos rūšies didvyris. P. Hermannas savo tyrinėjimuose taip jį aprašo: „Starkadas nėra jauno, augšto ūgio ir liekno, ar gražios išvaizdos, šviesaus veido ir spindinčių akių idealaus germanų karžygio paveikslas, koks yra Helgis Hundingo nugalėtojas, ar Sigurdas slibiną nužudęs. Atvirkščiai, jis yra naturalistinių didvyrių poeto pirmasis bandymas pavaizduoti būdingą bjaurumą. Starkadas išeina į šviesą jau senas, jaunatvės nepažinęs, milžiniško ūgio, nugairinto veido su didžiule žila barzda. Jo neišpaikintas kūnas buvo

nuo ginklų smūgių randuotas, suaižytas baisiausių žaizdų. Jis pasižymėjo savo jėga ir greitomis kojomis ir dar daugiau neįtikėtiniu užsigrūdinimu, neatsižvelgimu ir atkaklumu, o ypač aistringais nesuvaldomo pykčio išsiveržimais.

Jis kareiva iš pašaukimo, užsigrūdinimo ir narsumo, pusės pasaulio apkeliautojas ir skelbėjas grįžimo į paprastumą. Save jis pilnai gali statyti visokių reikalavimų atsisakančiojo gyvu pavyzdžiu”.³

Taigi, prieš save turime ne germaną ir ne skandinavą, o tik šiems pastariesiems nuejusį tarnauti, pagal Saksą Gramatiką, didvyrį, gimusį kur tai, greičiausiai, Aisčių krašte.

Literatūra

1. P. Herrmann, Saxo Grammaticus Daenische Geschichte. I Teil (Uebersetzung), 1901).
2. Saxonis Gesta Danorum, Saxo Grammaticus, Tomus I, 1931.
3. P. Herrmann, Erlaeuterungen zu den ersten neu Buechern der Daenischen Geschichte des Saxo Grammaticus. II Teil (Kommentar), 1922.
4. Langebek, Scriptorum Rerum Danicarum I, 1772.

Starkado mirtis

ATŠARGIAU SU GANDAIS IR MIGLOTAIS TEIGIMAIS

P. GUDELIS

Senovėje paprasti istorijos įvykiai bei gamtos apsirėiškimai būdavo sąmoningai apsupami mistine aureole. Graikų mitai įrodinėjo Zeuso ir Parnaso dievų lemiamą įtaką žmonių raidai. Pirmieji Lietuvos istorikai būrė mitus apie Palemoną, kad įrodžius Lietuvos valdovų garbingą romėnišką kilmę. Tačiau galima tik stebėtis, kad atsikuriančios Lietuvos istorijoje visai nesąmoningai atsiranda mitų ir be piktos valios, iškraipoma tikrovė.

Gyvendamas giliame Vokietijos užkampyje, neturiu galimybės pasinaudoti didesne lietuvių biblioteka, kad susipažinčiau su nepriklausomos Lietuvos veikėjų atsiminimais ir kita tuo reikalu literatūra. Skaitau tik tiek, kiek pats galiu išgityti, arba ką geri draugai prisunčia pasiskaityti. Ir visdėloti pastebėjau keletą man gerai žinomų dalykų iškraipymų, tai neiškenčiu juos nepaminėjęs. Neabejoju, kad panašių netikslumų pasitaiko ir daugiau, todėl, kas gali, privalėtų juos atitaisinti.

Vienas iš gražiausių mitų, pasklides kariškoje spaudoje, buvo apie Karso tvirtovės artilerijos lietuvių kuopos garbingą žuvimą kovoje su turkais. Tik neseniai gavęs pasiskaityti gen. Raštikio "Kovose dėl Lietuvos" radau, kad tą "antį" jis paleido 1956 m. (žr. I t. 85 psl.). Priėmęs tai už gryną pinigą, plk. Ališauskas savo Lietuvos kariuomenės kūrimosi istorinėje apžvalgoje (1958 m. 9 nr. 268 psl.) ir Rusijoje įsteigtų lietuvių karinių dalinių sąrašą įtraukė ir 6. Karso (Kaukaze) tvirtovės artilerijos lietuvių kuopą... "Tragiškas likimas ištiko Sibiro lietuvių batalioną ir Karso lietuvių artilerijos kuopą, kuri žuvo 1918 m. turkų kariuomenei puolant Karso tvirtovę ir ją paėmus". Tuo būdu iš migloto gen. Raštikio teigimo kilo naujas mitas. O turiu pasakyti, kad neprikl. Lietuvos laikais Krašto Apsaugos ministerijos leistame "Karo Archyve" buvo atspausdintas platus ir detalus mano straipsnis apie lietuvių karių veiklą Užkaukazyje. Tarnaudamas Karso tvirtovės artilerijoje, gavau Rusijos lietuvių karių sąjungos centro komto įgaliojimą ir apvažinėjau Turkijos ir Persijos frontus bei didesnius Užkaukazio miestus berankiodamas ir betelkdamas ten tarnaujančius lietuvis ir sąjungos skyrius. Deja. "K. Arch." komplektų laisvajame pasaulyje nėra. Tik pavieni asmenys turi atskirus tomus ir saugo juos, kaip

savo akį. Jei gen. Raštikis ir plk. Ališauskas būtų galėję pavartyti "K. Arch.", minėtas mitas nebūtų gimęs.

Tą mitą atitaisė "Karys" 1964 m. įdėdamas mano atsiminimus. Bet aš neabejoju, kad ateityje dar ne kartą spaudoje pasivaidins Karso tvirtovės art. kuopos "vėlė", nes rusų pasakymu, kas parašyta plunksna, nei kirviu neiškaposi. Vargu ar daug kas, radęs taip išsamią plk. Ališausko apžvalgą, knisis "Karyje", įieškodamas šešiais metais vėliau pasirodžiusio klaidos atitaisymo. Todėl Laisvės kovų istorijos komisijos pareiga būtų, ne tik teisingai aprašyti, bet atkreipti skaitytojų dėmesį į anksčiau pasklidusį netikslumą.

Apgailėtinių netikslumų yra ir ligi šiol pasirodžiusiuose Rusijos lietuvių dalinių aprašymuose. Ne man vienam krito į akis nevienodi karių skaičiai, kuriuos paduoda tų dalinių dalyviai savo atsiminimuose ir apžvalgininkai savo straipsniuose. Dar gyvas būdamas kėlė tą reikalą "Karyje" a. a. St. Butkus. Paminėsiu tik vieną pavyzdį.

Minėtame plk. Ališausko straipsnyje rašoma: "2. Lietuvių atsargos batalionas Smolenske. Jame buvo apie 500 - 600 lietuvių". O anais laikais Smolenske veikęs lietuvių pulkas tvėrimo komisijos narys plk. Vėgelis 1962 m. "Kario 7 nr." "Istorijos verpetuose rytų Lietuvos šaly" rašo apie tą patį dalyką (201 psl.): "Į Smolenską suplaukė iš rusų fronto dalių apie 3,000 lietuvių karių. Plk. J. Kubilius jau turėjo visą pulką. Dalis karių buvo pasiųsta į Vitebską" ten steigiamam Vitebsko batalionui.

Tikėkime, kad Čikagos ramovėnų Laisvės kovų istorijos komisija pasirūpins tuos dalykus nuodugniau ištirti ir nustatys tikrovei atitinkančius duomenis, kuriais mūsų palikuonys galės neabejodami naudotis.

Su labai liūdnomis netikslų teigimų pasėkomis teko visai neseniai susidurti Londone. Lankiausi pas mano širdžiai labai artimus vyteniečius, 9-to pėstininkų Lietuvos Kunigaikščio Vytenio pulko veteranus, kurie vieninteliai pasaulyje jau eilę metų mini savo pulko šventę. 9 pulko istorija glaudžiai susijusi su Joniškėlio apskrities partizanų kovomis su bolševikais, apie kurias man teko daug rašyti nepriklausomos Lietuvos spaudoje, nes priklausiau jų vadovybei.

Vienas iš vėlesniųjų 9 p. p. karių, didelis partizanų gerbėjas, Viktoras Zdanuskas - Vyteniškis, kasmet primena spaudoje pulko žygius ir to pulko kūrėjus — Joniškėlio apskrities partizanus. Štai jo vartojamas jų apibūdinimas: "Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais, bolševikams užėmus didelę Lietuvos teritorijos dalį, Joniškėlio, Biržų, Šiaulių ir Panevėžio apylinkėse (mano pabraukta, P. G.) pradėjo vyrai organizuoti į partizanų būrius". Tačiau tuo būdu, visai be piktos valios, skleidžiama didžiausia netiesa.

Autentiški nepriklausomos Lietuvos laikų šaltiniai sunkiai beprinami. Suprantama, kad kiekvienas įieško jam reikalingų žinių L. Enciklopedijoje. O jos IX t. 484 psl. Joniškėlio apskrities partizanų veiklos terenas šitaip apibūdinamas: Joniškėlio partizanų "veikimas apėmė visą (mano pabraukta, P. G.) Biržų apskritį ir dalį šiaulių bei Panevėžio apskričių". Tačiau čionai dar daugiau prasilenkiama su tiesa, nes vokiečių okupacijos laikais ir 1918 m. pabaigoje bei 1919 m. pradžioje, greta Joniškėlio apskrities buvo ir Biržų aps. kurioje tačiau nieko panašaus neatsitiko. O tų visų apskričių minėjimas sukelia klaidingą vaizdą, kuris virsta gryna fikcija, pavartojus žodį "apylinkės".

Aš neabejoju, kad ir p. Brazaitis savo straipsniui "Partizanai" (L. Encikl. XXII t. 40 psl.) naudojosi L. Enc. IX t. Joniškėlio partizanų apibūdinimu. Jį savaip supratęs, jis vėl kitoniškai iškraipė tikrovę. Suprasdamas, kad įvairiose aps. veikusieji partizanai negalėjo būti vadovaujami iš vieno centro, jis rašo: "Joniškėlio partizanų veikla apėmė Biržų ir iš dalies Panevėžio - Šiaulių aps. (Tokios dvilypos aps. nėra niekad buvę, o buvo dvi atskiros Panevėžio ir Šiaulių aps. P. G.). Pradžioje veikimas buvo slaptas ir mažai centralizuotas. Veikė paskiri valsčių būriai, vėliau apsigūnę ir sudarę centrą Joniškėlyje". Tai L. Encikl. IX t. neteisingo apibūdinimo vėl kitoniška klaidinga, interpretacija.

Nei p. Zdanavičiaus "apylinkės", nei p. Brazaičio "paskiri valsčių būriai" nebūtų gimę, jei būtų iškart teisingai pasakyta, kad Joniškėlio partizanai buvo slaptos organizacijos sukurti buv. Joniškėlio aps. ribose, o kai ji buvo panaikinta, tai jos valščiai buvo išskirstyti tarp Panevėžio, Šiaulių ir naujai steigiamos Biržų - Pasvalio apskričių.

Sveikai protaujantieji mūsų palikuonys gali prisiminti, kad 1918-19 metais dar nebuvo išrasti kišeniniai radijo siųstuvai. O kaip kitaip būtų galėję bolševikų okupuotame kraš-

te, per didelius atstumus, net keturiose aps. (Biržų, Joniškėlio, Panevėžio ir Šiaulių) išmėtyti partizanai sutartinai veikti? Atstumas tarp Biržų ir Šiaulių siekia 100 km., Biržų — Panevėžio apie 60 km. ir Panevėžio — Šiaulių apie 70 km.

Dar didesnė abejonė galės jiems kilti, kaip galėjo tokiam dideliame plote vienu metu pasireikšti palinkimas partizaniskai veiklai? Kad tuomet būtų pasirodžiusi "bacila", partizaniskų drugių užkrėtusi net keturias šiaurės Lietuvos apskritis, dar nieks nėra girdėjęs. Tikrumoje partizanų sąjūdis pasireiškė mažoje aps., apie 50 km iš vakarų į rytus ir iš pietų į šiaurę, ir buvo labai nuosekliai vadovaujamas iš jos centro — Joniškėlio.

Todėl teisingiausia būtų Joniškėlio aps. partizanų veikimo rajoną taip apibūdinti: — J. partizanų veikla apėmė pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais buvusią Joniškėlio aps. Patogesnei gyventojų eksploatacijai vokiečiai buvo sudarę mažas apskritis, visai neatsižvelgdami į gyvybinius gyventojų interesus. Todėl pasibaigus kovoms, tais pačiais 1919 metais, Joniškėlio apskritis, gyventojų pageidavimu, buvo likviduota. Jos valstčiai prisišliėjo, kur jiems patogiau — į Panevėžio, Šiaulių ir į naujai steigiamą Biržų - Pasvalio apskritį.

Vyriausias partizanų organizatorius J. Navakas 1928 m. bandė jo išleistoje knygutėje "Lietuvai besikeliant" pavadinti juos "vasaros rytų" partizanais, nes Joniškėlis buvo virtęs valsčium ir senasis vardas nebeatitiko pirmąsiai sąvokai, kai Joniškėlio aps. buvo apjungusi net 14 valsčių. Bet "vasaros rytų" partizanų vardas buvo per daug miglotas. Lietuvos rytų vardas iš seno buvo taikomas Zarasų kraštui, o žiemos bei vasaros rytų terminas nebuvo girdėtas.

Mano manymu leidžiamoje laisvės kovų istorijoje šiuos partizanus reikia vadinti "Joniškėlio apskrities partizanais". "Buvusiųjų" priedą galima praleisti, nes ir patys partizanai ir jų aps. yra "buvusieji".

Aš nedaleidžiu minties, kad partizanams palankių straipsnių rašytojai pagalvotų, jog jų netikslūs išsireiškimai iškraipo tikrąjį partizanų veiklos vaizdą. Visa nelaimė, kad laisvajame pasaulyje autentiški šaltiniai tik retai kam teprieinami. Tik gal keli laimingieji turi galimybės pavartyti vienkartinį leidinį "1918-19 Savanoris", Kpt. V. Skibarka, sekdamas J. Navako "Lietuvai besikeliant", teisingai apibūdino jame "Pirmųjų partizanų darbus ir žygius". Tik po ilgų metų bergždžių įieškojimų parsivežiau iš Londono minimą J. Navako knygutę.

Mano per ištisą metų eilę surankiotais dokumentais pasiremiant parašytas Joniškėlio (vasaros rytų) partizanų veiklos aprašymas buvo spausdinamas "Karyje" ir "Trimite". Juos ligi šiol užtiko tik vienas buv. Pušaloto būrio partizanas P. Bliūmas. Jis prisiuntė man savo ranka nurašytų straipsnių dvi dideles bylas, kviesdamas, jais pasirėmus, surašyti partizanų istoriją vienoje knygoje. Jei Dievas dar ilgiau sveiką palaikys, turiu vilties tą misiją atlikti, nes Londono Nidos Klubo vadovybė sutiko ją atspausdinti.

Grįždamas prie temos, galiu tik pakartoti, kad ir geriausios valios žmonės, negalėdami pasinaudoti tikrais šaltiniais, gali sufantazuoti labai patrauklius, bet tikrovei visai neatitinkančius mitus. O kad ir paties dalyviams buvusieji įvykiai per praeitį pusamžių yra apsitraukę migla, man taip pat neseniai teko dar kartą įsitikinti.

Pereitais metais mano ilgą straipsnį apie Joniškėlio aps. partizanus spausdino Anglijoje leidžiamas "Šaltinis". Skaitytojas pašvitišnis Gleveckas atsiliepė ten pat, kad ir jis kovojo prieš bolševikus. Tačiau iš trumpo jo darbų aprašymo suvokiau, kad reikalas liečia žygius prieš bermontininkus. Esu priešingas bereikalingiems ginčams spaudoje, tai važinėdamas į tradicinį Sekminių sąskrydį Lietuvių Sodyboje pasistengiau jį susitikti. Lengvai įtikinau jį, kad jis klysta. O ilgesniame pasikalbėjime patyriau dar daug įdomių smulkmenų.

Kad mitų pasitaiko ne tik karių spaudoje, galiu paminėti "L. Enc. IV t. 308 psl., kur prof. V. Biržiška pasakoja apie neva bermontininkų pagrobimą ir partizanų išvaduotą švėkšnos Jurgio Platerio biblioteką, kurioje tuomet gulėjęs ir Simano Dau kanto 1822 m. parašytos Lietuvos istorijos rankraštis: "Darbav senuju Lituviu yr žemaičiu". O tikrumoje ta biblioteka dar 1910 m. buvo perkelta į Veprių dv. (Ukmergės aps) ir sujungta su Mariono Platerio biblioteka. Lenkams spaudžiant, į Veprius 1919 m. buvo pasitraukusi Širvintų miesto ir aps. komendantūra. Paskirtas jos komendantu, radau tą biblioteką bolševikų išplėštą ir išblaškytą. Surankiojau ir nuvežiau ją į Kauną. Ją betvarkant buvo surastas ir minėtas rankraštis.

Visi Lietuvos "vietovių enciklopedijos" — "Mūsų Lietuvos" prenumeratoriai buvome begalinai sužavėti jos pirmuoju tomu. Vienas įdomiausių dalykų toje knygoje man buvo visų vietovių senieji pavadinimai. Deja, kai II-me tome įsikverbė naujų laikų "pavadinimų", tai spaudoje pa-

sirodė juos koreguojančių balsų, pvz. š. m. "Dirvos" 61 nr.

Aš taip pat suradau vieną mitą ir parašiau apie tai p. Kvikliui, bet vargu ar jis turės galimybės jį atitaisyti. — Panevėžio aprašyme (564 psl.) pasakyta, kad Kazys Gineitis 1911 m., už tėvo dviračiui pirkti dovanotus pinigų, buvo sudaręs slapta 400 egz. knygynėlį. Su juo, Pr. Gineičiu ir dar vienu jų jaunesniuolu broliuku gyvenau porą metų viename bute, nes ir aš ėjau mokslus Panevėžio realinėje mokykloje. Dalyvavau taip pat slaptame mokinių lavinimosi ratelyje, bet ligi 1914 m., kada mes su K. Gineičiu, Juozu Urbšiu, Jonu Navaku, Baliju Sruoga ir kit. baigėme mokyklą, nieko apie tą knygynėlį nebuvau girdėjęs. Gal bibliografai galėtų pasakyti, ar iš viso tik neseniai atgavus spaudą, jau tiek daug lietuviškų knygų buvo tada atspausdinta?

Baigdamas noriu pasakyti, kad esu didelis mūsų netolimos praeities aprašymų mylėtojas, bet jie turi būti teisingi. Mitų kūrimą palikime ateinančioms kartoms, o patys pasistenkime viską kuoteisingiausiai apibūdinti. Mūsų palikuonims ir tikriausiai aprašyti anų laikų įvykiai vistiek atrodyt pasakiški. Tuometinių negausių kūrėjų buvo pasiekta daugiau, negu žmonių jėgomis buvo galima padaryti.

Todėl kviečiu visus: — atsargiau su gandų skleidimu ir miglotų teigimų kartojimu!

ATSIŪSTA PAMINĖTI

V. šliogeris, ANTANAS SMETONA, ŽMOGUS IR VALSTYBININKAS, atsiminimai. Išleido J. J. Bachunas, Sodas, Mich., U.S.A. 1966 m. Tiražas 2000 egz. 187 psl., gausu iliustracijų, kaina 2 dol.

Jonas Balys, LIETUVIŲ LIAUDIES PASAULĖJAUTA TIKEJIMŲ IR PAPROČIŲ ŠVIESOJE. Išl. Pedagoginis Lituaništos Institutas, Čikaga, 1966 m. 120 psl., kaina 3 dol.

Petras Tarulis, VILNIAUS RŪBAS, romanas. Išl. Nida Londone. 495 psl.

J. Narūnė, SNAIGIŲ KARALAITĖ. Pasaka, spalvuotos dail. V. Stančikaitės iliustracijos, 20 psl. Autorės leidinys.

Povilas Reklaitis, NEUES ZUR LITAUENKARTE DES FUERSTEN NIKOLAUS CHRISTOPH RADVILAS. Atspaudas iš Zeitschrift für Ostforschung, 5 psl., su Radvilo žemėlapiu paveikslu.

Dr. J. Puzinas, MŪSŲ JAUNIMAS LIETUVOS LAISVĖS SUTEMŲ LAIKAIS. Atspaudas iš Dirvos, 1965 m. Nr. 129-132. Išl. J. J. Bachunas, 1966 m. 8 psl.

Amerikiečių sekimo postas Vietnamo džiunglėse

VIETKONGO PARTIZANAI

“Karas Europoje buvo laimėtas ne dėl priešo silpnumo, bet todėl, kad mes, pagaliau, išmokome kautis geriau už priešą, išsamiai ir efektyviai panaudot Amerikos industrijos gaminius” — J. Weller pabrėžia savo darytoje analizėje apie Viet-Kongo ginklavimą ir karius. Galima sutikti, kad Vietnamo konfliktas skaitytojui yra jau gerokai nusibodusi tema, kaip savo laiku Korėjos policiniai veiksmai. Tačiau darosi įdomu sekant anų nusibodusių kovų detales, kurios ryškina skirtingus kautynių veiksmų pobūdžius nuo mums jau pažįstamų. Tobulėjant technikai, atrodė, kad individualus kovotojas ir rankiniai pėstininkų ginklai bus išstumti. Beliks tik mygtukų spaudymai. Erdvėje kausis raketos ir kas toje dvikovėje laimės, tas, grįžęs žemėn, bus laikomas užkariautojas. Techniškai tai padaryti yra galimybės, tačiau, atrodo, ne visai praktiška, nes labai dideliu greičiu ryškėja ne valstybių, tautų, ar grupių reikšmė nūdieniniam istorijos vystymesi, bet individas. Jei tas neryšku Tolimuose Rytuose, Azijoje ar Afrikoje, tai Vakarų pasaulyje ir Europoje tas labai pastebima. Tik pažvelkime į kautynių formų raidą: — arais laikais reikėjo sumušti kariuomenę vienoje kautynėse ir karas būdavo baigtas. Tačiau, jau Napoleonui arsitiko kitaip. I Pasauliniam kare, taip ir II — reikėjo pėstininkui peržgiuoti plotus — tai Europos teat-

re. Tolimuose Rytuose finalas buvo kitoks — Hirošima ir Nagasaki tarė lemiamą žodį. Atrodė padarytas didelis posūkis karo istorijoje. Per anksti būtų reikšti nuomonę, tačiau keliems metams praslinkus, Korėjoje, o dabar Vietname, japonams padiktavęs taikos paliaubas veiksnys šiandien jau nebeefektyvus. Būtų nai vu manyti, kad jis užmirštas, tačiau kautynėse pirminis vaidmuo vis dar tebėra ant pėstininko pečių ir tas pėstininkas pirmiausiai apmokomas gerai kautis individualiais ginklais ir visai be ginklo, panaudojant gerai parengtą fizinę jėgą, moralę ir psichotechniškas savybes, nes kautynių lauke prisieina susidurti su priešu ir kumščių kautynėse, o žygiuojant prieš teritorijos keliais, tenka susitikti su gyventojais. Kovotojas turi mokėt ne vien kautis, bet ir būti geras ambasadorius: jam priešingus gyventojus nuteikti palankiai.

Bandykime peržvelgti šių dienų Vietnamo kovų lauką, susipažinti su kitų brangiai įgytais patyrimais, ir gal kiek pasvarstyti, ko mes galime išmokti.

Ši apžvalga liečia veiksmus, tik Pietų Vietnamo teritorijoje.

Amerikiečių spaudoje kilo užklauskimas: — Kas yra Vietkongas? Atsakymas: — Vietnamas padalintas

teritoriniai į Pietų ir Šiaurės. Apyvendintas tos pačios kraujo giminystės žmonių. Šiaurės Vietnamas su sostine Hanoj yra komunistų valdžioje. Pietų Vietnamas, su sostine Saigone, laikomas demokratinis. Vietkongietis yra Pietų Vietnamietis, indoktrinuotas, arba teroru paverstas komunistu, ir naudojamas kovai prieš Pietų Vietnamo vyriausybę. Vietkongiečių tarpe yra daug atsiųstų ir iš Šiaurės Vietnamo, kurie labai gerai prisitaiko, nes jungia bendra kalba, išvaizda ir bendras interesus.

Korėjos karo dalyvių žinomas išsireiškimas būdavo: — jų buvo daugiau negu mes turėjome kulų. Priešas naudojo mases atviriems puolimams, tačiau buvo praktikuojama prasiveržimo užnugarin veiksmai mažesnėmis grupėmis. Kovotojai buvo narsūs vyrai, gerai ginkluoti ir gerai mokėjo tuos ginklus vartoti. Šių dienų Vietnamo kautynėse amerikietis karys atsistoja prieš panašų priešą, tik kitokių savybių ir kitų kovos priemonių. Reguliarūs daliniai, kovoms parengti partizanai, ir gyventojai — jaunuoliai apmokyti tam tikrų kautynių veiksmų.

Kovotojas — vietnamietis mažo ūgio. Atletiško komplekso, 220 svarų amerikietis lengvai susidorotų su keliais 100 svarų vietkongiečiais atviroje kumščių kovoje. Vietnamiečiai nėra miklūs, nepajėgūs svaidyti toli ir taikliai granatas; toje srityje amerikiečiai vietkongietį toli praneša. Kautynės be ginklų nėra taip jau dažnas reiškinys, kad šiam kare

joms būtų skirtas ypatingas dėmesys — tačiau šiuos skirtumus amerikietis kovotojas gerai žino ir stengiasi išnaudoti.

Vietkongo kovotojo geros savybės: jis reikalauja mažiausio maisto ir vandens, ilgiau gali išbūti džiunglėse, geriau prisitaiko prie vietos, reikalingas mažesnių apkasų, siauresnių susisiekimo eigų, lengviau ir tyliau praeina per tankumynus. Moraliniai — kovotojai gerai indoktrinuoti — iki fanatiškumo. Gerai naudoja nesudėtingus individualinius ginklus, nors sunkiai apmokomi, bet kartą išmokę pasisavina įgimtinais. Kantrūs, sąžiningi.

Iš neigiamų savybių: nepakelia daug krūvio, silpni žygiui, neatsparūs džiunglių ligoms, žemas mentalitetas, žiaurus, ne vien priešui, bet ir saviems.

Kario efektyvumas priklauso nuo treniruotės, drausmės ir entuziazmo — visa tai Vietkongas turi. Kariniams veiksmams vietkongiečiai įtraukiami nuo 14 metų amžiaus ir naudojami, pradžioje, įvairiose pagalbinėse tarnybose. Didžiama jų vėliau pasidaro kovotojais, kai praeina indoktrinavimą, ir paprasčiausią kautynių apmokymą — statyti spąstus, rinkti karinės reikšmės informacijas, atlikti paprastus kautynių veiksmus naktį, džiunglėse. Su metais ir patyrimu pagalbinėj tarnyboj bresta partizaninio kovotojo tipas, kuris retkarčiais įtraukiamas į partizaninius veiksmus kaip pagalbinė jėga — tiekime, žvalgyboje. Jų ginklavimą sudaro išimti iš apyvartos ginklai, arba savo paties gamybos. Apmokami tik už faktinį veiksmuose dalyvavimą laiką. Čia išmokstama aklaui klausyti įsakymų, gyventi kautynių sąlygose džiunglėse, maskuotis, slinkti, sekti, pažinti vietovę, joje veikti, ypatingai naktį. Jie dažniausiai naudojami pasalose arba veikti užnugaryje, sabotazui, sprogdinimams. Garbingiausia jaunuolio diena būna, kai jis gauna tikrą ginklą, arba išigyja kautynėse. Kadangi gyvena namuose ir gerai žino vietoves, jie mažomis grupėmis sudaro tam tikrus židinius, kurie, esant reikalui, būdami lojalūs komunistai, vykdo valdžios įsakymus administratyviai ir tuo pačiu padeda reguliariems partizanų daliniams veikti. Instruktorių kontrolėje, sugebantieji paaugliai parenkami ir perkelti į reguliarius partizanų dalinius, kur jau pasidaro nuolatiniiais kovotojais, dėvėdami savą aprangą, tik gauna normalų ginklavimą. Čia jau galutinai apmokomas partizaninių veiksmų ir komunistinių doktrinų.

Kautynių mokyme pagrindą sudaro veiksmas džiunglėse naktį. Naktis yra geriausias draugas vietkongui, ir priešas baltajam ir jo lėktuvams. Nežiūrint pavojų iš skorpionų, gyvačių, tropinių ligų ir kit., vietkongiečių džiunglės yra saugesnės ir lengvesnės judėti, negu atviros vietos. Gi naktį lengva judėti, nes priešas akys negali gerai matyti.

Šaudo vietkongiečiai prastai. Jų įgudę šaulys 150 m. atstume sunkiai kliudo į taikinį (viena amerikiečių kuopa mėnesio bėgį 90 kartų buvo pakliuvus į tokių snaiperių ugnį ir nuostolių neturėjo). II Pas. karo rusiški šautuvai su optiniais taikikliais, prastų savybių šauliui nedaug ką gali padėti, nes kaip ir visam apmokymui, taip ir šaudymui nėra nustatytos vienodos sistemos. Padėtį pablogina skirtingi ginklai, instruktoriai ir vadaai be akademinio išsilavinimo. Vietkongo eilėse intelektualų labai reta, tuo pačiu stoka ir gerų vadų.

Vietkongas plačiai naudoja savos gamybos spąstus: tai įvairiausi spyglių tipo įrengimai, suslėpti žolėje, kad eidamas užsistotum ir per sidurtum koją. Išdėstoma plačiai, 30 iki 50 pėdų plote, kartais pertempiant užmaskuotą vielą, kurią užkabina koja, parpuolama ant dyglių, kurie mirtinai sužeidžia. Naudojami dideli spąstai pagauti už kojos, kaip kad medžiotojai stato vilkams, tik didesnės jėgos. Pagautą koją jie sunkiai sužaloja. Kasamos įvairiausių rūšių vilkduobės irgi su aštriais jėšmais sienose ir dugne. Ant palenktų bambuko medžių pakabina geroko dydžio spąstus ir pritvirtina prie vielos žemėje. Palietus minėtą vielą, sulenkti bambuko medžiai atpalaiduojami ir tiesdamiesi velka rąstą, kuris, dideliu greičiu nešamas, nušluoja tam tikrą plotą. Yra atsitikę, kad toks rąstas iškarto sunaikino 13 žmonių patrolį.

Sprogstamoms minoms naudoja sukaptą metalą, kuris, minai sproguo, veikia kaip šrapnelinis sviedinys. Naudojami artilerijos sviediniai, minosvaidžių minos, pakasant takuose ar keliuose, tačiau šios rūšies minos daugiausiai sprogdomas elektrinio induktoriaus pagalba.

Spyglių minos dėstomos siaurai praeinamosiose vietose, derinant jas su induktorium padegamomis, kurias saugo vienas, arba du kovotojai. Atėjus priešui grupė į spygliais užmiuotą plotą, sprogdoma mina. Nuo sprogimo priešui grupė skleidžiasi ir krinta žemėn, dažnas pataikydamas ant spyglių minos. Kitu atveju, priešui įėjus į spygliais miuotą zoną,

saugotojai pradeda šaudyti — priešui patrolis veikia panašiai kaip minai sproguo.

Be abejonės, tai tik keletas tipingesnių minavimo būdų. Ryškus bruožas: spąstų spindimas yra plačiai vartojamas primityviai ir visakeriopai — tas nors ir neatsiekia didelių rezultatų, bet priešui veiksmus labai sunkina, nes gali būti spąstai kiekvienoje vietoje.

Ginklai. Vietkongas aprūpinamas iš visų buvusių karų likusiais ginklais. Tuo pačiu ir jų šaudmenys labai riboti, daugelio rūšių, be galimybės papildyti. Tai dar viena iš priežasčių, kad į kautynes vietnamiečiai įsileidžia tik tiksliai apskaičiuotam laimėjimui, arba visai trumpam susidūrimui. Kadangi tokie kovotojai neuniformuoti, tai nepavykus kautynėms ir išsibaigus šaudmenims, ginklas numetamas, o pats kovotojas pasitraukęs iš kautynių lauko vaizduoja žemdirbį, arba miško darbininką. Tačiau, reguliarius partizanų dalinius turi modernius, iš rusų ir kiniečių gautus, ginklus ir pakankamai šaudmenų. Į šautuvų sudėtį įeina: rusų pavienio šūvio ir pusiau automatiniai 7,62 mm likę nuo 1944 metų. Kiniečių "Chikoni" 53 ir 56 (kopija viršminėtų rusų šautuvų) pusiau automatiniai turi 30 šovinių apkaabas; prancūzų "MAS" 1936 ir amerikiečių "M-1", kuris nelabai mėgiamas dėl savo dydžio ir svorio.

Pistoletai nelabai vartojami, dėl silpnos pramušamosios jėgos, tačiau galima užtikti prancūzų "MAT" 1949, vokiečių "Parabellum", amerikiečių "Thompson", rusų "Tokarev".

Kulkosvaidžiai taip pat yra daugelio rūšių: lengvi, vidutiniai ir sunkūs. Daugiausia kinų "Chicom", vokiečių "Maxim" ir 1908 metų modelis "Mauser". Visi jie mažiems vietkongiečiams yra per sunkūs ir veiksmuose nepatogūs. Jie daugiau randami reguliariuose partizanų daliniuose.

Reikia paminėti, kad jie vartoja ir sunkesnius ginklus: minosvaidžius "Chikom" 82 mm, kurie gali šaudyti amerikiečių 81 mm minas, "Chicom" 105 mm retai buvo pavartotas, tačiau manoma jų vartojimas plėsis.

Du pagrindiniai bruožai yra ryškūs Vietkongo kovotojui: 1) politinis motyvas, kuris yra svarbesnis už karinį, ir 2)ėjimas į kautynes tik jam palankiose aplinkybėse, vietoje ir laiku. Jei randama reikalo puliti Pietų Vietnamo užimtą vietovę —

kaimą, apsaugotą užtvargm, minom, ugnies lizdais, vietkongiečiais, gero sekimo dėka, sužino visas smulkmenas, pasigamina modelį su visom detalėm ir modelyje išplanuoja puolimą. Modelius kartais daro natūralaus dydžio ir manevruoja su visom numatomom galimybėm, net pasitraukimu. Skaitomasi su priešo aviacijos puolimais, artilerijos ugnies parama ir pėstininkų parama iš helikopterų. Veiksmų greitis čia turi pagrindinės reikšmės. Puolimo tikslai gali būti: užimti vietovę — tai retai pasitaiko, nes perbrangiai kainuoja; įsiveržti per silpnai ginamą vietą ir užgrobti sandėliuose laikomus išteklius; sunaikinti valdžios centrus, kariuomenės štabus, valdymo centrus, sandėlius, arba besišilsičias tiekimo voras. Vielų kliūtys karpomos, arba sprogdinamos. Tai atliekama savos ugnies įtakoje, vartojant minosvaidžius, liepsnosvaidžius ir prieštankinio tipo ginklus, minas, jas stumiant kartimis per apšaudomą plotą iki kliūties, ar ugnies lizdo, kurios sprogdinamos iš uždengtos vietos. Ugnies lizdų įtvirtinimų šonuose pramušamos skylės, per kurias svaidomos vidun rankinės granatos, nes šaudymo angos būna padengtos metalo tinklų.

Vietkongas puola, kai to mažiausiai galima tikėtis ir tai labai staigiai; įsiveržę į vidų įvairiais būdais klaidina gynėjus (Pietų Vietnamo kariuomenės įgulus) — apsimesdami pietų vietnamiečiais, (Pietų Vietnamo karių uniformos nėra vienodos. Be to, įgulų maži dalinėliai yra nuolat keičiami), nutraukia vidaus ryšius, puola ir naikina vadovietes ir t.t. Manoma, kad 50 proc. tokių puolimų pavyksta ir tai dažniausiai su mažais nuostoliais.

Pasalos keliuose vietkongiečių yra daugiau naudojama — visai neatsižvelgiant į vietovę, laiką ar nepalankias sąlygas. Jie yra maskavimosi ir kantrybės specialistai. Gerai žinodami vietovę ir turėdami pakankamai laiko, numatytą pasaloms vietą minuoja, kasa eigas ar tunelius keisti pozicijoms, parengia gerai užmaskuotus bunkerius sunkiems ginklams. Jei priešas vora eina anksčiau, ir puolimui nepasirengta — laikomasi pasyviai ir baigus pasirengimą voros puolamos tuo ataeju, kai numatomas užtikrintas laimėjimas su mažiausiais nuostoliais sau.

Pralaužti gynybos liniją Viet Kongas kartais naudoja grupes savižudžių: kovotojai nešasi minas ir sutelktai puola vieną tašką, remiant dar ir sutelkta minosvaidžių ugnimi. Savižudžiai eina į apšaudomą plotą

ir sprogdina gynybos lizdus. Dažniausiai jie visi žūva, tačiau jų įkandin puolantieji, per padarytą spragą jau praeina. Amerikiečiai šį puolimo būdą žino ir visuomet pasirengia eventualius įsiveržimus likviduoti. Tokie puolimai būdavo labai trumpi ir staigūs dėl šaudmenų ribotumo. Pastaruoju metu, kai į kautynes įsiveldavo iki bataliono sudėties, šaudmenų išteklių dažnai viršydavo pietų vietnamiečių išteklius.

Reikia paminėti, kad Vietkongas labai plačiai naudoja apėjimus, apsupimus, infiltravimą mažom grupėm į priešą tarpą — ypačingai susidūrimuose su Pietų Vietnamo daliniais.

Vietkongas gynyboje yra sustingęs — manevras išnyksta. Daug įtvirtinimų, kurie yra taip gerai įrengti, kad jų iš oro neįmanoma pastebėti, taip pat yra sunkiai surandami ir žemės sekimo, gerai maskuoti gynybos lizdai yra sujungti požeminiais tuneliais, atskirų kovotojų — snajperų lizdai yra išmesti priekin, ypatingu rūpestingumu įrengti, maskuoti ir požeminėmis angomis sujungti su pagrindine gynybos linija. Atsparos punktai jungiami taip pat tuneliais, kurie kasami tokio dydžio, kad tik mažiausi vietkongiečiai gali jais naudotis, amerikiečiai netelpa. Užimti tokius tunelius, kurių būna prikasinėta myliomis, tenka naudoti dūmus, ar net dujas (paskutinė priemonė buvo savo laiku sukėlusį daug triukšmo tarptautinėje diplomatijoje). Maskavi mas taip geras, kad jei gynėjas nešauda, praeinamas nepastebėtas. Tokie atsparos punktai prisileidžia priešą arti, staigiai ir sutelkta ugnimi padaro daug nuostolių ir požeminiais tuneliais pasitraukia į džiungles. Gynybą Viet Kongo jėgos tampa ir jungia su puolimo veiksmiais. Pav., prie Chui Lai amerikiečių daliniai sumušė stambesnes Viet Kongo sutelktas jėgas. Po 10 dienų Viet Kongas surinko išblaškytas pajėgas ir užpuolė netoliese esantį amerikiečių aerodromą su tiekimo sandėliais.

Vietkongas gynyboje, šiuo metu, jau praktikuoja ir stabilios gynybos formas, tikslu išlaikyti vietovę. Turi pakankamai modernių ginklų ir šaudmenų. Ginasi, kad galimai daugiau sunaikintų priešų, nesitraukia, iki patys būna sunaikinti.

Papildyti vaizdą perspausdiname "Drauge" tilpusio lietuvių kareivio laišką iš Vietnamo.

"Šiuo metu Vietname yra lietingasis periodas, vadinamas "Monsoon". Kasdieną lyja nepaprastai stiprus, apie valandą laiko trunkas, lietus, Paskui pasirodo saulė ir temperatūra siekia 118-124 laipsnių karščio. Lietingasis periodas trunka 3 mėnesius. Likusis metų laikas yra sausas metas su 120-128 laipsnių pastoviu karščiu. Mes esame visą laiką permirkę savo prakaitu. Iki šio laiko aš dar pakėliau šias baises klimatinės sąlygas. Nemažas nuostimtis kareivių neišlaiko džiunglių kaitros ir dažnai alpsta, nes nepaprastai sunku kvėpuoti tokiame karštyje.

Šio krašto gyvūnija pasižymi įvairumu. Iš žvėrių paminėtini tigrai ir drambliai. Dramblius priešai naudoja kaip transporto priemonę. Gyvatės — tai mūsų priešas, nemažiau pavojingas už komunistus. Jų yra nepaprastai daug ir įvairių rūšių. Man teko, draugui padedant, užmušti cobrą 10 pėdų ilgio. Labai pavojingos vadinamos "bamboo" gyvatės, kuriai įkandus, žmogus po 8 ar 20 sekundžių miršta. Lėtai tekančiame vandenyje yra aziatiški krokodilai, todėl brendant per vandenį, tenka būti labai atsargiems. Mano seržantas 45 kalibro pistoletu nušovė krokodiluką 5 pėdų ilgio.

Iš vabzdžių paminėtini labai dideli vorai, vadinami "tarantulas", skorpionai 5-10 colių ilgio, šimtakojai, vadinami "centipedes" ir driežai, kurie gali lengvai nukąsti pirštą, jeigu jį palieti ranka. Be šių, čia mus kankina dar šimtai kitų įkyrių ir labai pavojingų vabzdžių.

Mano dalinio uždavinys surasti priešą ir jį sunaikinti. Išvalius nuo priešo vieną rajoną, helikopteriais esame permetami į kitą vietą.

Labai sunku aprašyti savo pergyvenimus mūsų metu ir labai sunkiai slėgia nuotaiką, kai mąstai, kad esi atėmęs gyvybę žmogiškai esybei. Nežinau kiek nuo mano ginklo nukentėjo priešas, nes džiunglių matumas labai blogas. Mūsų metu šautuvo vamzdis įkaista net iki raudonumo, nes šautuvu, vadinamu M-16, kuriuo esu ginkluotas, galiu šaudyti automatiškai kaip iš kulkosvaidžio.

Bendrai paėmus, sunku įsivaizduoti, kad be aršių kovų Vietnamo džiunglėse, kiekvieną kareivio žingsnį lydi dar daug įvairių kitokių pavojų. Jeigu nenušauna priešas, tai tavęs dar laukia 1,000 ir viena mirties galimybė: maliarija, amebiška dezinterija, planque (nežinau lietuviško pavadinimo), gyvatės, vabzdžiai, ropuoniai, džiunglių karštis ir priešas specialiai paruošti spąstai".

B. B.

Redaguoja —
 Š. P. Petrušaitis
 1561 Holmes Ave.,
 Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

MINDAUGIEČIŲ DVIDEŠIMTMETIS

1966.X.8-9 dienomis Aušros Vartų parapijos salėje, Montrealyje, įvyko iškilmingas Lietuvos Karaliaus Mindaugo šaulių kuopos 10-čio minėjimas, praėjęs pakilioje ir šventiškoje nuotaikoje.

Minėjimą trumpu žodžiu atidarė kuopos pirm. š. St. Barauskas ir pakvietė į garbės prezidiumą: LŠST CV įgaliotinį Kanadai š. inž. J. Preikšaitį, Toronto Pūtvyto š. kp. pirm. š. St. Jokubaitį, Mindaugo š. kp. garbės šaulį, Aušros Vartų parapijos kleboną kun. K. Pečkį, SJ, KLB Montrealio Seimelio Prezidiumo atstovą Aug. Mylę, LK kūrėjų-sav. Montrealio sk. atstovą, Vyčio kryžiaus kavalierių, kpt. K. Šilkauską ir kuopos įsteigėją š. J. Šiaučiuolį.

Per suglaustą kuopos 10-čio veiklos pranešimą išryškėjo, kad nuo 1956.X.7 — įsisteigimo datos — buvo surengta 12 gegužynių ir tiek pat prizinių šaudymų, du vaidinimai, trys kaukių baliai ir keli šeimyninio pobūdžio N. Metų sutikimai. Kartu su kūrėjais sav. ir ramovėnais ruošiami kasmetiniai Lietuvos kariuomenės šventės minėjimai. Taip pat aktyviai talkininkaujama ruošiant Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šventę.

Kuopos išdas turėjo per 3,000 dol. pajamų. Apie 800 dol. išleista įvairioms šalpoms ir aukoms, remiant lietuviškuosius reikalus. Kuopa yra Kanados Lietuvių Fondo narys.

1959 m. išgautas leidimas (čarte-

ris) oficialiai veikti visoje Kvebeko provincijoje su teise turėti nuosavybę.

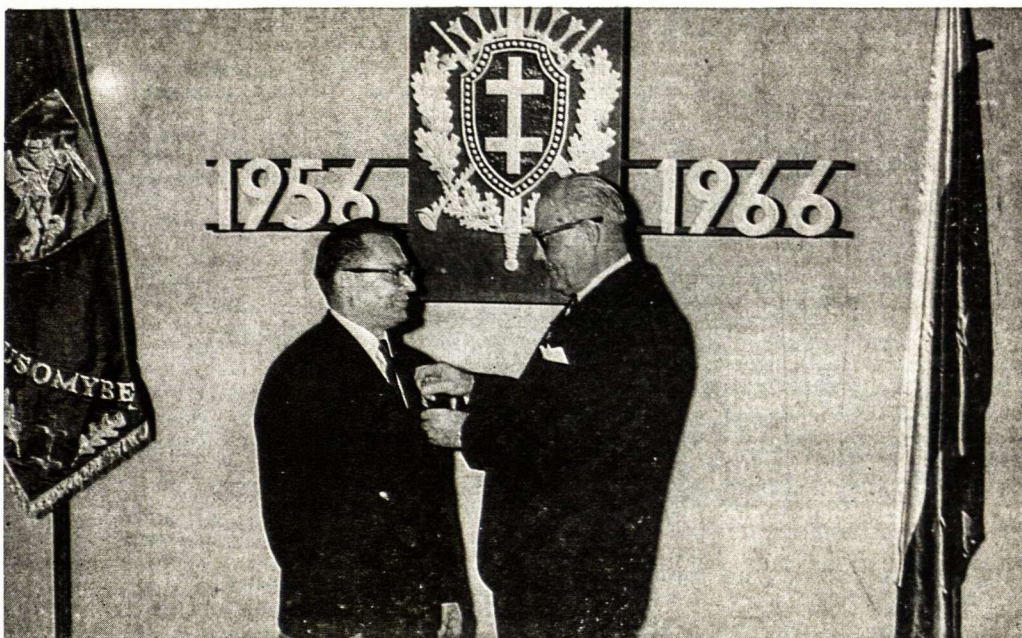
1963 m. birželio mėn. 2 d. iškilmingai pašventinta kuopos vėliava, kainavusi virš 1,000 dol. Iškilmėse dalyvavo LŠST garbės narė Sofija Pūtvytė - Mantautienė.

Po pranešimo sekė sveikinimai. Žodžiu sveikino visi garbės prezidiumo nariai. Raštu: LŠST garbės nariai Sofija ir Aleksandras Mantautai, CV vicepirm. ir "T. T." red. š. P. Petrušaitis, CV izd. š. K. Žilėnas, CV moterų sk. vadovė š. K. Kodatienė, PLK St. Butkaus Detroito š. kp. pirm. š. V. Tamošiūnas, š. L. Balzaras iš Čikagos ir š. Ig. Petrauskas iš Albertos. Po sveikinimų CV

L. K. Mindaugo šaulių kuopos 10-ties metų sukakties minėjimo dalis rengėjų ir svečių. Sėdi iš kairės: J. Šiaučiuolis, St. Jokubaitis, Tėvas K. Pečkys S.J., J. Preikšaitis, St. Barauskas, N. Kaškelis ir K. Šilkauskas; stovi: A. Sutkaitis, A. Stašaitis, J. Jukonienė, P. Jocas, J. Strelienė, Br. Abromonis, P. Gabrys, St. Drešerienė, Al. Vazalinskas, J. Viešaitis ir Br. Bagdziūnas.

Foto A. Kalvaičio

C. V. atstovas J. Preikšaitis š. Aug. Kalvaičiui prisega šaulių žvaigždės ordiną.

atstovas š. J. Preikšaitis prisegė pasižymėjimo ženklus apdovanotiems šauliams: Aug. Kalvaičiui ir Al. Vazalinskiui — LŠST ŠŽ ordinas; P. Gabriui, J. Jurgučiui ir J. Šiaučiuliui — LŠST ŠŽ medalius.

J. Šiaučiuliui perskaičius minėjimo aktą, ant kurio pasirašė prezidento nariai ir kuopos valdyba, iškilmingasis minėjimas užbaigtas Lietuvos Himnu.

Meninę dalį atliko sol. Ag. Paškevičienė, gražiai padainuodama mo-

mentų skirtas keturias dainas. Užbaigai įvyko vaisės, kuriose dalyvavo virš 100 asmenų. Jas paruošė sesės šaulės: J. Strelienė, J. Jakonienė, Drešerienė ir Barauskienė.

Skoningas minėjimo dekoracijos paruošė dail. Alf. Vazalinskas. Sekmadienį — spalio 9 d. — kuopa su vėliava ir garbės palyda dalyvavo iškilmingose pamaldose Aušros Vartų bažnyčioje. Prie šaulių vėliavos taip pat prisijungė LK kūrėjų-sav. ir ramovėnų vėliavos.

Labai gražų pamokslą pasakė kun. G. Kijauskas, SJ. Pamaldų metu puikiai giedojo Aušros Vartų parapijos choras.

Tiek bažnyčioje, tiek šeštadienio vakare salėje dalyvavę tautiečiai pergyveno malonų, retai sutinkamą momentą, iš kurio išryškėjo, kad LK Mindaugo š. kp. veikta kaip organizuoto vieneto, besirūpinančio bendru lietuviybės baru, kartu puoselėjant Lietuvos Šaulių Sąjungos idėją tremtyje.

J. Šiaučiulis

V. Frankienės "TĖVYNĖS SAKALAI" dramos vaidinimą pamačius (Čikagos šaulių meno kuopelės viešnage Detroitė)

VL. MINGĖLA

Detroito St. Butkaus kuopos šaulių valdybos pakviesti, Čikagos šauliai vaidintojai, š. m. spalio 15 d., šeštadienį, atvyko į Lietuvį namus ir suvaidino V. Frankienės 3 v. dramą. Vaidinime dalyvavo 17 vaidintojų ir 8 šokėjai. Akordeonu grojo P. Kivėnas. Vaidinimą vedė — režisavo Alf. Brinka. Šokiams vadovavo P. Arlauskas, dainoms — V. Bilitavičius. Žodžiu, su vaidintojais atvyko viso 32 asmenys. Jų tarpe buvo ir J. Petrauskas — meno kuopelės vadovas. Sustiprinimui šauli-

kų ideologinių ryšių buvo atvykęs ir Vl. Išganaitis, L. š. S-gos pirmininkas. Buvo atvykusių ir daugiau čikagiečių.

Tautinius šokius scenoje šoko: B. Baškauskaitė, E. Stelmokaitė, B. Mackonytė, B. Kromelis, V. Miklius, G. Baranauskas ir R. Račkauskas. Po jų pasirodymo, o, kaip nuoširdžiai buvo plojama!

Vaidinamo veikalo autorė V. Frankienė. Gaila, kad šios dramos neteko matyti ir skaityti. Sunku todėl recenzentui įsigilinti ir suprasti, kur

buvo suklysta autorės, ir kur vaidintojų. Buvo nelygumų. Matėsi kad ir partizaninės kovos taktikos nelogiškumą, nenusimanymo. O kas kalta? ...

I veiksmas prasidėjo 1944 m. dar vasaros metu — kai vyko šienapjūtės darbai, Tuomet visa Lietuva gyveno sunkią vokiečių okupaciją. Tragizmą dar gilino sužinota nelaimė — Lietuvon žygiuoja raudonosios armijos ordos. Tačiau autorė, kažkodėl veiksmą pradėjo (lyg per klaidą) su linksmybe ir jaunimo šokiais. Tai nelogiška! Toks siaubas, toks baisus visos tautos tragizmas! — O čia, jaunimas šoka... linksminasi... Čia jau prasilenkta su tiesa. Kiek atsimename patys, kad ir šienapjūtės metu nedaug kas galėjo linksminintis, kai žinojo, jog netoli Vilniaus raudono-

1966 m. spalio mėn. 15 d. Čikagos šaulių meno vaidintojų kuopelė, detroitiečiams vaidino — "Tėvynės sakalai". Lietuvių Namų salė buvo pilna žiūrovų. Nuotraukoje iš k. šauliai: žurn. Vladas Mingėla, Vincas Tamošiūnas, C. V. p-kas Vladas Išganaitis, visuomenininkas-kultūrininkas Vladas Pauža, Petras Bludžius, sėdi Stepas Lungys.

Nuotrauka V. Končiūno

nasis slibinas jau ryja gyvus žmones. Visi tuomet jautė virš savo galvos kabant tą baisųjį Damoklio kardį. Aišku, niekas nesigailėjo žiauriųjų vokiečių — rudųjų vokiečių nacių okupacijos "malonumų", bet raudonojo slibino slinkimas į pačią Lietuvą širdį — apgaubė visą Lietuvą juodu gedulu. Nė vienam susipratusiam lietuviui tuomet negalėjo ateiti į galvą ruošti šienapjūtės ar rugiapjūtės talkininkams šokius ir kitokias linksmybes. Tikriau — tuomet niekas nešienavo ir rugių nepjovė... Nors, daugelis tuomet per daug nugaravo... iš skausmo, iš nusiminimo ir desperacijos.

Amžių amžiais lietuviai nekęsdavo, ir dabar dar daugiau neapkenčia "vyresniųjų brolių" — raudonųjų, primityvios "kultūros" nešėjų — raudonųjų kacapų. Suomijų tautoje buvo išgyvenęs skautuose paprotys, ant savo peiliuko "finkos" rankencs rašyti sakinį: "Nekęsk velnio ir ruso". Visiškai panašiai yra ir lietuvių tautoje. Šis šūkis amžinai gyvens kiekvieno lietuvių širdyje, nesvarbu, kur jis gyventų.

Čikagiečiai, daugumoje buvo jauni vaidintojai, kurie savo vaidinimu pavaizdavo tą lietuvių neapykantą rusų burliokams. Mažoji dalis tautos pasitraukė, gelbėdami savo ir vaikų gyvybes, į Vakarų. Tačiau dauguma pasiliko savo žemėje mirti. Apie 100,000 jaunimo ir net vyresnio amžiaus brolių įsijungė į partizanų gretas. Nors ne visi iš kart įsijungė į partizaninę kovą: vieni anksčiau, o kiti kolchozų įvedimo metu. Jų priešai skambėjo: "Kovosime, kol laimėsime, arba žūsime!"

I, II ir III veiksmuose parodomas legendarinis didvyrių pasiaukojimas

laisvosios Lietuvos idealams — jos laisvei apginti. Gyvenimo ir kovos sąlygos baisios tiek kolchozuose, o dar labiau žaliosiose giriose. Deja, autorėi ir vaidintojams to siaubo nepavyko perteikti žiūrovui. Viskas buvo dirbtina...

To meto partizanų kovos tikrovė yra siaubinga. Jiem trūksta ginklų, nėra šovinių, nėra jokių vaistų ir medicinos pagalbos. Užtat kovūnai miršta ir kenčia... ir susisprogdi. Bet V. Frankienės veikalo žiūrovas gauna įspūdį, jog apsieinama su mažomis žaizdomis ir mažiais nuostoliais. Ir beviltiškoje miškų kautynių būklėje, žaliejį miško broliai kuria eilėraščius, dainas, pritaiko joms melodijas ir dainuoja. Parodomas visų lietuvių vieningumas ir ryžtas nepasiduoti ir laimėti laisvę. Kol dar nebuvo sukolchozinta visa Lietuva, girių brolius visai rėmė kaimas. Sodiečiai su kovūnais — partizanais palaikė ryšius, rėmė juos maistu, drabužiais, apavu. Štai ir piemenukas, Linaičių Antanėlis (Liudas Stačkauskas) tą ryšį palaikė: atnešdavo žinių. Bet ir jis buvo bolševikų nužudytas miške. Puikų didvyriškumo pavyzdį rodė Alenutė — moksleivė (Rita Jucaitytė) ir vaidino ji gerai. Štai ir senelis Mikas... kažkodėl pavadintas elgeta. Jis nebuvo elgeta, bet senelis, karštas Lietuvos patriotas ir ryšių palaikytojas tarp gyventojų ir laisvės kovotojų.

Iš geresnių aktorių buvo ir Antanina Markuzienė (Močiutė Linaitienė).

Juozas Petrauskas buvo savo vietoje ir įtikinąs. Daugybė šurpių vaizdų "Tėvynės Sakaluose" išvydę, prisiminėm ir savo tragingus išgyvenimus. Daugeliui tie prisiminimai ir

ašaras išspaudė. Niekas iš kacapų — raudonųjų okupantų, nemylėjo žmogaus, o ypač lietuvių. Viską iš jų atėmė. Žmonės mirdavo laukuose, be pastogės, iš šalčio ir bado. Vyko NKVD žiaurių budelių siautėjimas. Kratos. Jie viską, kas buvo likę, atiminėjo iš žmonių. Ir taip, nelygioje kovoje, žūsta partizanų vadas Algis (moksleivis) ir daugybė kitų.

Neliesdami vaidybos trūkumų, nelygumų, vaidybos meno reikalavimų nepaisymo, turime pripažinti, jog čikagiečiai, vis dėlto, atliko didelę tautinę paslaugą. Be didelio prityrimo Čikagos šaulių kuopelė padarė labai daug! Neskaičius V. Frankienės veikalo sunku pasakyti, kas kur buvo nedarašęs ar nedavaiđinęs... Bet visumoje publika buvo patenkinta parodymu mūsų tautos pavergėjų — raudonųjų kacapų, žiaurumo, baidios Lietuvos tragedijos. Aišku, atėjo tokį laiką, kai net New Yorko Metropolitan opera su savo geriausiais solistais jau negali mūsų nustebinti.

Salė buvo pilna žiūrovų: tikriausiai apie 250 žmonių. Tai retas atsitikimas Detrote! Vėliau buvo suruošta vakarienė už atskirą atlyginimą čikagiečiams ir vietos lietuviams: vakarienėje dalyvavo apie 120 svečių. Vaidinimo žiūrėjo gana daug studentijos ir šiaip jaunimo. Nuotaišką pagilino geras "Atžalyno" orkestras. Maistą patiekė š. St. ir S. Dryžai. Kavutė ir tortais svečius vaišino š. St. Pranėnienė ir kitos ponios. Esame labai patenkinti Čikagos šaulių teatro vaidintojais.

Tiesa, atvykstant į Detroitą, šaulių meno kuopelės priekaba nutrūko: vos buvo išvengta nelaimės. Pasigadino dekoracijos. Vaidinimas dėl to irgi pavėlavo. Tokia nelaimė, laimė, pasibaigusi, aišku, prisidėjo prie vaidinimo lygio kritimo. Vakarienės metu, š. meno kuopelės vadovas J. Petrauskas irgi tai pripažino. Tačiau šauliai broliškai vieni kitiems padėjo ir viskas pasibaigė gražiu lietuvišku kultūrinio laimėjimu. Režisierius ypatingai dėkingas visiems, visiems, o ypatingai š. Vincui Tamošiūnui ir Justi Pusedriui, "Alkos" dramos kolektyvo režisoriui.

A. A. ŠAULYS JONAS GIEDRIKAS

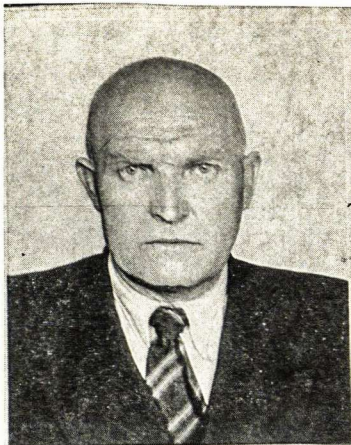
Vienas po kito mirė du buvę LŠS-gos CV pirmininkai: prof. Antanas Žmuidzinavičius Lietuvoje ir Jonas Giedrikas JAV. Pirmasis buvo vienas iš LŠS-gos steigimo bendradarbių, o antrojo pirmininkavimo metu LŠST įgavo tikros organizacijos pagrindus ir viešai išpilietino Amerikos lietuvių visuomenėje bei tautinėje veikloje.

Š. Jonas Giedrikas mirė 1966 m. rugsėjo mėn. 19 d. 9 val. 10 min. p. p. šv. Kotrynos ligoninėje. Mirties valandoje prie jo lovos budėjo DLK Kęstučio š. kp. pirm. š. Bronius Juška su žmona Leone ir š. Marytė Wedekienė. Ligos metu, kuri užtruko tik vieną savaitę, ji rūpestingai globojo dr. Vitoldas Balčiūnas.

Velionis buvo gimęs 1900 m. birželio 25 d. Kūkų km., Žeimelio vls. Šiaulių aps., gausioje ūkininkų šeimoje. Dėl ankstyvos tėvo mirties turėjo nutraukti pradėtą mokslą ir sugrįžti į ūkį, kuriame ir pasiliko iki 1944 m., kai turėjo pasitraukti iš tėvynės. Iš pat jaunystės pamėgo visuomeninį gyvenimą ir jame gyvai reikėsi, ypač dalyvaudamas vietos ūkinėse organizacijose, į šaulių eiles įstojo jau 1919 metų pabaigoje ir liko joms ištikimas iki mirties. 1923 m. savanoriu dalyvavo Klaipėdos atvadavime. Dirbo Lietuvos - Latvijos sienos nustatymo komisijoje. Buvo išrinktas šiaulių aps. tarybos nariu ir ilgesnį laiką dirbo jos žemės nusausinimo komisijoje.

1944, artėjant frontui, pasitraukė į Žemaitiją ir įstojo į Žemaičių rinktinę. Spalio 7 d. dalyvavo kautynėse su bolševikais prie Sedos. Vėliau buvo paimtas į vokiškus dalinius ir pateko į amerikiečių nelaisvę. Vokietijoje gyveno Rothenburgo lietuvių tremtinių stovykloje, kur lankė gimnaziją ir baigė keturias klases.

Į JAV atvyko 1949 m. rudenį. Pradžioje gyveno Amsterdame, N.Y., o vėliau persikėlė į Racine, Wisc. Čia aktyviai įsijungė lietuviškąjį darbą. Globojo Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelį, priklausė tėvynainiams, baltiečiams, bendruomenininkams, altininkams, rėmė įvairių komitetų darbus, o ypač daug energijos ir laiko pašventė šauliškajai veiklai, 1961 m. LŠST CV pirm. š. Aleksandro Mantauto paskirtas LŠST Visuotino Korespondencinio Atstovų Suvažiavimo pirmininku. 1932 m. išrinktas LŠST CV pirmininku.

1964 m. rugsėjo mėn. 6 d. sušaukė III-ji LŠST Visuotinę Atstovų Suvažiavimą ir jo buvo išrinktas LŠST Garbės Teismo pirmininku. 1965 m. kovo 14 d. buvo išrinktas DLK Kęstučio š. kp. garbės šauliu. Buvo apdovanotas LŠST ŠZ ordinu.

Grįžtant prie velionies gyvenimo, tenka pastebėti, kad jis nuo 1957 m. buvo varginamas arterijų sklerozės, dėl kurios neteko kairės kojos, nupjautos virš kelio. Dėl to nesiskundė, bet kantriai, pasiramstydamas lazdele, važinėdavo į gausius LŠST CV posėdžius, organizacijų susirinkimus ir į visur, kur tik lietuviškas reikalas šaukė.

Į paskutinę poilsio vietą... Karstą neša šauliai: d. — Vl. Išganaitis, R. Ramauskas, Vl. Skirmuntas; k. — P. Petrušaitis, M. Maksvytis ir Ig. Paukštėlis.

Rugsėjo mėn. 23 d. daug žmonių aplankė velionio palaikus laidojimo koplyčioje. Akademiją pravedė š. Vl. Vilcinas. Š. M. Tamulėnas, kalbėjęs Racine ATL sk. vardu, supažindino su velionio gyvenimu, DLK Kęstučio š. kp. pirm. š. Br. Juška prisiminė mirusį kaip šaulį ir visuomenininką. Dar atsisveikinimo žodžius tarė: š. Z. Lukauskas — ALB Kenoshos apl., š. M. Kasparaitis — 121 TMD kp., š. J. Sinsinas — BALF sk. ir š. Vl. Skirmuntas — ALTS-gos Wisconsin sk. vardu.

Rugsėjo mėn. 24 d., po gedulingų pamaldų šv. Kazimiero bažnyčioje, kurias atnašavo kun. Petras Činikas, MIC, palydėtas į šv. Kryžiaus kapines, kur LŠST CV vardu atsisveikino jos pirm. š. Vl. Išganaitis ir vietoje lietuviškos žemės saujos ant karsto užpylė lietuviško gintaro kristalų.

Po laidotuvių įvyko šermenys, kuriose dalyvavo apie 100 asmenų. Kadangi velionis čia giminių neturėjo, todėl juo ligos metu rūpinosi DLK Kęstučio š. kp. valdyba. Ji pravedė akademiją, statė garbės sargybą, suruošė laidotuves ir šermenis.

Per šermenis velionies draugai ir gerbėjai suaukojo virš 100 dol. Vasario 16 gimnazijai, kuria brolis Jonas taip nuoširdžiai rūpinosi.

Tebūnie lengva, Tau, broli Jonai, šios svetingos šalies žemelė!

P. Petrušaitis

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

Mūsų iškilioji šaulė ir aktorė —

Zuzana Arlauskaitė - Mikšienė

Anot Lietuvių Enciklopedijos, moterų šaulių veikla sudarė Šaulių S-gos veiklos penktąją sritį. Šaulių moterų veikimas buvo nukreiptas į sanitarijos ir auklėjimo bei globos reikalus. Čia darbas ėjo dviem kryptim: 1) supažindinimas ir skleidimas žinių visuomenės tarpe apie pagrindinius higienos dėsnius ir 2) paruošimas sanitarinio personalo taikos ir karo metui. Pradžioje šaulės veikė bendroje organizacijoje, o nuo 1927 m. pradėta steigti atskiri šaulių moterų skyriai. 1933 m. įvyko pirmasis šaulių moterų visuotinis suvažiavimas, kuriame išrinktas centro komitetas su prezidentu: Žmuidzinavičienė (pirm.), Marcinkevičienė, Dainauskienė, Tercijonienė ir Grigonienė. Šaulių moterų garbės pirmininke išrinkta Emilija Pūtviene, šaulių pavadinata "Močiute". 1937 m. šaulių moterų vadė buvo S. Marcinkevičienė - Pūtvytė, o reikalų vedėja Br. Balšaitytė. 1939 m. šaulės išleido savo laikraštį "Šaulė", kurį redagavo K. Kodatienė.

Plačiau apie atskiro šaulių moterų vieneto kūrimasi buvo rašyta mūsų skyriuje, 1965 m. nr. 4-me, J. Dainauskienės "Šaulių moterų veiklos užuomazga Kaune".

Dabar šaulės gali didžiuotis savo garbingomis pradininkėmis, kurioms vertai priklauso garbės narių vardai. Jos, turėdamos augštas pozicijas viešame tautos kultūriniame gyvenime, didelę savo gyvenimo veiklos dalį skyrė Šaulių Sąjungai, aktyviai joje dalyvaudamos. "Šaulė Tremtyje" džiaugiasi galėdama nors su kai kuriomis jų supažindinti savo skaitytojus. Kiek anksčiau buvo rašyta apie š. Elžę Jankutę, Mariją Černeckytę-Sims-Šimoliūniene. Šiuo kartu, talkininkaujant Detroito St. Butkaus šaulių kuopos pirmininkui V. Tamošiūnui, pravedusiam su minėta šaule Mikšiene pasikalbėjimą, — pri-

siminsime įžymiąją šaulę ir aktorę Zuzaną Arlauskaitę-Mikšienę. Ji taip pat yra buvusi ir liaudies mokytoja.

Šaulė Mikšienė dabar priklauso Detroito šaulių kuopai, anot pirmininko, "Yra labai jautri šaulių reikalams. Ji yra darbo bitelė, kuri niekuomet neįšieško sau jokio atpildo ir jau, gink, Dieve, pagarbos". Žinomi yra jos pasirodymai, kaip iškilios aktorės Kauno Valstybiniame Dramos Teatre ir kituose. Tačiau ir išėivijoje, nors jau gerokai subrendusiame amžiuje, ji nenuleidžia dar rankų ir uoliai dirba aktorės-režisorės darba, kaip Vokietijoje, taip ir Amerikoje, ką ir patirsime iš sekančio pasikalbėjimo.

— Jūs, Sese, buvote Lietuvoje, Kauno Vlado Pūtvio šaulių kuopos narė. Kas Tamstą paskatino būti šaule?

— Matydama, kad Šaulių sąjunga dirba naudingą ir reikalingą Lietuvai darbą, nutariau ir aš prisidėti ir būti kuo nors naudinga tame darbe.

— Šaule veterane, pasipuošusi krūtinę Vytauto ordinu, kaip vertinate šaulių darbą išėivi-

Vlado Pūtvio moterų šaulių būrys Kaune. II eilėje, iš deš. antroji sėdi Z. Arlauskaitė - Mikšienė.

joje? Kas atžymėjo Tamstą tais pasižymėjimais?

— Šaulių veiklą ir išeivijoje labai vertinu, nes ji primena mums brangią Tėvynę Lietuvą ir ugdo jai meilę bei pasiryžimą kovoti dėl jos laisvės.

Vytauto Didžiojo ordiną gavau iš Švietimo Ministerio K. Šakenio už švietimo darbą Lietuvoje ir anksčiau, Rygoje ir Petrapilyje. Turiu dar ir Valstybės Dramos Teatro įteiktą man I rūšies garbės ženklą už darbą Lietuvos teatre.

— Jūsų, režisorės ir direktorės, veikla mūsų žiaurioje nedalioje, išeivijoje, neturi sau lygios. Įdomu, kiek buvo pastatyta veikalų Detroite ir kiek padarėte išvykų į kitas lietuvių kolonijas?

— Dvidešimt su viršum metų dirbu tremtyje režisore. Vokietijoje esu pastaciusi 8 veika-

lus ir daugiau 17 vaidinimų Ingolstade ir kitur. Amerikoje, čia Detroite, pastačiau 40 veikalų ir daugiau 94 vaidinimus — 43 vaidinimus Detroite, o 51 vaidinimą Amerikos ir Kanados miestuose — Čikagoje, New Yorke, Clevelande, Grand Rapids — Amerikoje ir Toronte, Londone, Hamiltone, Windsore, Rodney Delhi — Kanadoje.

— Kokie yra Jūsų linkėjimai šaulei moteriai išeivijoje?

— Šaulei moteriai linkėčiau, kad nesivaikytų dolerio ir prabangos daiktų, o augintų vaikus Lietuvai ir lietuviams. Svetimieji turi pakankamai jėgų ir be mūsų. Lietuvė motina turėtų auklėti savo vaikus sveikais moraliniais pagrindais, kad jie užaugtų gerais žmonėmis ir tikrais lietuviams, o ne išsigimėliais.

NAUJIENA MOTERŲ PASAULY

Ateitininkų Korp.! "Giedros" pakartotinai skelbtam konkursui buvo prisiųsti 8 romanai. Spalio 7 d. posėdyje, jury komisija, kurią sudarė J. Vaičiūnienė, I. Motiekaitienė, D. Kučėnienė, C. Grincevičienė ir K. Bradūnas, paskyrė 1.000 dolerių premiją už romaną "Trečioji moteris", kurio autorius paaiškėjo Aloyzas Baronas, jau ne pirmą kartą laimėjęs literatūros premijas. Premijos įteikimas įvyks lapkričio 27 d. literatūros vakare — koncerte.

Apie savo naują premijuotą knygą autorius, pasikalbėjime "Draugo" šeštadieniniame priede, šitaip atsiliepia:

"Į vieną tikrovinį nuotykį atremtą idėją senai nešiojau galvoje, ta-

čiau laiko stoka neleido prie stalo prisėsti, o antra — nebuvo ir reikalo. Kai pakartotinai "Giedra" paskelbė konkursą, ryžausi pradėti rašyti".

"Vienas romano nenaudėlis veikėjas teigia, kad pirmoji moteris yra motina, antroji žmona, o trečioji — mirtis, tačiau čia trečioji moteris yra kita, ji iš dviejų besivaržančių motinų atima vaiką."

"Veiksmas eina dviem plotmėmis. Aktualioji pusė siekia šių dienų JAV gyvenimą, gi senesnioji dvidešimtmečiu anksčiau. Tarp daugelio kitų, romane iškeliamų klausimų, sprendžiamas ir įdiegtos ir įgimtos tautybės klausimas".

Konkurso svarbiausias pageidavimas buvo atvaizduoti stipraus charakterio moterį. Autorius prisipažįs-

ta, kad rašydamas žiūrėjęs daugiau "literatiškumo", kas ir reikalauja charakterių ryškumo. Iš autoriaus pasisakymų gaunasi išpūdis, jog autorius žiūri į moterį daugiau iš biologinės pusės. Taigi bus labai žingeidų pastebėti, kiek jis vertina moters dvasinį gyvenimą, grynai iš žmoniškosios pusės, iš jos idėjinių polėkių.

Sveikintina Korp.! "Giedra", sugėbėjusi įvykdyti tokį didelį užsibrėžtą kultūrinį uždavinį, iššaukusi mūsų rašytojus sukurti net aštuonis naujus romanus, tokią didelę duoklę mūsų literatūriniam pasauliui. Reikia tikėti, kad ir tarp likusių nepremijuotųjų esama gražių perliukų.

Ep.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— Ltn. Pranas Bastis, kilęs iš Pewaukee, Wis., yra Vanderberg raketų bazėje paleidimo ir transporto dalinio vadas. Jis dirbo paleidžiant tarpkontinentinę raketą "Minutman". Čikagoje yra baigęs karo akademią (Morgan Parke) ir Arizonoje universitetą, vėliau buvo aviacijos rezervu karininkas.

— Algis Sviklas, kurio tėveliai gyvena Worcester mieste, dabar atlieka karinę tarnybą.

— Edv. Pocius yra Don Varno posto vadas Čikagoje. Postas išsirinko naują valdybą, kuri rugsėjo mėn. 17 d. iškilmingai perėmė pareigas. Sėkmės veikime!

— Kareiviui Dovydui Dalbiui iš Oaks, Pa. yra suteiktas medalis už pasižymėjimą kovose prieš komunistus Pietų Vietname. Jis tėra vos 20 metų amžiaus; linkime jam sėkmingai pakelti visus kovų vargus ir nelaimės ir laimingai sugrįžti į JAV.

— Ltn. Endrijonas ir ltn. Bulika, abu čikagiečiai, sėkmingai išbuvo vienus metus Pietų Vietnamo fronte, sugrįžo į JAV baigti savo tarnybas.

— Mjr. Jonas Tapulionis, buvęs ilgametis Lietuvos Karo mokyklos pareigūnas, jau kuris laikas serga, buvo ligoninėje, dabar jau kiek susveiko, todėl jo draugai lanko jį namuose.

— Vydmantas Vileniškis iš Brooklyno dabar atlieka JAV karinę tarnybą.

— Ltn. Kostas Bagdonas - Bagdonavičius atsiskyrė su šiuo pasauliu rugp. 13 d. Mančesteryje, Anglijoje.

— Kpt. Povilas Kirlys, po sunkios ligos mirė rugp. 5 d. Providence mieste, R. I.

— K. Petrauskas, "Kario" bendradarbis, Lietuvos kariuomenės sav. kūrėjas, staiga susirgo darbovietėje ir Lukes ligoninėje jam padaryta operacija. Dar ilgesnį laiką jam teks sveikti namuose, iki sustiprės.

— Ltn. Petras Stogis, karo laivyno lakūnas, čikagietis, yra pakeltas į augštesnį laipsnį — leitenantą komandierių. Jis baigė Purdue universitete elektros inžineriją ir ilgą lai-

ką dirbo laivyno mokykloje, dabar tarnauja Pacifike.

— Marinų kpt. Dominikas Nargelė, mirusio adv. Nargelavičiaus sūnus, išbuvo virš vienerių metų P. Vietnamo kovos lauke, atvyko į Vašingtoną dirbti vyriausiam marinų štabe.

— Savanoris Vincas Steponaitis, gyv. Dorčestery, Mass., mirė liepos 31. Jis buvo spaudos bendradarbis Lietuvoje ir čia Amerikoje.

— Jonas Baškauskas, kilęs iš Buvo išvykęs į Santą Domingą sukilimo malšinti. Dabar grįžo į Fort Mouth bazę.

Ltn. Petras Algimantas Bulika Vietname

— Ltn. Petras Bulika, daugiau kaip pora metų ištarnavęs JAV karinėse jėgose, grįžo į Čikagą pas tėvelius. Paskutiniu metu, ištisus metus išbuvo P. Vietname. Sugrįžęs į civilinį gyvenimą, jau pradėjo dirbti savo profesijoje — architektūroje.

— Remigijus Bičiūnas, kilęs iš Brigeporto, Čikagoje, įstojo į marinus ir dabar yra San Diego bazėje.

— Pranas Želvis taip pat iš Čikagos išvyko į karo tarnybą. Šaunias išleistuves jam surengė p. Gapšiai. Visi linki jam sėkmės.

— J. Jurgaitis, čikagietis, žuvo Pietų Vietname. Jis buvo pagerbtas kartu su kitais amerikiečiais žuvusiais karinėse pajėgose.

— Aviacijos mjr. Edmundas Milauckas, kilęs iš Cicero, Ill., sėkmingai baigė štabo kolegiją ir buvo pakeltas į plk. ltn. laipsnį.

— Antanas Bilatavičius, Čikagos Vyčių choro narys, atlikęs naujokų apmokymą, išvyksta į P. Vietnamą.

— Raimundas Šarka, vienus metus išbuvo Vietnamo karo frontuose, sugrįžo pas tėvelius į Čikagą, o pailsėjęs išvyko į V. Vokietiją baigti karo tarnybą.

— Rimas Navikėnas, išvyko Kanados kariuomenėn į karininko apmokymo kursą. Jis ilgai buvo rezerve, kur buvo pakeltas vyr. ltn. laipsnį.

— Mjr. dr. J. Manelis buvo atskridęs iš Texas į Čikagą, kur buvo minima prof. dr. Vito Manelio mirties sukaktis. Jis po Naujų Metų ruošiasi išskristi į V. Vokietiją, kur Frankfurte taps gydytoju karo ligoninėje. Dabar dar jis yra karo akademijoje.

— Dr. Rimas Nemickas, išbuvo JAV kariuomenėje, dirbo kaip širdies specialistas, dabar gavo darbą Lojolos universitete. Jis daug patyrėmo įgijo, būdamas aviacijoje, kada aplankė daug kraštų.

— Remigijus Vičiūnas, kilęs iš Čikagos, neseniai įstojo į JAV kariuomenę, kur išlaikė egzaminus į specialią mokyklą.

— Don Varno posto pagelbinis moterų vienetas Čikagoje, visą laiką rūpinasi sergančiais kariais ligoninėse. Rengia įvairius pobūvius, juose daug pasidarbuoja Anelė Pocienė, J. Bložienė, J. Vasiliauskienė ir kitos narės. Pelnas išdalinamas kariaus.

— Pfc. V. J. Balskus prašo, jei kas iš jaunimo turi laiko, kad su juo susirašintų. Jo adresas: US 5581-335. HH. C. Ist-35th Inf. 3rd Brigade. Task Force 25 inf. div. APO sf 96225.

— Serž. Adolfas Šiugždinis jau baigia Pietų Vietname metus tarnybos ir netrukus grįžta į JAV. Jis dabar kovoja 30 artilerijos pulke. Nors gimęs Vokietijoje, Lietuvos nematęs, tačiau gerai kalba lietuviškai. JAV kariuomenėje jam patiko, nes atlikęs privalomą prievolę dar užsirašė 3 metams.

— Česlovas Kybartas, neseniai pašauktas atlikti JAV karinę prievolę ir jau dabar mokosi būti geru artileristu. Jo šeima gyvena Čikagoje.

KPT. EDVARDAS J. JASAITIS

Žurnalas LOOK lapkričio 1 d. laidoje aprašydamas žaliųjų Berečių kovas Vietname, paminėjo lietuvių kpt. Edvardą Jasaitį. Įsidėjo ir jo nuotrauką. Kpt. Jasaitis gimęs Lietuvoje. Jo tėvas yra Viktoras Jasaitis, Ph.D. Edvardas kartu su tėvais atvyko į Ameriką 1948 m. ir apsigyveno Waterbury, Conn. Ten jis baigė gimnaziją ir pasižymėjo kaip geras sportininkas, buvo Connecticut valstybės futbolo komandos narys. Jis yra vedęs ir turi tris vaikus.

Dabar kpt. Jasaitis vadovauja įtvirtintam punktiui Vietname, Dak Pek vietovėje, 2700 pėdų augštyje, kalnuose. Jis priklauso Ypatingiems daliniams (Special Forces), dėvi žalią beretę. Jo ir tuzino kitų amerikiečių karių uždavinys ten yra paruošti Vietnamo kalniečius gintis nuo komunistų partizanų puolimų ir kartu apmokyti juos kad galėtų slaptais ir greitais žygiais naikinti vietkongiečių partizanų būrius atvykstančius į kalnus plėšti ir naikinti ramius gyventojus.

Adolfas šiugždinis Vietname, pakrauna artilerijos sviedinius.

Žuvę už svetimus interesus

Šiomet suėjo 30 metų nuo Ispanijos pilietinio karo pradžios. Kaip žinia, 1936 m. dalis ispanų kariuomenės sukilo ir pradėjo karą prieš komunistus, tuomet paėmusius valdžią į savo rankas ir pradėjusius terorą krašte. Po kiek laiko sukilusios kariuomenės vadovybę perėmė gen. Francisco Franco, kuris karą laimėjo 1939 m., ir ispanų tautos vadu tebėra iki šiol. Raudonųjų ispanų pusėje, be tikrų ispanų dar buvo suorganizuota ištisa tarptautinė armija, susidėjusi iš įvairių kraštų savanorių, sakoma, atvykusių iš 54 kraštų, dažnai vadinama "tarptautine brigada", faktinai gi tų brigadų buvo keletas. Skaičiuojama, kad raudonųjų pusėje kovėsi ir apie šimtas lietuvių, arba Lietuvos piliečių, atvykusių į Ispaniją įvairiais keliais net iš 13 valstybių, buvusių tų kraštų imigrantų. Didžiausią grupę sudarė Argentinos lietuviai, po kelis buvo iš JAV, Kanados, Anglijos, Vokietijos, Brazilijos ir iš kitur. Iš tuometinės Lietuvos slaptaitebuvo išvykę tik keli. Dauguma jų žuvo fronte už svetimus interesus, ir tik keliems pavyko grįžti namo sveikiems. Tų grįžusių kaikurie stoji (arba buvo sumobilizuoti) į 16 lietuviškąją divizioną, kovojusią prieš vokiečių armiją ir žuvo frontuose.

Skaičiuojama, kad tose tarptautinėse brigadose savanorių (arba tariamų savanorių, tai yra perrengtų karių iš kitų kraštų) dalyvavo nuo 30 iki 100,000 karių. Žinoma, kad raudonųjų pusėje kovėsi toki pagarsėję komunistai, kaip rusų rau-

donosios armijos vėlesni maršalai Konievas, Rokossovskis, Malinovskis, jugoslavų Tito, bulgarų Dimitrovas, vokiečių Gottvaldas, Ulbrichtas ir k.

Sukakties proga Lietuvos komunistinis laikraštis "Tiesa" įsidėjo Pr. Ulevičiaus straipsnį, kurį vilniškis "Tėvynės Balsas" Nr. 31 1966 m. persispausdino ištisai. Straipsnyje Ulevičius rašo, kad tame ispanų pilietiniame kare dalyvavę apie 100 lietuvių (arba iš Lietuvos kilusių kitų tautybių gyventojų), kurių, kiek žinoma, fronte žuvę arba kovose dingę be žinios 36 vyrai. Dauguma jų kovėsi raudonųjų 13-je ir 15-je tarptautinėse brigadose.

Straipsnyje duotas 28 asmenų sąrašas, apie kuriuos pavykę surinkti šokių tokių žinių. Apie likusius neturima jokių žinių.

Iliustracijai čia duodame kelių tokių lietuvių, žuvusių už svetimus interesus, sąrašėlį, taip, kaip jį patiekia Ulevičius:

"Aleksas Jasutis — revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis, žurnalistas ir rašytojas. Į Ispaniją nuvyko 1937 m. vasarą, 129 internacionalinės brigados karys, rašęs į Lietuvos ir užsienio lietuvių spaudą Ispanijos pilietinio karo temomis. 1938 m. balandžio 2 d. žuvo Aragono fronte, netoli Moreljės miestelio". (Liet. Enciklopedijoje, IX tome, 330 pusl. apie tą Jasutį dar duodama ir daugiau žinių, būtent, kad jis už komunistinę veiklą 1928 m. buvo nubautas 6 metus kalėti, nuo 1934 m. nelegaliai gyveno Jul. Misiukevičiaus pavarde (iš čia ir komunistinis sla-

— Šiaurės Korėjoje šiuo metu priškaitoma 14 lėktuvų MIG 21, 390 — MIG 17 ir 15 — MIG 15, kurie Rusijoje jau išimti iš apyvartos. Dalis (nežinoma kiek) šiaurės Korėjos pilotų, skraidyti su MIG 21, apmokomi Sovietų Sąjungoje.

— Šiaurės Vietnamo jėgos apginkluotos Sovietų 57 mm priešlėktuviniais pabūklais.

— Britai nuleido į vandenį pirmą savo projektuotą, branduoline energija varomą, 4,000 to povandeninį laivą "Valiant". Pirmas tokios rūšies laivas "Dreadnought" buvo amerikiečių pavyzdžio. Iki šių metų pabaigos britai tikisi tos rūšies laivyną padidinti iki keturių laivų.

— "Skraidantys karstai" — taip vokiečių nūdieniniai laktūnai pavadinno geriausią amerikiečių naikintoją F-104, kuris pagal NATO programą buvo duotas Vakarų Vokietijos oro jėgoms. Šiandieninė vokiečių Luftwaffe, kuri turėjo apie 700 minėtų lėktuvų nuo 1958 m., sudaužė jų virš 60. Vien tik 1965 m. į laužą pavertė 26 — kas sukėlė didelio susirūpinimo. Blogumas prasidėjo nuo tada, kai Vakarų Vokietijos gynybos ministeris Strauss, 1958 m. oro jėgų apginklavimui geriausiam pasauly naikintojui F-104, pridėjo dar ir bombonešio uždavinius — aplink pi-

lotą susidarė elektroninių matavimo aparatų džiunglės. Pilotai tai pavadinno skraidančia laboratorija. Padėtį pablogino skraidantis personalas. — tai II Pasaulinio karo veteranai, jau vyresnio amžiaus, arba visai jauni, be jokios praktikos. Dar didesnė problema — tai techniškai personalas — daugiausia būtinis tarnybos, kuris išmokdavo savo darbą ašunioalikos mėnesių tarnybos pabaigoje. Dėl blogos techniškos priežiūros ir parengimų skridimui, du trečdaliai visų F-104 negalėjo pakilti, todėl ir pilotai vieton 20 valandų skraidymo praktikos per mėnesį turėdavo vos apie 10 val. F-104 turi NATO uždavinį skraidyti žemiau Sovietų radaro tinklo su taktinėm 100 kilotonų amerikiečių A-bombom. Toks žemas skridimas yra pavojingiausias didelio greičio lėktuvams, gi dažnos blogos oro sąlygos pavojų ypatingai padidina, net ir gerai prityrusiems pilotams.

Padėtį pagerinti, vokiečių aviacijos kadetai pradėta apmokyti Arizonoje. Techniška priežiūra pavedama privačiom firmom.

Nežiūrint, kad pilotams atlyginimas padvigubintas, kandidatų kasmet mažėja. Pasirodo, kad geras ginklas tik tada geras, kai jį valdo išmokintos rankos ir parengtas pilotas.

— Pastebėtas, kad Vietkongas labiausiai vengia susidurti kautynėse su pietų korėjiečiais ir australais, nebent būna visiškai užtikrinti laimėjimu. Priežastis — viršijantis kovingumas ir būdai — tiek korėjiečiai, tiek australai nešasi labai mažai krūvio ir pagalbinių priemonių, todėl yra paslankūs kaip ir vietkongiečiai, be to, fiziniai stipresni ir ištvermingesni ilgesnį laiką be tiekimo ir maisto kautis. Jie yra sumanesni veiksmuose ir gerai patyrę panašiuose veiksmuose. Už parodytus žiaurumus — pav. kankinant belaisvius, suranda būdų su kaupu atsilyginti ir įbauginti, kad žiaurumai nesikartotų.

— Amerikiečių pėstininkai apginkluojami "Chaparral" priešlėktuvinėmis raketomis ir "Vulcan" pabūklais. Paskirtis — tiesioginė prieš lėktuvinę apsauga. Vienetą sudaro batalionas iš 770 vyrų su dviem "Chaparral" ir dviem "Vulcan" baterijom. "Chaparral" raketos yra lėktuvų "Sidewinder" raketos, pritaikytos žemės junginiams, vežiojamos ant motorizuotų platformų, nuo kurių be ypatingų pasirengimų gali būti šaudomos į tolimus taikinius. Raketas papildo 20 m m "Vulcan" baterijos artimesniuose atstumuose ir tiesioginiai taikant. "Vulcan" yra taip pat motorizuotos.

Tokio bataliono apmokymas trunka 22 savaites.

— Britų "T" klasės povandeniniai laivai (kurie buvo naudoti II Pas. kare) perduodami Izraeliui. Pertvarkomi, su kai kuriais pakeitimais, Anglijoje. "Turpin" perkrikštytas "Leviathan", "Totem" — į "Deker". Šie laivai turės pasiekti Izraelį šių metų pabaigoje.

— Prancūzai skyrė 5,5 biliono frankų išvystyti branduolinės energijos puolamąsias jėgas. Planas turi baigtis 1966 metais. Pagrindu į šį planą įeina "Mirage IV" bombonešiai, kurie pritaikomi nešti branduolines

pyvardis Julmis), kad jis nuo 1927 m. rašė Kultūroje, Mūsų Jaunime, Vilnyje, Laisvėje, Priekale (kartais pasirašydamas A. Adalo slapyvardžiu) ir kad 1954 m. Vilniuje buvo išleista jo raštų Rinktinė).

"Pranas Kazlauskas nuvyko į Ispaniją 1937 m. iš emigracijos, iš Argentinos. Buvo paskirtas į ispanų divizijos štabą vertėju. 1939-1941 m. Prancūzijoje kalintas koncentracijos stovyklose, 1941 m. grįžo į Lietuvą. Hitlerinės okupacijos metais gyveno gimtajame Antokolio kaime Alytaus apskr., palaikė ryšius su partizanais (aišku, raudonaisiais, A. B.). 1946 m. lietuviškųjų buržu-

azinių nacionalistų nužudytas tėvų namuose".

"Stasys Talalis 1929 m. emigravo į Argentiją. Nuo 1932 m. Argentinos komunistų partijos narys, pažangaus laikraščio "Rytojus", žurnalo "Dabartis" ir kitų periodinės spaudos leidinių bendradarbis. Atvyko į Ispaniją su pirmąja Argentinos lietuvių grupe. Už pasižymėjimą kovose jam suteiktas kapitono laipsnis. 1939 m., traukiantis į Prancūzijos pasienį, paskirtas vadovauti vienam iš būrių, dengusių atsitraukimą. 1939-41 m. Prancūzijoje kalintas koncentracijos stovyklose. 1941 m. grįžo į tėvynę, 16-tosios Lietuviškosios

divizijos karys, mirė 1942 m. vasario 21 d."

Pabaigai ir vienas žydelis prie "kompanijos": "Ruvimas Gorgelis, šiaulietis, 1937 m. atvykęs į Ispaniją iš Italijos, kur studijavo mediciną. 13 internacionalinės brigados karys, 1938 m. sužeistas Madrido fronte. 1939-40 m. kalintas koncentracijos stovykloje Prancūzijoje, 1940 m. grįžęs į tėvynę, dirbo Kaune. Hitlerinės okupacijos metais buvo Kau-no gete, priklausė pagrindinei antifašistinei organizacijai, 1944 m. pavasarį pasiūstas į partizanų būrį, susidūręs su hitlerininkais, žuvo".

A. Beržinis

bombas. Taip pat sudaromi organizaciniai vienetai su atatinama tarnyba ir priemonėmis. Tai bus specialus junginys, išskirtas iš bendro oro laivyno. Toliau — dviejų padalinimų, kietu kuru varomas, vidutinio tolio balistinės raketos. Jau parengty yra 30 požeminių šulinių raketoms su reikiama raketų šaudymui aparatūra ir tarnyba.

— Š. m. spalio mėn. amerikiečiai nuleido į vandenį du branduolinię energija varomus povandeninius laivus — "USS Whale" ir "USS Sunfish". Laivai pritaikyti kovai prieš povandeninius laivus — didelio greičio ir galintys pasiekti didesnį gyli negu kiti povandeniniai laivai.

— Vietname amerikiečiai naudoja chemikalus apsaugoti nuo įvairių vabalų, kurių yra apstu džiunglėse. Dėka to, kariai netrukdomi gali išsėtis ir sutaupo daug energijos ir laiko, kurį sunaudotų gynimuisi ir apsaugai nuo vabalų kandžiojimo. Tačiau yra ir bloga pusė, kad vietkongiečiai iš tolo užuodžia šių chemikalų kvapą, tuo pačiu sužino, kur yra spąstai ar priešo patulius. Blogas pasirikimas — mirt nuo nuodingo vabalo įkandimo, ar nuo Vietkongo kuklos.

— Po pirmo didesnio bombardavimo šiaurės Vietnamo kuro ir tiekimo sandėlių prie Haiphongo (šių metų vasarą), britai, "solidarumo" varden, neįsileido amerikiečių lėktuvnešio į Hong-Kongo uostą.

— Š. m. spalio 2 d. Phu Cat sritį (vidurinė Pietų Vietnamo dalis) amerikiečių 21 kavalerijos divizija drauge su korėjiečiais ir pietų vietnamiečiais kautynėse su Vietnamo komunistine 610 divizija, sunaikino virš 2,000 komunistų kovotojų. Amerikiečių nuostoliai skelbiami maži. Reikia šia proga pastebėti, kad 21 amerikiečių divizija jau šių metų vidury pradėjo sekmingai veikti, vartodama taktiką, panašią į Vietkongo, naudodama viršijančią techniką, bet mažiau fiziniai užgrūdintus kovotojus.

— Amerikiečių povandeniniai laivai apginkluoti naujais priešpovandeniniais ginklais — panašiais į gilumines bombas, kurios turi kietu kuru varomas raketas, nešančias užtaisą apie 30 mylių. Ši giluminė bomba gali turėti branduolinį užtaisą, arba paprastos sprogstamosios medžiagos; iššaunama iš normalaus 21 colio torpedų vamzdžio. Išėjusi iš vamzdžio, ji kyla iš vandens į orą ir vėliau būna raketos varoma link taikinio. Giluminė bomba sprogstą iš anksto nustatytam gylyje ir yra efektyvi apie 1,000 pėdų spinduliu (branduolinis užtaisas). 30 mylių at-

stumas yra didelis ir sonaru nustatyti taikinio vietą yra sunku, tuo labiau, kad didesniame atstume sonaro bangos stipriai deformuojamos. Pataisyti galimus nukrypimus bandomas tam tikras įrengimas — kombinuojant garso, radio ir šviesos (Laser) spindulį. Taikinio kryptis ir gylis bus galima nustatyti labai tiksliai, kas leis sumažinti giluminės bombos dydį, tuo pačiu povandeniniai laivai galės paimti didesnį bombų kiekį. Laivams jūroje neteks rūpintis surasti savo padėtį vandenynuose. Šiuo metu yra tarnyboj du satelitai iš anksto nustatytoje orbitoje, sklaidžiantys tam tikrus signalus. Lai vuose įrengti automatai pagavę minėtus signalus nustato laivo padėtį pagal geografinį ilgį ir plotį. Tas gali būti padaryta bet kuriuo metu ir bet kokiose oro sąlygose. Dažnumas yra 90 minučių, nes satelitas per tiek laiko apskrieja savo orbitą. Padidinus satelitų skaičių, patikrinimo laikas sutrumpėtų.

— Yra nustatyta, kad Amerikos pakrantėse jūros dugne, Sovietų žvejų laivai išdėstę magnetines bangas sukeliančius įrengimus. Tai maži aparatai su skirtingais signalais, kurie nusako vietovę. Manoma, kad tai signalai povandeniniams laivams orientuoti. Tokių įrengimų yra pakliuvę ir į amerikiečių rankas.

— Sukonstruotas aparatas — detektorius, kurio pagalba amerikiečiai galės tam tikram atstume sužinoti apie priešą. Šis aparatas, vadinamas "Manpack", išbandytas Vietname, davė gerus rezultatus. Dar prieš šių metų Kalėdas visi amerikiečių daliniai bus šiuo aparatu aprūpinti. Tai pirmas tokios rūšies aparatas, naudojamas kautynėse. Jis turi panaudojimo ribas, tačiau praktiškai padės labai daug, ypačiai veiksmuose Vietname. Veikimo principas pagrįstas amonijos koncentracija ore. Augalai ir žmogus išgarina tam tikrą kiekį amonijos, kuri būna ore skirtingose koncentracijose. Gyvuliai iš savo kūno amonijos negarina. Detektorius parodo tą amonijos koncentraciją, pagal kurią galima nustatyti, kurioje kryptyje ir kiek žmonių yra. Juo nustatoma iki 500 yardų atstumo, kiek yra džiunglėse pasislėpusio priešo. Sekimo suprastinimui įrengtas zirzeklis ir mirksinti šviesos lemputė, kurių veikimo intensyvumas nusako amonijos ore koncentracijos padidėjimą, o tuo pačiu ir apytikrą žmonių skaičių. Aparatas tolygiai gerai veikia ir naktį. Blogybė — vėjas, kuris turi didelės įtakos. Nepalankiai kryptčiai esant, aparatas gali visai nieko neparodyti, tačiau, pagal Vietname esančių kovotojų išsireikimą: "Ge-

riau toks maišelis, negu nieko". Aparatas mažai sveria, lengvai nešamas vieno kovotojo.

Amerikiečių laivyno žvalgybos duomenimis, kiniečiai turi pasigaminę vieną povandeninį laivą, galintį šaudyti raketas, neiškilus į vandens paviršius, panašiai kaip amerikiečių "Polaris". Manoma, kad minėtas laivas dar nėra apginkluotas raketomis.

— "Prancūzams reikia mažų atominų ginklų (bombų), geros technikos ir priešatominės gynybos" — gen. Pierre Gallois, prezidento De Gaulle patarėjo žodžiais, tokia yra bendra Prancūzijos krašto gynybos apybraiža. Kraštui, kaip Prancūzija, nereikia sunkios karo pramonės, kuri prarytų didžiausią biudžeto dalį, nereikia krauti tiekmenų išteklių mėnesiams ar metams, arba priklausyti stipresnių sąjungininkų, ar bendros gynybos sąjungos su kaimynais. Reikia pirmoje eilėje pažinti atominės energijos savybes, pritaikinti jas praktiškai krašto gynybai ir erdvių užkariavimui. Tam įvykdyti prancūzų tauta turi pasigaminti mažų, bet efektyvių atominų ginklų ir tiek pat efektyvių raketų, anų efektyvių ginklų permetimui, taip pat erdvių tyrimams. Be atominės energijos ir be tikslo tirti ir užkariauti erdvę, nebūtų reikalo gaminti raketas; neturint raketų, nėra įmanoma turėti atominų ginklų, be to, nebūtų galimybės tirti erdves, kas šiuo metu yra būtina gyvenimo progresui. Atominė energija yra didysis variklis prancūzų tautai savo gynybą ir techniską plėtotę vystyti visai individualiai, nepriklausomai nuo kitų. Tai tokios suglaustos gen. P. Gallois mintys pasisakant dėl išėjimo iš NATO, kurioms pritaria ir valstybės galva.

Šioms mintims komentarus skaitytojas, be abejo, suras; tačiau norėtųsi išryškinti idėjų perėjimo nuo megatoninių prie kilotoninių A. bombų (yra tam rimto pagrindo, skaitantis su radioaktyviais krituliais, raketų bazių plačiu išdėstymu, kartu sujungiant ir priešraketinių raketų šaudymo bazes, sumažinant galimybes priešui sunaikinti atominų ginklų bazes, etc).

Vertėtų atkreipti dėmesį ir į gynybos pobūdį — nuo ko prancūzams tektų gintis ir ar jie vieni būtų pajėgūs? Ar vien atominų bombų numetimas prieš žemėn nulems laimėjimą? Jei puolimo tikslams, tai kuria kryptimi, ir kas seks po atominės atakos? Šiuo metu tai yra politinis žodžių svaidymas; tačiau sekant įvykius artimoje ateityje galėsime stebėti naujas idėjas gynyboje.

B. B.

SVEIKI, MIELI 75 M. AMŽIAUS
SUKAKTUVININKAI!

Kas jie yra? Vienas iš jų — plk. ltn. Juozas Balčiūnas - Svaistas, mano bendramokslis iš Panevėžio Mokytojų seminarijos laikų (rusų), vuvęs Karo mokyklos lektorius, "Kario" redaktorius, karinio rengimo ir propagandos vedėjas, žinomas rašytojas, "Mano sužieduotinė" ir "Žiobriai plaukia" ir kitų veikalų autorius. Gyvena jis Kalifornijoje, Santa Monica mieste, į kur prieš keleta metų persikėlė iš Čikagos, džiaugdama-
sis šiltu klimatu ir patenkintas, kad pabėgęs nuo šaltų rudens vėjų ir gilaus žiemos sniego, jautėsi gerai. Bet neseniai gautame laiške jis jau rašo, kad sveikata pablogėjusi, darbingumas kritęs. Kyla klausimas: koks mielo bičiulio ūpas, ką veikia?

Į tai galiu atsakyti jo paties žodžiais: "bet nieko, per daug nenusimenu, pasirodau dar žmonėse ir namie šį tą padirbėju" ...

Antras — kpt. Juozas Mikuckis, mūsų pirmasis Kauno komendantas, 1919 metais apvalęs Kauno miestą nuo priešvalstybinio gaivalo. Tai mano bendradarbis iš 1917-1918 metų Rygoje,

kai abu buvome XII rusų armijos Lietuvių Karių komiteto nariais: jis, mūsų pirmo karių laikraščio "Laisvas Žodis" redakcijos narys, aš — tam laikraščiui leisti lėšų telkėjas. Taigi Ryga, o ne Patrapilis, kaip tūlas rašeiva "Karyje" teigė, yra mūsų "Karys" laikraščio tikroji gimtinė. Juozas Mikuckis tuo laiku suorganizavo raitelių divizioną, bet Lietuvos jis nepasiekė — bolševikai jį išformavo.

Juozas Mikuckis — sumanus karys ir kartu kūrybingas poetas. Jo kūrybos vaisiai tilpo išleistoje knygoje "Derliaus vainikas". Gyvena jis šiuo metu Baltimorėje. Bet ir šio mielo sukaktuvininko gyvenimas pasikeitė blogojon pusėn: sunki liga palietė ne jį patį, o jo mielą žmoną, jau antri metai, kaip ji sunkiai serga.

Šia proga abiem sukaktuvininkam tenka pareikšti gilią užuojautą ir palinkėti stiprios sveikatos šiuos gyvenimo sunkumus pakelti, su viltimi, kad padėtis pasikeis gerojon pusėn, o taipgi sulaukti "Ilgiausių Metų!" (nors Juozas Mikuckis mano, kad jau per ilgai gyvenęs). Kartu geriausi linkėjimai jų šeimoms!

R. Liormanas

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame mūsų draugams ir giminėms, atvykusiems į mūsų brolio a. a. av. kpt. Alberto Švarplaičio, bolševikų nužudyto Červenės žygio metu, paminklo atidengimo iškilmės. Ypatinga padėka priklauso kunigui P. Dagui už išsamų patriotinį pamokslą, p. Audėnui už atidarymą kalbą, taip pat už kalbas p. Malakauskui, p. Alksniniui, p. Kaunui ir p. Urbšaičiui. Nuoširdus ačiū visoms ponions, savo dalyvavimu suteikusioms šiam minėjimui didesnės reikšmės. Dėkojame Waterburio "Ramovės" skyriui už vainiką ir nariams už dalyvavimą. Taip pat nuoširdus ačiū nepabūgusiems tolimiesnio kelio p.p. Liūdžiams, p. Kaunui, p. Valantiejiui ir p. Seliokui ir atsintusiems raštu, šia proga pareikštas mintis, p. Kazemėkaičiui, p.p. Krygeriams iš Clevelando ir p. p. Šukiams iš Kanados.

Gustavas ir Jonas Švarplaičiai ir šeimos

Wingdale, New York

Kariuomenės Atkūrimo minėjimo šventės proga sveikinu KARI, jo Redaktorių ir visus bendradarbius. Jūsų kilnų ir puikų darbą gali apmokėti tik Tėvynė. Mano geriausi linkėjimai Jums.

Ta proga siunčiu \$5.00 KARIUI paremti ir paveikslą Šaukia Trimitai.

Jūsų

Jurgis Juodis

L. V. S. S-GOS "RAMOVĖ" NAUJĄJĄ CENTRO VALDYBĄ PASITINKANT IR SENĄJĄ VALDYBĄ PALYDINT

Galų gale, po ilgo laukimo, skyriuose buvo gautas L. V. S-gos "Ramovė" Centro Valdybos bendraraštis Nr. 84, kuriuo pranešama, kad jau išrinkta naujoji valdyba ir pasiskirstyta pareigomis. Kiek lengviau tenka atsistoti, nes "inter regnum" pasibaigė, trukęs nuo liepos mėn. 17 d. iki rugsėjo mėn. 30 d. ir naujoji valdyba ims rodyti savo darbą ir kūrybą. Senoji valdyba išėjo Ramovėnų sąjungos istorijon, bet tenka žvilgtelėti ir į senosios Centro Valdybos veiklą ir šiek tiek jos darbus vertinti.

Senoji Valdyba pareigomis pasiskirstė 1962 m. birželio mėn. 20 d. (bendraraštis Nr. 72), o skyriaus atstovų suvažiavimas įvyko 1962 m. gegužės mėn. 26-27 dienomis, tad, atrodo, kad Valdybai buvo sunkoka pasiskirstyti pareigomis, nes po išrinkimo iki pasiskirstymo praėjo 4 savaitės.

Senoji Valdyba, per 4 savo kadencijos metus, teišleido, vos, 11 bendraraščių, skaitant nuo pareigų pasiskirstymo (bendr. 72) ir naujų rinkimų paskelbimo (bendr. 83). Sąžiningai pavarčius tuos bendraraščius jaučiasi, kad kažko trūko. Pvz., vienuose bendraraščiuose raginama pirkti ir platinti "L. V. S-gos Ramovė I-mas dešimtmetis" (bendr. 73, 75, 81); remti "Kari" ir organizuoti "Kario" skaitymą ir platinimą (bendr. 74), Lietuvių Fondo rėmimą (bendr. 75, 76, 77 ir 80), Šiluvos ar Aušros Vartų koplyčią, 1863 metų sukilimo knygos išleidimą (bendr. 79), kurio negalima buvo įvykdyti, nes suma siekė \$12,000-15,000 (ramovėnams tokia suma surinkti neįmanoma); Centro Valdybos bendraraščių skaitymą skyriaus nariams (bendr. 80). (Čia pakartojimas ankstyvesnio Nr. 49 bendraraščio, p. 2); Centro Valdybos sveikinimas Lietuvos Kariuomenės 46 metų sukakties proga (bendr. 80). O kur kitų metų sveikinimai Kariuomenės šventės proga? O kur sveikinimai Naujųjų metų ir Vasario 16-sios proga? Stambiausias bendraraštis Nr. 81, kur liečiama "Nepriklausomybės kovų istorijos paruošimas ir to darbo finansavimas". Tokiam dideliame darbe negaila buvo pinigų, nors mažesnių skyrių kasos buvo gerokai patuštintos. Bendraraštis Nr. 82 klausia skyrių, kokių būdu pravesti rinkimus į Centro organus (suvažiuoti ar korespondenciniu keliu). Bendraraštis Nr. 83 skelbia naujus kandidatus į Centro organus ir nurodo balsavimo tvarką. Gaila, kad rašant šį

bendraraštį, t. y. Nr. 83, buvo nepažiūrėta į bendraraštį Nr. 40, kur rinkimai gana tiksliai aptariami.

Daug įdėta darbo ir daug valandelių sunaudota įvairiems raštams parašyti, bet, kaip žiūri, tai kai kur tere: tik pakartojimas senų bendraraščių. Atrodo, kad ir C. Valdybos sekretorius neperžiūri anksčiau išleistų bendraraščių ir kartoją tą, kas buvo anksčiau parašyta ir kuo sielotasi, nors, tuo pat metu, baramos skyrių valdybos, kad nepasiziūri į ankstesnius bendraraščius (bendr. 81, p. 2).

Per 4 metus pasigendama mažos metinės Centro Valdybos ir skyrių veiklos apžvalga. Bendraraštis Nr. 33 ragino skyrius siūsti skyrių apžvalgas iki sausio mėn. 15 d., vėliau pratęsta iki kovo mėn. 1 d. Centro Valdybos ir skyrių veiklų apžvalgas liečia bendraraščiai Nr. Nr. 47 ir 52. Rodos, šie bendraraščiai tebegailioja, nes neatšaukti ir nepanaikinti.

Trūko Centro Valdybos raginimų ir paskatinių skyriams, kad paragintų skyrius paremti pinigais ir dalyvauti 1965 m. lapkričio mėn. 13 d. jaunimo ir senimo žygyje New Yorke; paremti Jaunimo kongresą mažomis aukomis 1966 m. Pasigendama ir dar vieno paraginimo skyriams. Juk šiemet sukako 25 metai nuo 1941 m. įvykusio sukilimo prieš okupantus. Mano supratimu, Centras galėjo paraginti skyrius, kad šis įvykis būtų ypatingai paminėtas, nes tai kraujo aukos tąsa kovojant už Lietuvos išlaisvinimą 1918-1923 m.

Senoji, 1962-1966 metų kadencijos, Valdyba net nepaskelbė, kiek turėjo pajamų ir išlaidų ir kokį "kraitį" perdavė Naujajai Valdybai.

Senajai Valdybai galima prikišti ir tą, kad išleisti bendraraščiai, bet tai nebuvo santykiavimas su skyriais. Žiūrint iš mūsų sąjungos organizacinio taško, bendraraščiai tai buvo tik įsakymai skyriams.

Sitai peržvelgus praeitį, negalima būtų neigti, kad Centro Valdyba nieko neveikė. Veikė. Įstojo į Lietuvių Fondą iki pilno \$1,000.00, ruošė ir teberuošia Nepriklausomybės Karų Istoriją, rinko iš skyrių pinigų istorijos paruošimui, ragino remti Rezoliucijų komitetą; Centro Valdybos nariai ar jos atstovai važiuodavo į skyrius su paskaitomis ir prakalbomis, atlikta ir daugel kitų darbų. Bet, iš kitos pusės, buvo mažas ryšys su skyriais ir, jei skyriai ką padarydavo, tai neraginami Centro Valdybos. Trūko vadovaujančios rankos iš Centro.

Tai trumpa eilinio skyriaus nario Centro Valdybos darbų apžvalga.

Suvedus krūvon darbų balansą, reikia džiaugtis, kad dar atsiranda idealistų, kurie savo brangų laisvalaikį skiria organizaciniam darbu ir veža sunkų Ramovėnų sąjungos vežimą.

Atėjo naujoji Centro Valdyba. Iš sąrašo žiūrint, senosios Valdybos teliko tik 3 nariai, o kiti nauji. Reikia tikėtis, kad naujoji Centro Valdyba bus "nauja šluota — švariai šluojanti". To linkėtina naujajai Valdybai, kad sekmingai "šluotų" ir geriausios sėkmės ramovėnų darbe.

J. Pelanis

Buvusiam Lietuvos Šaulių Sąjungos tarmtyje centro valdybos pirmininkui šauliui

A. A.

JONUI GIEDRIKUI

mirus, Jo šeimai, broliui VLADUI ir artimiesiems reiškiamo brolišką užuojautą.

LŠST Centro Valdyba

Buvusiam LŠST Centro Valdybos ir Garbės Teismo Pirmininkui, DLK Kęstučio kuopos garbės šauliui

JONUI GIEDRIKUI

mirus, Jo šeimai, broliui Vladui, giminėms ir artimiesiems reiškiamo užuojautą.

Juozo Daumanto šaulių kuopa

Susitikimas lietuvių išlaikymo kovos ženkle

P.L.P. Karo Mokyklos ats. jaun. ltn. kursų karininkų laidos (1936. V. 10) suvažiavimas

Nė vienas sambūris taip nesuriša vyrų tarpusavyje, kaip karo tarnyba, — kartą pasakė vienas iš karo psichologijos dėstytojų mūsų Karo mokykloje. Ši mintis ir paskatino surengti mūsų (P.L.P. Karo Mokyklos ats. jaun. ltn. kursų karininkų 1936. V.10 d.) laidos susitikimą. Senai apie tai buvo galvojama, bet geriausias metas buvo šie Jaunimo Metai. Spėta, kad kai patys artėjame prie kapos metų, kiekvienam bus įdomu susitikti ir prisiminti dienas kartu praleistas prieš puskapį metų.

Pradžioje norėta surinkti kiek galima daugiau žinių apie mūsų laidą baigusiuosius, tiek apie mirusius ar žuvusius, bei dar gyvus, bet išblaškytus po platųjį pasaulį, kolegas.

Kartu buvo užsiminta ir apie galvąjamą sušaukti susitikimą. Šiam užsimojimui pritarimo mintys buvo pareikštos laišku:

— „Su visais Jūsų sumanymais sutinku ir pritariu. Linkiu Jums sėkmės ir sveikinu už tokį gražų sumanymą. Ištesėkite iki galo. Visada su Jumis...“

— Aš pilnai pritariu Jūsų sumanymui ir į visus Jūsų pateiktus užklausimus atsakau teigiamai. Tuo pačiu, dėkoju už Jūsų pasiryžimą imtis tokio kilnaus ir gražaus, gal ir sunkaus, suvažiavimo organizavimo darbo...“

— Malonu ir džiugu, kad atsiranda dar tokių, kurie turi jėgų ir išvermės tokiems užsimojimams. Su-

tinku su viskuo visomis keturiomis...

— Suvažiavimo minčiai pilnai pritariu...“

— ... pilnai pritariu man prisiųstame laiške išskeltam sumanymui...“

— Šitam sumanymui pritariu šimtu procentų. Aš ir atostogas tuo laiku paimsiu. Būtų labai įdomu susitikti nors dalį buvusių rifikabilų. Buvome tada dar jauni. O dabar vieni kitų nepažintume. Juk esam seniai. Daugumoje varantieji šeštąjį dešimtį, t. y. visi!...“

— Jūsų sumanymui — paminėti trisdešimtmetį pritariu. Žinoma, komitetas rengimui turės būti sudarytas iš čikagiškių. Jūs turit pakankamai žmonių. Mes, toliau gyvenantieji, galėsime koku nors darbu prisidėti...“

— Suvažiavimui pritariu pilnai. Būtų labai malonu mums čia gyvenantiems suvažiuoti vienon vieton, susitikti, išsikalbėti, kaip sakant, paminėti savo laidą, bei pagerbti jau mirusius. Darykit kas yra įmanoma, tikiu, kad pasiseks. Linkiu geriausių sėkmės!...“

P.L.P. Karo Mokyklos ats. jaun. leitenantų kursų karininkų laidos (1936.V.10) susitikimo dalyviai Čikagoje, Jaunimo Centro sodelyje, prie žuvusių už Laisvę paminklo. Iš kairės į dešinę: A. Ališauskas, K. Venclauskas, J. Gramas, K. Griauzdė, K. Plenys, E. Nakutis, K. Markus-Markevičius, gen. K. Musteikis, J. Karsas-Kvaraciejus, J. Stančūnas, J. Žiukas, dr. G. Balukas — Lietuvių Fondo atstovas, V. Sedaravičius, K. Špakauskas ir K. Juškaitis. Trūksta Ant. Danaičio ir Ant. Baltrušio. A. Plenio nuotr.

— Suvažiavimas būtų neblogai, bet abejoju, kad daug susirinktų. Priežastys — atstumai, senėjimas ir t.t. Jei būtų galimybė, norėčiau ir aš atvažiuoti...

— Esmėje pritariu mūsų laidos suvažiavimui. Tik tas suvažiavimas turi turėti kokį nors augštesnį tikslą, ne vien pasišnekėti, paūžti ir daugiau ar mažiau su skaudama galva vėl grįžti į darbovietes. Pvz., suvažiavimas vyktų šūkiu: sukelti Lietuvos Fondui 1,000 dolerių, arba, išleisti Lituanus vieną numerį, arba vėl, išleisti kokį užsigulėjusį rankraštį mokslinį veikalą ir t.t. Tas įprasminėtų mūsų darbus ir išlaidas. Be to, tas kilnus tikslas paskatintų ne vieną ir iš toliau atvažiuoti ir nepasigailėti išlaidų, kelionės nepatogumų. Tik toks suvažiavimas įeitytų į mūsų išsivijos kultūros istoriją. Kaip tą padaryti, kokių priemonių imtis — reikia jau bendromis jėgomis apsvarstyti...".

Šių ir daugelio kitų minčių paskatinti, mes kitame laiške pranešim kolegoms:

— P. L. P. Karo Mokyklos ats. jaun. leitenantų kursų laidą baigusiujų po trisdešimties metų susitikimas įvyks Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso ir III-sios Dainų šventės metu Čikagoje, liepos 2 ir 3 dienomis, ir mūsų laidos įamžinimui Tautos kultūros istorijoje ir įprasminimui pačios sukakties, mes, gyvenantieji JAV-bėse ir Kanadoje, darome 1,000 dolerių įnašą į Lietuvos Fondą.

Į šį pranešimą atsiliiepė:

— "Atleisk, kad užvilkinau savo įsipareigojimą... , šiandieną skubu išsiųsti..."

— Mielas Prieteliau! siunčiu... kaip kalbėjom...

— Pagal susitarimą įmečiau į Tavo pašto dėžutę voką su... Sekmės ir iki greito pasimatymo...

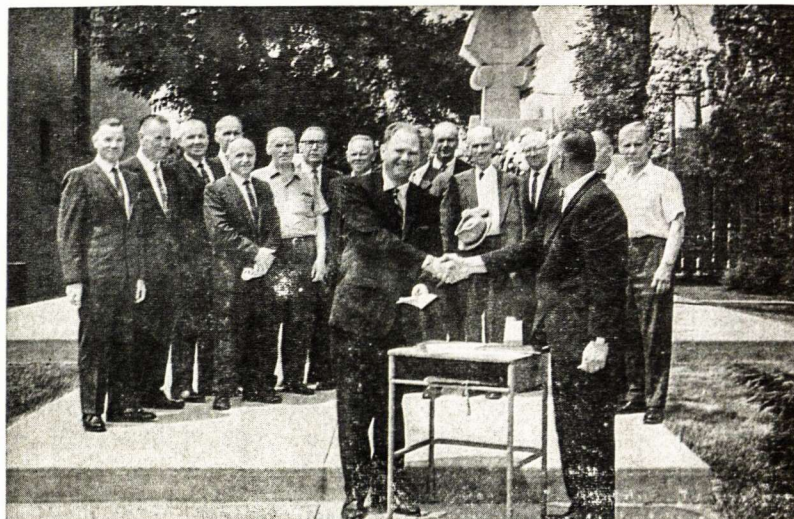
— Siunčiu pinigų ir pranešu, kad dalyvausiu. Tad iki malonaus pasimatymo...

— Taigi, Prieteliau, nors ir labai toli, bet atvykstu. Tad iki pasimatymo...

— Termino dienai atėjus prisiunčiu money orderį...

— Mielai siunčiu čekį, nors tas ne daug, bet vis tiek prie bendros sumos šis tas. Labai norėtusi pasimatyti, susitikti ir prisiminti visus draugus. Juk tai buvo mūsų gražiausios gyvenimo dienos!...

— Dėl aukos Lietuvos Fondui — sumanymas labai geras ir, manau, senai jau mūsų pavieniai ar kitokiu būdu remiamas. Susitikus su vienu ar kitu newyorkiečiu buvo iškelta mintis, skirti mūsų tūkstantinę Ali-

1.000 dolerių įnašo įteikimas Lietuvos Fondui: LF atstovas dr. Ged. Balukas ir J. Stankūnas. Fone: K. Markus-Markevičius, J. Karsas-Kvaraciejus, K. Plėnys, K. Griauzdė, K. Špakauskas, J. Žiukas, K. Venclauskas, A. Ališauskas, Ed. Nakutis, Ant. Danaitis, gen. K. Musteikis, J. Gramas, Vyt. Sederavičius ir K. Juškaitis. A. Plenio nuotr.

šausko rašomai Kariuomenės Istorijai išleisti. Man ta mintis labai prie širdies ir, atrodo, mums kariams įpareigojanti. Prašyčiau iniciatorių šią mintį persvarstyti ir painformuoti nedalyvaujančius apie Jūsų sprendimą... manau visą sumą visiems drauge skirti vienam reikalui...

— Bendram įnašui į Lietuvos Fondą pilnai pritariu ir su reikiama auka sutinku. Įnašą turi prisiųsti visi, neatsižvelgiant ar dalyvauja, ar ne, suvažiavime...

Renkant susitikimui vietą, kaip meteoras žybtelėjo P. L. J. Kongreso vyriausios banketo šeimininkės Danguolės Markutės pasiūlymas — Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso banketas.

Prieš pat numatytą susitikimo datą netikėtai vienas iš iniciatorių atsiduria ligoninėje. Čia jau kiek išsigąsta, nes laiko buvo likę nedaug, darbo ir rūpesčio dar begalės, o jėgos pakirstos. Tačiau visą našą panešti ir užsibrėžtą tikslą — susitikimą įvykdyti pasisekė dėka tų, kurie šiai minčiai nuoširdžiai pritarė, dalyvavo susitikime, ar savo auka prisidėjo prie Lietuvos Fondo idėjos palaikymo. Bankete, keturiolikos mūsų laidą baigusiujų tarpe, dalyvavo ir mūsų mokyklos viršininkas gen. K. Musteikis su poniu, dalyvių ponios ir jų svečiai. Čia grožėtasi bosu baritonu Rimtautu Dabšiu, soprano Dana Stankaityte ir pianiste Raimonda Apeikyte.

Rytojaus dieną išklaustytos Tėvų Jėzuitų koplyčioje mišios už žu-

sius ir mirusius laidos kolegas ir Jaunimo Centro sodelyje prie Žuvusių už Laisvę paminklo, trimito maldos garsams palydint, padėtos gėlės ir pagerbti mūsų tarpą jau apleidę kolegos, perskaitytos jų pavardės su mirimo data ir vieta. Su širdgėla tenka apgailestauti, kad šis sąrašas buvo didesnis nei pačių dalyvių, o kur dar mūsų šikiai nežinomo likimo ištikti!...

Čia pat Lietuvos Fondo atstovai dr. Ged. Balukui įteikta 1,000 dolerių — mūsų laidos vardu — įnašas Lietuvos Fondui. Dr. Ged. Balukas priimdamas šį įnašą pasakė: "Šiuo metu negalėdami ginklu kovoti už savo Tėvynę, Jūs kovojate kultūrinio ginklu ir remdami Lietuvos Fondą. Jūs padedate išlaikyti lietuviybę žemumai į mūsų laisvą Lietuvą!..." Šios kuklios išskilmės mus visus grąžino į praeitį, į šimtines gretas prieš trisdešimties metų, į mūsų, laisvėje klestinčią Tėvynę, į mūsų pačių jaunystę... kas kiekvienam sukėlė didelį gaudulį širdyje... Mūsų keturiolikos vyrų tarpe ir čia buvo mūsų mielas mokyklos viršininkas gen. K. Musteikis. Mūsų iniciatorių siektas tikslas pilnai ar dalinai tapo įvykdytas. Po trisdešimties metų, nors gerokai praretintomis gretomis, mes nulenkėme galvas už mirusius ir žuvusius mūsų kolegas ir savo įnašu 1,000 dol. Lietuvos Fondui mes prisidėjome prie lietuviybės išlaikymo. Asmeniškų ir vidinių pergyvenimų tepasakoja susitikimo dalyviai patys.

Literatūros vakaras "KARI!" paremti Bostone

Spalio 1 d. L. V. S. Ramovė Bostono skyriaus valdyba, A. L. T. Sąjungos namuose, surengė mūsų karinei spaudai paremti literatūros vakarą. Vakarą svečiai ir dalinai programos išpildytojai buvo atsilankę iš New Yorko: "Kario" redaktorius Zigmantas Raulinaitis, rašytojas Jonas Rūtenis su ponia ir žurnalo administratorius L. Bileris. Meninei programai talkino vietoje gyvenęs rašytojas-poetas Stasys Santvaras.

Atidaromoje svečių sveikinimo kalboje Ramovės skyr. pirmininkas J. Vizbaras pažymėjo rašyto žodžio reikšmę karo istorijos raidoje. Redaktorius Z. Raulinaitis kalbėjo apie "Kario" uždavinius, tikslus ir veda-

Baigiant norėtusi išreikšti didelę padėką buvusiam mūsų mokyklos viršininkui gen. K. Musteikiui ir poniai už dalyvavimą mūsų tarpe bankete ir rytojaus dienos iškilmėse, ir taip pat Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso vyriausiai banketo šeimininkei Danguolei Markutei už rūpestį ir kantrybę parūpinant mums atitinkamus stalus bankete. Kartu išreiškiamo daugelio susitikimo dalyvių mintis: mūsų gretos čia šiandieną galėjo būti du kartus didesnės ir mūsų įnašas Lietuvių Fondan galėjo būti dvigubas, jei neprisidėjusiųjų prie šios minties kolegų būtų pareikšta truputis pareigos ir nuoširdumo. Bet, jubilėjinių metų dar daug ateityje: 35, 40, 45... Tikėkimės, kad gal vėl būrin susirinksime, ir vėl darnioje rikiuotėje stovėsime prie Nežinomojo Kareivio kapo. O mūsų padarytas pavyzdys tebūnie pradžia kitiems suvažiavimams, kitiems susibūrimams.

Jonas Kunigėlis

mą spaudos liniją, būtiną okupuotos tėvynės laisvinimo politinei kovai.

"Kario" žurnalo mokslinėm studijom paremti straipsniai siekia atskleisti Lietuvos tautos ir valstybės kilmę, bei etnografinių sienų reikalą istorijos šaltinių šviesoje. Ee to, atsiminimų straipsniai apie Nepriklausomybės kovas ir organizacijos veiklos, bei gyvenimo aprašymai "Kario" puslapiuose bus svarbi medžiaga ateityje nepriklausomos Lietuvos karo istorijai, — baigė savo turiningą žodį Z. Raulinaitis.

Visada jautrus visoms lietuviško gyvenimo problemoms rašytojas St. Santvaras skaitė du eilėraščius iš praeities gyvenimo dienų: "Pakrantė" ir "Zuvėdra". Be to, baladę apie "Karžygio motiną" ir "Nutulusi pakrantė" — eilėraščių, vaizduojantį mūsų tremties gyvenimo lūkesčius.

Rašytojas J. Rūtenis pirmame proziniame vaizdelyje iš romano "Karalius Mindaugas" nuvedė klausytojų mintis į istorinės Lietuvos laikus. Antrame humoristiniame, feljetoninio pobūdžio vaizdelyje, buvo supintos mūsų kasdieninio gyvenimo buitės linksmos pabiros.

Labai tenka apgailėstauti, kad tokio augšto lygio ir taip retas literatūros vakaras, nežiūrint skaitlingų pakvietimų raštu ir asmeninių raginimų, dalies narių buvo ignoruotas, surengiant tą pat vakarą net du šeimyninius pasilinksminimus, kurie atitraukė veik nuo atsilankymo į organizacinę parengimą. Toks beveik dažnas šių dienų mūsų gyvenimo materialinis susmulkėjimas paliko rengėjams nemalonius prisiminimus ir norą bet ką organizuoti ateičiai.

Kad ir negausus dalyviais Literatūros vakaras, tačiau praėjo jaukioje nuotaikoje. "Kario" spaudos rei-

KARIO vakaras Bostone. Iš k.: B. Kerbelienė, S. Santvaras, V. Rūtenienė, Z. Raulinaitis, B. Vizbarienė, L. Bileris, J. Rūtenis, J. Vizbaras.

kalams gautas pelnas 100 dolerių ir per A. Tumą surinktų aukų 27 dol., viso 127 dol. yra pasiūsti "Kario" administracijai.

Užbaigiant valdybos vardu norima pareikšti širdingą padėką svečiams iš New Yorko, programos išpildytojams, rašytojui St. Santvarui. Mieloms ponioms: Šilimieni, Vaičiurgienei, Lendraitienei, Vizbarienei, Janukėnienei, Tumieni, Krutulieni, Martinkienei, Vilėniškienei už vaišių stalų parengimą ir rūpestį svečiais vakaro metu, o visiems — už aukas.

J. Vizbaras-Sūduvas

RAMOVĖNAI REMIA LIETUVIŲ FONDA

Vienas iš paskutiniųjų įstojusių į LF, vykdant Clevelande LF vaju, yra Juozas Miglinas — ilgametis skyriaus ramovėnas, įnešęs LF 1,000 dol. Juozas šiuo metu dirba metalo fabrike mašinistu. Šis, 1921 m. gimęs lietuvis, Lietuvos Nepriklausomybės metais buvo moksleivis, buvo įstojęs į Karo mokyklą, kurios baigti nebegalėjo okupantams ją uždarius. Mintis stoti į Lietuvių Fondą jau senai buvo jo širdyje. Ji galutinai realizavosi po jo tėvo mirties Lietu-

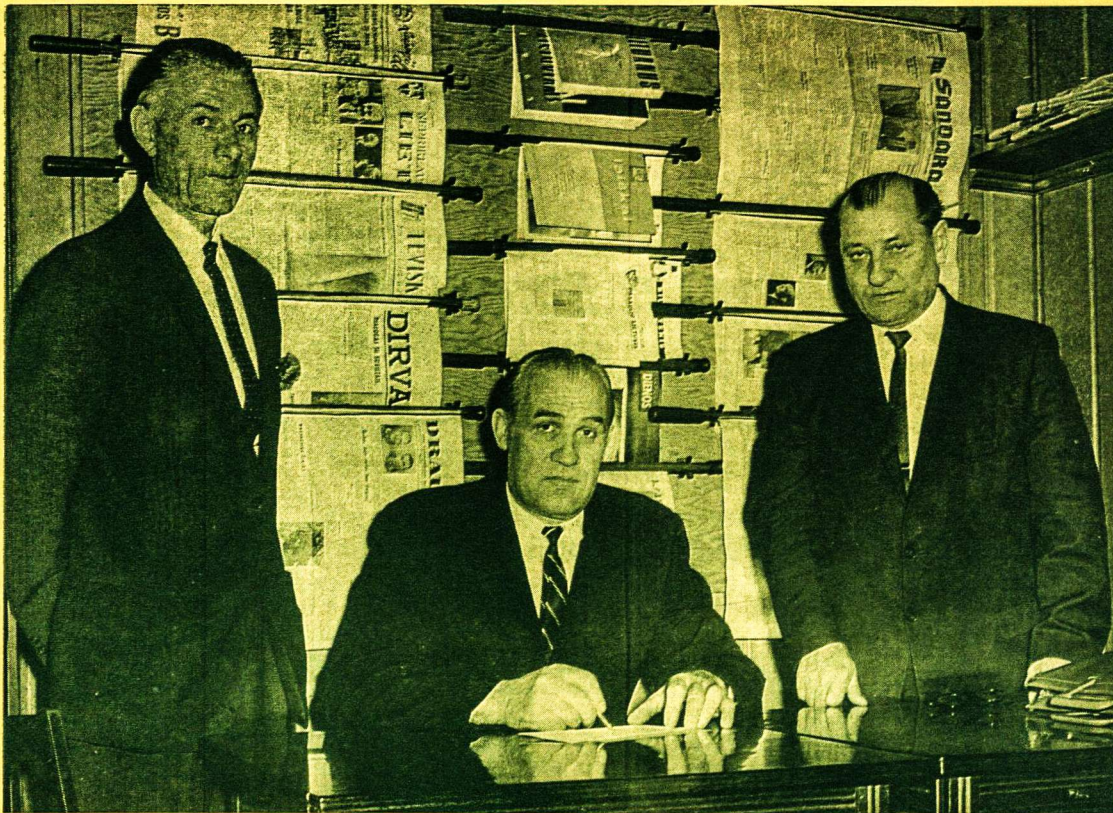
(nukelta į virš. 3 psl.)

A. A. JUOZAS KAIRIONIS

Pranešame draugams ir pažįstamiems, kad rugpjūčio 6 d., seneliu prieglaudoje Ottobearne (prie Memmingeno), Vokietijoje, mirė Juozas Kairionis, sulaukęs 75 m. amžiaus. Atsikūrus Lietuvos kariuomenei, Juozas Kairionis tarnavo 8 p. p., dalyvavo Nepriklausomybės kovose, kovėsi su bolševikais ir lenkais. Buvo apdovanotas Gedimino ordenu ir Nepriklausomybės medaliu.

Vaidotietis I. P.

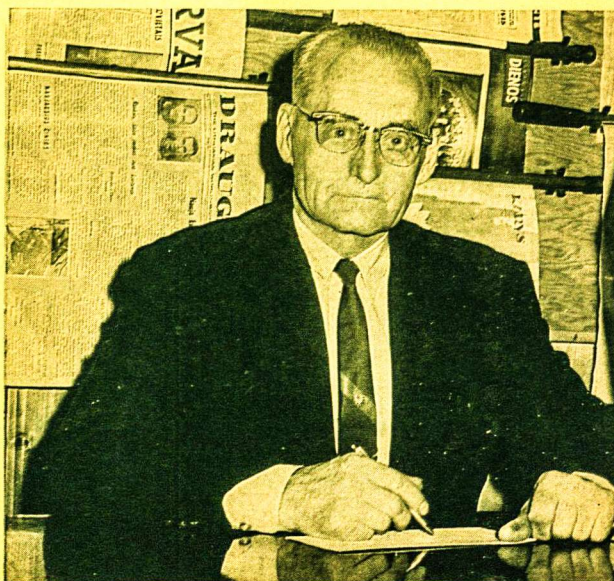

Ramovėnas Juozas Miglinas pasirašo Lietuvų Fondui 1000 dol. čekį; kairėje Pr. Stempužis ir dešinėje F. Eidimtas, LF vajas komiteto nariai Clevelande. V. Plodžinsko nuotr.

voje. Jo artimieji sumanė pastatyti tėvo atminimui paminklą — kryžių kapinėse. Juozas Miglinas, gerai žinodamas komunizmo melą ir apgaulę, šiai artimųjų minčiai nepritarė, manydamas, kad vieną gražią dieną kokiam Sovietų pareigūnui įsakius, tėvui pastatytas paminklas gali būti suldytas su žeme. Juozas nutarė tėvo šviesiam atminimui pastatyti ilgiau tverianti paminklą — įstoti į Lietuvų Fondą, įrašant tėvo vardą jo atminimui pagerbti. Gi, tėvui ant jo kapo paminklą pastatys, kai Lietuva bus laisva ir niekas paminklų negriaus. Juozas Miglinas yra aktyvus Clevelando skyriaus ramovėnas ir nuoširdus savo parama lietuviškiems reikalams.

Taip pat, kitas pavyzdingas Clevelando skyr. ramovėnas, praeito vasario mėn. atšventęs 70 metų amž. sukaktį, įstojo į Lietuvų Fondą su 100 dol., — tai savanoris - kūrėjas pusk. Kazimieras Eidukaitis, pareikšdamas: "kai aš jau nebegalėsiu uždirbti ir aukoti tėvynės reikalams, tai ši mano šimtinė tegu dirbs mano tėvynės laisvei". F. E.

Lietuvos nepriklausomybės kovų dalyvis, savanoris kūrėjas, art. pusk. ramovėnas Kazimieras Eidukaitis pasirašo čekį 100 dol. Lietuvų Fondui.

KARIO LEIDŽIAMŲ LIETUVOS KARINĖS ISTORIJOS RAŠTAI

Kiekviena knygelė apima vieną kurį istorinį laikotarpį, karą ar mūšį. Šitos studijos skiriamos ne vien tik istorijos mėgėjams. Jos yra naudingos, ir net būtinos, kiekvienam lietuviui, gyvam visuomenininkui, politikai ir karu besidominčiam. Kiekviena knygutė turi 60-140 psl. ir daugybę rinktinių paveikslų.

1. Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykusią didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio, bei pasekmes. Rašinys yra laimėjęs metinę Ramovės premiją. Kaina \$1.25.
2. Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I amž. ir prieškristinius amžius. Atžymėta Ramovės metine premija. Kaina \$1.25.
3. O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, I dalis. Studija apima karinius įvykius XVII amž. gale ir XVIII amž. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurie ėjo išvien su lenkais ir rusais. Atžymėta metine Ramovės premija. Kaina \$1.75.

4. Z. Raulinaitis, GALINDAI. Istorinis apybraižas, vyksta II-IV amž., kai gotai ir vikingai plėbavo Europoje ir Ermanarikas valdė dujų jūrų. Kaina \$1.50.

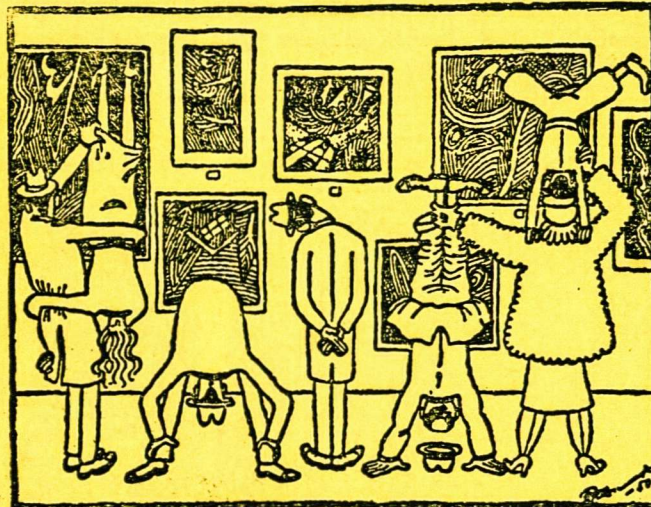
5. O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, II dalis. Kaina \$1.75.

6. Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. V amž. viduryje hunai, nusiaubę rytų Europą, vykdė žygius į vakarus, Atlanto pakraščių link. Biterolf epas apdailina hunų žygį į Prūsus. Šioje trumpoje studijoje bandoma suderinti istorines žinias su lengvose miniomis įvykiais. Kaina \$1.25.

7. Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS, 64 psl. iliustruotas atspaudas iš 1964 m. KARIO. Legendinių laikų prūsų kovos su mozūrais. Įvykiai apima VI a. ir VII a. pradžią, kai slavų antplūdis atsidūrė į aisčių kraštus. Prūsų valstybės įsikūrimas ir jos iširimas. Kaina \$1.25.

Plk. P. Žilio vertinga ir įdomi studija SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS, laimėjusi Ramovės premiją 1965 m. ir kurios dalis buvo spausdinta KARIO puslapiuose, ruošinama išleisti atskira knyga.

Lapkričio 23-sios minėjimą New Yorko ramovėnai iškilmingai švenčia lapkričio 19 d. Viešpaties atsimainymo parapijos salėje Maspeth. Pagrindinę kalbą pasakys kun. dr. Viktoras Gidžiūnas, O.F.M. Meninėje dalyje: pianistė A. Kepalaitė ir solistė A. Vedeckaitė. Programai vadovauja B. Balčiūnas.

Šių dienų meno parodėje (iš "Dagens Nyheter")

Prenumerata JAV-se ir užsienyje:
Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00;
atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S

916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.